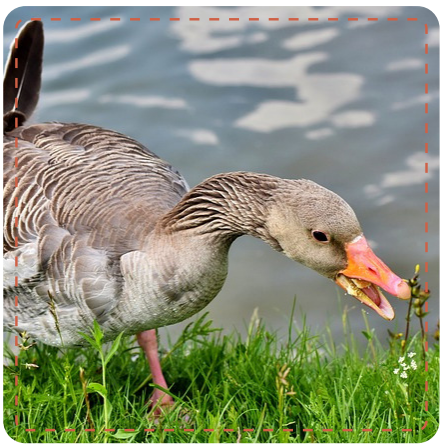
VERBINDEN EN VERNIEUWEN

Naar een nieuwe balans tussen preventie en vergoeding

Advies voor een gebiedsgerichte aanpak en vernieuwing van de schaderegeling van het provinciale faunaschadebeleid.

December 2018

Inhoud

Hoofdlijn 3
I. Inleiding 4
II. Context 5
III. Advies faunaschadebeleid 9
IV. Verdieping 19

Hoofdlijn

Een aantal populaties van beschermde diersoorten in Nederland is door zorgvuldige beheersmaatregelen succesvol toegenomen. In bepaalde situaties gaat dit echter gepaard met schade aan landbouwgewassen. Tot nog toe is door de betrokken overheden vooral een beleid gevoerd dat is gericht op schadevergoeding. Met de decentralisatie van het natuurbeleid naar de provincies ontstaan echter kansen om meer integraal om te gaan met beschermde diersoorten door 'aan de voorkant' van de aanpak te proberen het ontstaan van schade te voorkomen. De Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade schetst in dit advies voor de provincies en betrokken stakeholders kansrijke wegen om een meer integraal beleid te ontwikkelen voor de bescherming van diersoorten, dat bij kan dragen aan gezonde populaties en een vreedzame co-existentie van mens en dier. De eerste weg is de gebiedsgerichte benadering. De tweede de vernieuwing van de huidige schadevergoedingsregeling.

De Adviesraad acht de kwaliteit van het proces doorslaggevend voor het succes van een gebiedsgerichte aanpak. Gebiedsgericht werken is immers het zorgen voor goede verbindingen tussen elk van de betrokken actoren. Als partijen inhoudelijk bereid zijn in elkaar te investeren, wordt resultaat geboekt. Voor de invulling van de gebiedsgerichte aanpak beveelt de Adviesraad de provincies aan programmatisch te werk te gaan en de regie te voeren op een proactief beheer van dierpopulaties. Ook vindt de Adviesraad naast de eigen verantwoordelijkheid van grondgebruikers en jagers, meer betrokkenheid van de natuurterreinbeheerders bij de schadebestrijding van groot belang. Verder is versterking van de organisatie van de provinciale Faunabeheereenheden voor een effectieve coördinatie van de schadepreventie en –bestrijding noodzakelijk.

De Adviesraad pleit verder voor een vernieuwing van de regeling voor de schadetegemoetkoming. De nieuwe regeling moet logischer en consistenter worden vormgegeven, goed uit te leggen en te begrijpen zijn en positief prikkelend werken naar de inzet voor preventie en bestrijding. De Adviesraad stelt voor de huidige regeling te vervangen door een regeling gebaseerd op het normaal maatschappelijk risico op schade, het zogenaamde drempelmodel. Naast een uniforme, relatief lage minimumdrempel voor alle faunaschades kunnen provincies na een periode van invoering en afhankelijk van de vorderingen op preventiegebied overwegen om risicoverhogingsfactoren in te voeren.

De Adviesraad verwacht dat met deze vernieuwing het breder doel van natuur- en faunabeleid wordt gediend en het maatschappelijk draagvlak voor de aanpak van de faunaschade behouden. Tevens worden publieke middelen beter ingezet en beheerst.

I. Inleiding

In de afgelopen jaren zijn steeds meer taken op het gebied landbouw en natuur overgeheveld naar de provincies. Met de invoering van de Wet natuurbescherming op 1 januari 2017 werden de provincies beleidsmatig volledig verantwoordelijk voor het voorkomen, bestrijden en tegemoetkomingen van de schade veroorzaakt door natuurlijk in het wild levende beschermde dieren.

Veranderde rol provincies

Door de decentralisatie klopt de maatschappij meer dan vroeger aan bij de provincies en vraagt helderheid over de richting van het beleid dat de provincies willen voeren. En daar waar provincies voor die tijd voor een deel afhankelijk waren van het rijk, vergt de nieuwe situatie dat provincies de leiding in het maatschappelijk debat nemen.

De vraagstukken op het terrein van landbouw en natuur houden zich niet altijd aan bestuurlijke grenzen. Een groot aantal maatschappelijke organisaties zijn nationaal en internationaal georiënteerd en de grote kaders voor beleid zijn vooral op Europese leest geschoeid.

In dat speelveld dienen de provincies het gedecentraliseerde beleid vorm te geven, en hebben zij daarbij te maken met kaders en partijen die uiteenlopend van doelstelling en karakter zijn. Het is aan de provincies om de kansen te pakken die de decentralisatie voor hun rolinvulling biedt. Om hen daarin te adviseren hebben de provincies bij de aanvang van de decentralisatie besloten de Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade (Adviesraad) in te stellen.

Leeswijzer

Allereerst schetst de Adviesraad in onderdeel II - als vertrekpunt voor dit eerste, maar ook voor toekomstige adviezen - de context waarin het faunaschadebeleid zich afspeelt en een visie op de aanpak.

Om provincies een handreiking te bieden bij de aanpak adviseren wij in onderdeel III Advies (pagina 9) de provincies over de twee kansrijke wegen voor de invulling en uitvoering van het huidige provinciale faunaschadebeleid. Het advies omvat per weg een toelichting met aanbevelingen en adviezen voor implementatie.

In onderdeel IV, Verdieping (pagina 19) wordt ingegaan op de begripsvorming en historische context van faunaschade. Voorts wordt een beeld gegeven van de knelpunten en lessen uit de praktijk zoals de Adviesraad die op grond van eigen analyses, adviezen en ervaring heeft onderscheiden. Aan de hand van de lessen en adviezen worden ten slotte de aanbevelingen die zijn gegeven in het adviesdeel nader toegelicht en uitgewerkt.

II. Context

De Adviesraad formuleert zijn adviezen vanuit de context van het huidige faunaschadebeleid in Nederland. Dat doen we vanuit ons beeld van het fundament van de huidige beleidskeuzen, het bredere doel van faunaschadebeleid en de normen en waarden die in de uitvoering een rol spelen.

Fundament van de huidige beleidskeuzen

Al meer dan een eeuw (1880, Nuttige dierenwet, Vogelwet 1916, toetreding Verdrag van Parijs) kiezen we er in de Nederlandse samenleving voor om bepaalde diersoorten bescherming te bieden. De motieven daarvoor zijn in de loop van de tijd aangepast aan de veranderende relatie mens – dier. Het besef dat bescherming van soorten niet altijd of voor iedereen gunstige effecten heeft, is een belangrijk aspect geweest bij de opstelling en wetsbehandeling van de Jachtwet 1954. In die wet is voor het eerst aandacht gegeven aan de verhouding tussen de belangen van natuur, landbouw en jacht.

De kern daarvan was om de goede verhoudingen te bewaren en een tegemoetkoming in onbillijke schade als cruciaal instrument te introduceren. Tegemoetkoming in schade werd daarmee een middel om tegengesteld ervaren belangen niet in de weg te laten staan bij een beleidsmatig gewenste bescherming van diersoorten. Een instrument ter verzoening, veel meer dan een louter financieel instrument.

Deze gedachte heeft de wetgever in alle opvolgers van de Jachtwet 1954 tot en met de Wet natuurbescherming 2017 volledig overeind gehouden. Het systeem van tegemoetkomingen bij schade fungeert dus al decennialang en is stevig geworteld in elk van de betrokken partijen.

In de ons omringende landen is op andere manieren invulling gegeven aan de verhouding tussen die belangen en aan de verantwoordelijkheidsverdeling die daarbij hoort. De Nederlandse invulling is uniek. Dat is op zich geen reden om deze in stand te houden, maar bij discussies over wijzigingen zijn de grondslag en het langjarige gebruik belangrijke componenten.

Goede verhoudingen laten zich niet kopen door geld. Tegemoetkoming in schade mag dan ook nooit verworden tot een louter financieel instrument.

Breder doel

De aanpak van faunaschade is een afgeleide van het breder maatschappelijk en politiek doel van natuur- en faunabeleid: het duurzaam en maatschappelijk gedragen in stand houden, beschermen en ontwikkelen van populaties van natuurlijk in het wild levende dieren en daarbij rekening houden met het welzijn van de (individuele) dieren. Belangrijke randvoorwaarden voor het faunaschadebeleid zijn draagvlak bij grondgebruikers, (fauna)beheerders en andere belanghebbenden, aanvaardbare effecten van schade en overlast voor grondgebruikers en billijke inzet van private en publieke middelen.

De uitvoering van het faunaschadebeleid is om deze reden alleen effectief bij een adequate betrokkenheid van alle stakeholders, duidelijkheid over rol en verantwoordelijkheid van elke betrokken partij en de beschikbaarheid van toereikende instrumenten en middelen. Daar gaat veel energie in zitten.

Daarnaast is het ook belangrijk om het hogere doel voortdurend in het zicht te houden, uitwassen in het maatschappelijke debat te beperken, duurzaamheid van gekozen oplossingen te vergroten en de grondslag voor gezamenlijkheid zo breed mogelijk te maken.

Normen en waarden

Wij constateren dat de opvattingen van de verschillende actoren op natuur en fauna en de aanpak van faunaschade uiteenlopen. De navolgende figuur illustreert het complexe krachtenveld dat zich rond het beschermde dier manifesteert.

Figuur 1. Krachtenveld van partijen, meningen en belangen rondom de natuurlijk in het wild levende, beschermde dieren.

In de wereld van het faunabeheer ontmoeten rationele, juridische, emotionele, economische en wildbeheersmatige percepties elkaar. Bovendien gaan mensen uit van verschillende normen en waarden. De een redeneert meer vanuit de mens, de ander vanuit het ecosysteem en weer een ander stelt het dier centraal. Deze illustratie laat zien hoe de keuzes voor oplossingen bepalen vanuit welke invalshoek partijen naar het vraagstuk kijken. Het maakt veel uit of vanuit een emotionele of bedrijfsmatige bril naar het vraagstuk wordt gekeken of dat vooral wordt gehecht aan juridische zuiverheid of gedrevenheid door de financiële kant. Die verschillen hoeven geen probleem te zijn als vooronderstellingen en vooroordelen maar zoveel mogelijk worden voorkomen. Om de zeer uiteenlopende percepties in de samenleving over het faunaschadevraagstuk ruimte te bieden, is een intensieve uitwisseling over de onderscheiden belangen en gekoesterde waarden noodzakelijk. Die uitwisseling is gebaat bij eerdere adviezen en modellen die voor de weging van waarden en belangen zijn opgesteld. In relatie tot het faunabeleid kan daarvoor worden verwezen naar de zienswijze van de Raad voor Dieraangelegenheden "Wegen van welzijn van dieren in de natuur" (RDA.2017.152, oktober 2017). Daarin is een afwegingskader ontwikkeld als handvat voor de weging van het welzijn van dieren in beleid en uitvoering.

Visie op de aanpak

De Adviesraad onderstreept de noodzaak om aan het faunaschadebeleid als geheel en op onderdelen invulling te geven tegen de achtergrond van het brede doel van natuur- en faunabeleid, zoals hierboven aangegeven.

De meest aangewezen strategie voor de uitvoering gaat uit van de trits **voorkomen-bestrijden-betalen**, waarbij schade primair zoveel mogelijk wordt voorkomen en bestreden door middel van wildwerende en -beherende maatregelen en uiteindelijk door tegemoetkoming in de dan nog resterende, onevenredig te achten schade. Wij plaatsen deze uitvoeringsstrategie in het bredere kader van natuur- en faunabeleid.

Voor een succesvolle aanpak van faunaschade achten wij afstemming van preventie en beheer op alle relevante schaalniveaus van wezenlijk belang. Sleutelbegrippen in de aanpak zijn: preventie, meerschaligheid, maatschappelijk draagvlak, probleemeigenaarschap en medeverantwoordelijkheid en maatschappelijke aanvaardbare inzet van de schadetegemoetkoming (redelijk, billijk en kostenefficiënt).

Om het bredere doel dichterbij te brengen moet in de uitvoering meer worden geïnvesteerd in het voorkomen van schade en moet deze minder zijn gericht op de tegemoetkoming en de daarin overheersende kostengedrevenheid. De nadruk in de praktijk op kostenbeheersing en - efficiency zal uiteindelijk niet tot de gewenste resultaten leiden. Wij menen dat veel winst is te behalen door het verschuiven van de aandacht, energie en middelen naar de 'voorkant' van de trits: het *voorkomen* van de faunaschade. Het ook door de provincies gewenste mede-eigenaarschap bij de uitvoeringspartners (uitvoeringskracht gebied) en maatschappelijk draagvlak zijn daarbij van groot belang.

De instrumenten die de Wet natuurbescherming voor provincies en andere stakeholders ter beschikking stelt maken een bredere benadering van het faunaschadebeleid mogelijk.

Voor een succesvolle uitvoering achten wij vier condities van doorslaggevend belang:

- heldere verhoudingen tussen partijen
- heldere doelen
- aanreiken van goed werkende instrumenten
- toetsbaar commitment van partijen voor de aanpak

De verantwoordelijkheid en 'eigenaarschap' voor de faunaschade blijft primair bij grondgebruikers en jachthouders. De provincies hebben de rol om de aanpak te faciliteren met regelgeving, stimulering en kennis omtrent de effectiviteit van preventie en bestrijding.

Vanuit deze context wil de Adviesraad zijn adviezen formuleren.

De Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade

De Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade is begin 2017 door de twaalf provincies ingesteld om hen te adviseren over het faunaschadebeleid, over de onderzoeksresultaten op dat gebied en om provincies te faciliteren in het maatschappelijk debat over het voorkomen en bestrijden van faunaschade. De provincies beogen met de Adviesraad het geven van een onafhankelijk advies voor de onderbouwing van de (gezamenlijke) besluitvorming en beleid. Tevens beogen de provincies met de Adviesraad een mogelijkheid om geluiden uit de samenleving op te vangen, te kanaliseren en in het kader van haar adviestaak binnen de provinciale context te brengen.

De Adviesraad heeft ter invulling van zijn taak een adviesprogramma opgesteld en aan de provincies voorgelegd. Daarin zijn voor de huidige bestuursperiode drie adviesthema's onderscheiden: de thema's gebiedsgerichte benadering en schadesystematiek, die gezamenlijk het hele uitvoeringsbereik van het faunaschadebeleid bestrijken, en het ganzenbeleid. Het advies over het ganzenbeleid wordt in het verlengde van dit voorliggende advies begin 2019 uitgebracht.

III. Advies faunaschadebeleid

Na een schets van de huidige problemen in de uitvoering en de behandeling van de adviesvragen wordt in dit onderdeel het advies over het faunaschadebeleid geformuleerd. Het advies omvat aanbevelingen voor een gebiedsgerichte aanpak en vernieuwing van de schaderegeling.

Problemen in de uitvoering

De Adviesraad constateert een ontwikkeling van toenemende schades en een afnemend draagvlak voor de aanpak. Uit eigen analyses van praktijkvoorbeelden komt een gemengd beeld van de aanpak naar voren waarin vaak meerdere factoren tegelijk een belemmering vorm(d)en voor een effectieve preventie of vermindering van de schade, maar waarin ook – vaak in dezelfde casussen –succesfactoren konden worden benoemd.

Kritische factoren bleken onder meer keuzes van de gebiedsschaal, afbakening van rollen en verantwoordelijkheden, het kunnen overbruggen van belangentegenstellingen, een tijdig en voldoende gecoördineerd faunabeheer[1], voldoende kennis en deskundigheid. Juist het naar betekenis of timing onvoldoende invullen en aan elkaar koppelen van deze factoren levert vroeg of laat problemen in de sfeer van toenemende schades op. De voorbeelden betroffen de aanpak van schade of risico's door ganzen (Schiphol), zwijnen, dassen, bevers en reeën.

In het veld bestaat behoorlijke scepsis over de uitvoerbaarheid van het beleid vanwege belemmerende regels en procedures. Dat wordt ook gevoed door de vele, nogal wisselende rechterlijke uitspraken over onderdelen van het faunabeleid. Het is niet duidelijk in welke mate die scepsis terecht is. Gaat het vooral over (negatieve) gevoelens of is inderdaad sprake van aanmerkelijke belemmeringen in de praktijk van het beheer ten behoeve van de schadebestrijding? Uit eerder onderzoek in opdracht van BIJ12 bleek evenwel geen causaal verband tussen de verruiming of beperking van provinciale ontheffingsvoorwaarden voor het faunabeheer en de hoogte van de faunaschade. [2]

De Adviesraad vindt het van belang om feit en fictie op dit punt zoveel mogelijk uiteen te houden. Een analyse en beschouwing van de juridische en praktische werkelijkheid kan helpen om de aanvaardbaarheid van en draagvlak voor het beleid te vergroten. De Adviesraad is graag bereid een dergelijke analyse en beschouwing te verrichten en zich aan de hand van de uitkomsten te beraden op het uitbrengen van een advies over dit knelpunt.

---

[1] Onder faunabeheer wordt verstaan het treffen van maatregelen ter bescherming van wilde dieren en reguleren (ondermeer door afschot of vangen) van de faunapopulatie met het oog op de schadebestrijding en de wildstand.

[2] Heer, E. de & L. Boerema, 2015. Kwalitatief onderzoek ontheffingsvoorwaarden. Effectief en efficiënt schadebestrijden. Bureau De Heer, Haarlem een Boerema & van den Brink B.V. Houwerzijl.

Ook in de werking van het instrument van de schadetegemoetkoming signaleert de Adviesraad knelpunten. De uitvoerbaarheid en maatschappelijke acceptatie van de schaderegeling roept steeds meer vragen op. De toepassing van het tegemoetkomingsinstrument wordt enerzijds gekoesterd uit oogpunt van maatschappelijk draagvlak voor de bescherming van natuurlijk in het wild levende diersoorten en anderzijds bekritiseerd vanwege de beperkte prikkels om in te zetten op preventie en de hoge uitvoeringslasten.

Het eerste was ook de oorspronkelijke bedoeling van het instrument (nog vanuit de Jachtwet 1954). Dit doel is door de complexe invulling van de regeling en de oneven-wichtig sterke beleidsaandacht op de achtergrond geraakt.

In het onderdeel IV, "Verdieping" *(pagina 19)* wordt deze probleemschets nader toegelicht.

Gezien de actuele knelpunten in de uitvoering beschouwt de Adviesraad het voorkomen en verminderen van de schade met daarbinnen de aanpak in gebieden en het instrument van de schadetegemoetkoming op dit moment als de twee meest kritische onderdelen van de aanpak. In de context van de uitvoeringsstrategie van het faunaschadebeleid wil de Adviesraad dan ook op die twee onderdelen het accent leggen in dit advies.

Deze keuze sluit aan op het verzoek van provincies voor advies over het te voeren preventief gebiedsgericht beleid, dat beoogt overlast en schade te voorkomen. De provincies hebben gezamenlijk uitgesproken, op basis van een advies van onze Adviesraad, preventief beleid te willen ontwikkelen.

Adviesvragen

De adviesvraag voor het thema *gebiedsgerichte benadering* luidt:

> ***Welke kansen en mogelijkheden biedt de gebiedsgerichte benadering voor het bereiken van de brede doelstellingen van het provinciale natuur- en faunabeleid?***

De Adviesraad onderstreept het belang van de positionering van gebiedsgericht beleid voor faunaschade in het breder kader van het provinciale natuurbeleid. Het voorkomen en verminderen van faunaschade is immers slechts een deel van de doelen van de provincies en kan daarvan niet los worden gezien.
In dit advies zullen de concrete aanbevelingen steeds worden gerelateerd aan de bovenliggende doelen.

Daarnaast gaat de Adviesraad in dit advies in op de regeling voor de tegemoetkoming van de faunaschade; het sluitstuk van het faunaschadebeleid. Wij proeven in brede maatschappelijke kring de behoefte aan heroriëntatie op het instrument van de tegemoetkoming en heeft daarom gekozen om dit thema in dit advies te betrekken.

De adviesvraag over *de schaderegeling* luidt:

> ***Hoe kan het instrument van de schadetegemoetkoming worden vernieuwd of verbeterd voor een betere maatschappelijke acceptatie en kostenefectievere toepassing?***

Hierbij doet de Adviesraad geen uitspraken over de omvang van de door provincies gehanteerde bedragen voor behandeling of eigen risico.

Gebiedsgerichte benadering

In de ogen van de Adviesraad biedt een gebiedsgerichte benadering uitstekende mogelijkheden om het hoofddoel voor het natuur- en faunabeleid op een integrale wijze vorm te geven. Het rapport "Interviews praktijkvoorbeelden faunaschade"[3], dat op verzoek van de Adviesraad is opgesteld, geeft daarvan blijk.

> Onder gebiedsgerichte benadering in de aanpak van faunaschade verstaan wij een proactieve en integrale aanpak op gebiedsniveau door, of onder regie van, de provincie en betrokken faunabeheerpartners en met inzet van alle mogelijke middelen (juridisch, financieel, communicatief) en draagvlak van alle partijen.

In deze context heeft de gebiedsgerichte benadering volgens ons meerwaarde omdat de voornoemde elementen altijd om een situationele invulling vragen. Anders gezegd: maatwerk op gebiedsniveau is noodzaak. Er is daarvoor geen eenvoudig recept; het bepalen van een aanpak waarin alle elementen en belangen met elkaar in balans zijn en waarin voor de uitvoering ook de juiste randvoorwaarden worden geboden, is erg lastig. Het is echter wel degelijk mogelijk om de essentiële componenten ervan aan te geven.

Wij beschouwen de gebiedsgerichte benadering voor provincies en hun partners met hun betrokken belangen als perspectiefvolle oplossingsrichting voor het effectief en maatschappelijk gedragen beschermen van dieren en het voorkomen en verminderen van faunaschade. Het advies is gericht op de kansen en mogelijkheden die provincies (en hun partners met hun betrokken belangen) ten dienste staan om die benadering verder te brengen en de daarvoor noodzakelijke randvoorwaarden te creëren.

Wij menen dat de recente decentralisatie van beleid en bundeling van verantwoordelijkheden en bevoegdheden met het daarvoor beschikbare instrumentarium kansen bieden voor een effectiever faunabeleid. Daarbij staat een doeltreffende bescherming voorop en zijn minimalisatie, mitigatie en compensatie van schade en overlast en behoud van draagvlak voorwaardelijk. Een samenhangende benadering is in algemene zin wenselijk maar generiek lastig in te vullen. Bij een gebiedsgerichte benadering is dat veel beter mogelijk, mede omdat keuzemogelijkheden bestaan voor schaal en aard van de vraagstukken. Het vereist **per definitie maatwerk**, maar is zeer geholpen met een aantal algemeen geldende principes en aanbevelingen. Deze werken wij in dit advies voor de provincies uit.

Principes

[3] Rapportage "Interviews praktijkvoorbeelden faunaschade", Talma Management en Advies B.V., juli 2018.

Het meest bepalende principe voor gebiedsgericht werken betreft de rol van verbinding in de kwaliteit van het proces. Wij benadrukken dat de kwaliteit van het proces op het kunnen verbinden van partijen doorslaggevend is voor het succes van een gebiedsgerichte aanpak. Onder meer uit analyse van diverse praktijkvoorbeelden is ons gebleken dat de **kwaliteit van het proces** het meest onderscheidende verschil vormt.

Het zorgen voor goede verbindingen tussen elk van de betrokken actoren en het kennen van en de bereidheid tot het delen van elkaars invalshoek, is bepalend voor de resultaten van de uitvoering van de plannen en afspraken, die in het gebiedsgerichte overleg worden gemaakt. Als partijen (inhoudelijk) bereid zijn in elkaar te investeren, wordt eerder resultaat geboekt. Daarvoor is nodig dat het proces wordt gericht op erkenning van elkaars onderliggende waarden over de bescherming van dieren en aanpak van de faunaschade.

Om vanuit deze houding succesvol te werken is aandacht voor de kwaliteit van het proces vanuit provincies, die immers veelal een initiërende rol zullen spelen, cruciaal. Dat vereist ook kennis en ervaring in procesvoering voor het vinden van de goede aansluitingen op de motivatie van partijen om veranderingen te accepteren en bereidheid om daarin een actieve rol te vervullen. Provincies kunnen een goede procesvoering ook financieel ondersteunen.

Daarnaast geldt als tweede principe dat de gebiedsgerichte benadering kan worden versterkt door deze te baseren op maatschappelijk gedragen en afgewogen keuzes voor de ruimtelijke (her)ontwikkeling en inrichting van functies in het landelijk gebied. Deze keuzes kunnen in nationaal en provinciaal omgevingsbeleid worden vastgelegd. Het is van belang om in de fase van beleidsvorming het voorkomen en bestrijden van faunaschade en het daarvoor noodzakelijke faunabeheer expliciet als onderdeel van het natuurbeleid in de bredere afwegingen van het omgevingsbeleid mee te nemen. In dat stadium kunnen immers koppelingen worden gelegd met doelen voor aanverwante beleidsthema's en – programma's als klimaat, agrarisch natuur- en landschapsbeheer en duurzame landbouw, waarin bijvoorbeeld keuzes voor vegetatiedoelen en gewassenteelt worden gemaakt. De preventie van faunaschade kan zo meer robuust en duurzaam worden vormgegeven.

Aanbevelingen

Om de gebiedsgerichte aanpak van het faunaschadebeleid te verbeteren, bieden wij de provincies de volgende ‘receptuur’ van aanbevelingen aan. Deze ‘receptuur’ stelt de provincies in staat om met de ‘ingrediënten’ in combinatie met de eerder genoemde sleutelbegrippen in de aanpak - preventie, meerschaligheid, maatschappelijk draagvlak, probleemeigenaarschap, medeverantwoordelijkheid en de schadetegemoetkoming - en de voornoemde principes de gebiedsgerichte benadering op maat vorm te geven. Wij adviseren de provincies een zo compleet mogelijk ‘menu’ te bereiden.

1. Faciliteer een planmatige en integrale, programmatische aanpak op gebiedsniveau, in lijn met het door de FBE’s op te stellen faunabeheerplan en draag zorg voor de kwaliteit van het gebiedsproces.
2. Regisseer een proactief en op alle schaalniveaus samenhangend populatiebeheer, begin al bij keuzes voor de inrichting van het landelijk gebied.
3. Stimuleer de eigen verantwoordelijkheid van actoren en belangen om vorm te geven aan schadepreventie.
4. Zorg voor meer betrokkenheid en medeverantwoordelijkheid van terreinbeheerders.
5. Versterk de FBE-organisatie voor een effectieve coördinatie van de schadepreventie en -bestrijding.

De vertaling van deze aanbevelingen verschilt uiteraard per diersoort, typen van gebieden en ontwikkelingsstadia van populaties. De aanbevelingen zijn verder uitgewerkt in het onderdeel IV, “Verdieping”.

Vernieuwing tegemoetkoming faunaschade

Visie op de regeling van faunaschade

De Adviesraad ziet de tegemoetkoming van de faunaschade niet alleen als een wettelijke verplichting tot toepassing van een nadeelcompensatieregeling, maar ook als bestuurlijk instrument voor het behoud van het draagvlak voor de bescherming van kwetsbare diersoorten.

Wij achten het recht op de tegemoetkoming in de faunaschade, zoals vastgelegd in artikel 6.1 van de Wet natuurbescherming, uit maatschappelijk oogpunt een passend systeem voor de vergoeding van de faunaschade die kan voortvloeien uit de uitvoering van het natuurbeleid. Een tegemoetkoming die, zoals de wet omschrijft "redelijkerwijs niet of niet geheel ten laste van de aanvrager of belanghebbende dient te blijven en naar billijkheid wordt bepaald".

De grondslag van het in de Wet natuurbescherming omschreven systeem van de nadeelcompensatie komt naar zijn aard overeen met die van andere regelingen voor de toekenning van schade die is ontstaan door het beleid van de overheid. Het betreft de grondslag van de rechtmatige overheidsdaden die nodig zijn ter uitvoering van het natuurbeleid, waarbij – anders dan bij andere regelingen – de schade niet rechtstreeks wordt veroorzaakt door de overheid maar door natuurlijk in het wild levende diersoorten die de wet beoogt te beschermen. Behalve deze grondslag achten wij ook de aan de wettelijke regeling verbonden algemene eisen passend bij het vraagstuk van de faunaschade. Het betreft de eis van de schadebeperking, de aanvaarding van het normaal maatschappelijk risico en de eis van toepassing van het gelijkheidsbeginsel voor gelijke gevallen.

Ten principale onderschrijven wij het wettelijk beginsel van de risicoaanvaarding dat ook als uitgangspunt geldt voor de Wet natuurbescherming. Zoals bij andere regelingen voor nadeelcompensatie het geval is, dient iedere burger of ondernemer bij de uitvoering van het natuurbeleid een zekere mate van overlast of schade te accepteren, ongeacht door welke diersoort deze is aangericht en in welk stadium van populatieontwikkeling. Iedere burger of ondernemer is in beginsel zelf verantwoordelijk voor de bescherming tegen faunaschade en dient binnen de wettelijke kaders naar eisen van redelijkheid en billijkheid inspanningen te verrichten om schade te voorkomen. Daarvoor kunnen, volgens de Memorie van Toelichting op de Wet natuurbescherming, maatregelen in het kader van de schadebestrijding en populatiebeheer uitkomst bieden. De reikwijdte van het begrip "redelijk" in de visie van de wetgever wordt in recente jurisprudentie[4] in die zin begrensd dat de te verlangen maatregelen ter beperking van de schade effectief en proportioneel dienen te zijn.

Wij baseren onze visie mede op juridisch advies dat is ingewonnen over de werking van de huidige regeling in verhouding tot andere, in het maatschappelijk verkeer werkzame schadevergoedingsregelingen. In het advies is ook de meest actuele jurisprudentie met betrekking tot de uitkering van tegemoetkomingen in de fruitteelt betrokken.

[4] ABRvS 9 mei 2018, ECLI:NL:RVS:2018:1488, r.o. 9.1 en 9.2. (het fruitschade arrest)

20001345

Wij pleiten ervoor de wettelijke uitgangspunten en doelen achter de regeling voor de tegemoetkoming in de faunaschade onverkort te blijven respecteren en van daaruit te streven naar een vernieuwing van de regeling.

Bij de vernieuwing van de regeling staat ons een regeling voor ogen die logischer en consistenter is vormgegeven, transparant en robuust is, goed is uit te leggen en te begrijpen en waarvan een positieve, prikkelende werking uitgaat naar de inzet voor preventie en bestrijding. Daarmee wordt het breder doel van natuur- en faunabeleid gediend en het maatschappelijk draagvlak voor de aanpak van de faunaschade behouden. Tevens worden publieke middelen beter ingezet en beheerst.

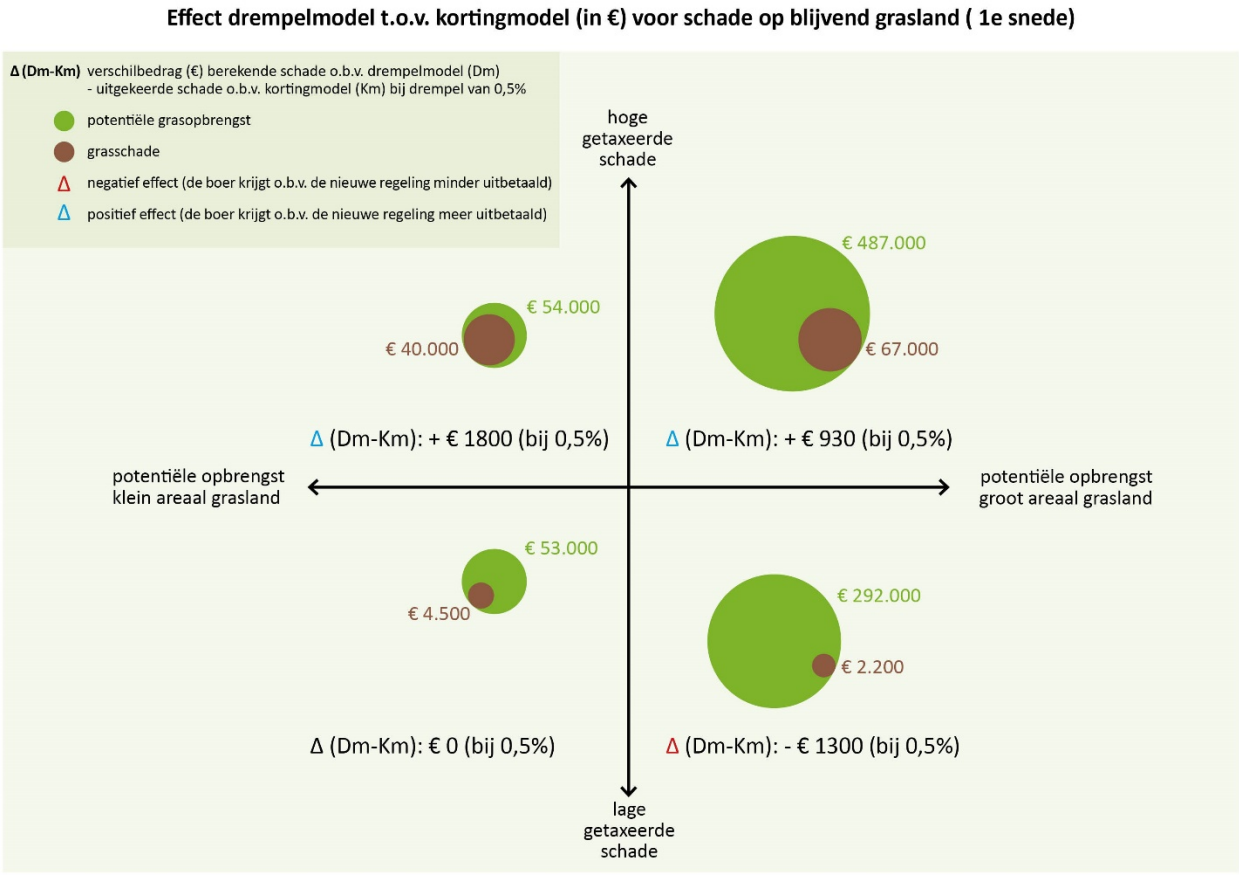
Aanbevelingen

De Adviesraad adviseert de provincies om de regeling van de tegemoetkoming als volgt te vernieuwen:

1. Vervang de huidige regeling van inhouding van een eigen risico op de getaxeerde schade (het kortingmodel) door een regeling gebaseerd op het normaal maatschappelijk risico op schade (het drempelmodel)
2. Hanteer voor dat risico een uniforme vaste, relatief lage, minimumdrempel voor álle faunaschades, gebaseerd op de te normeren schadevrije gewasopbrengst
3. Neem twee jaar de tijd voor invoering van de nieuwe regeling
4. Voer na evaluatie van de toepassing (geleidelijk) risicoverhogingsfactoren in, waarvan de hoogte wordt bepaald op basis van de bereikte resultaten van de aanpak van preventie en bestrijding (stand van soort, kwetsbaarheid gewas, voorzienbaarheid, verruiming mogelijkheden).

Wij sluiten bij onze aanbevelingen aan op de nu gangbare grondslag voor de regeling in de provinciale beleidsregels om alleen in schade aan bedrijfsmatig geteelde landbouwgewassen of bedrijfsmatig gehouden landbouwhuisdieren tegemoet te komen. Met het oog op het oorspronkelijke doel van het schade-instrument - maatschappelijk draagvlak voor het faunabeschermingsbeleid – beraden wij ons op een advies over de reikwijdte van de tegemoetkoming voor andere economische belangen dan de landbouw.

In navolgende figuur is als voorbeeld voor een aantal bedrijfs- en schadesituaties geïllustreerd wat het verschil kan zijn van de schade-uitkering volgens het voorgestelde drempelmodel en de uitkering volgens het huidige kortingmodel. Het effect is berekend voor een minimumdrempel voor het normaal maatschappelijk risico van 0,5 % van de gewasopbrengst die potentieel, zonder faunaschade, zou kunnen worden behaald. In bijlage 3 zijn de verschillen tussen de schademodellen voor meer voorbeelden berekend voor een range van lage drempelpercentages.

Figuur 2. Effect drempelmodel t.o.v. kortingmodel voor tegemoetkoming van schade op blijvend grasland (1e snede).

Uit de figuur blijkt dat bij het gekozen voorbeeld voor het drempelpercentage van 0,5 % de uitkering voor bedrijven met een relatief hoge schade bij het drempelmodel licht toeneemt en voor bedrijven met relatief kleine schades afneemt of gelijk blijft.

De aanbevelingen zijn verder uitgewerkt in onderdeel IV "Verdieping". Daarin wordt ook nader ingegaan op de historie van het schade-instrument en de juridische advisering.

Implementatie

De adviesvoorstellen voor de verbetering van de gebiedsgerichte aanpak van preventie en bestrijding van de faunaschade en de vernieuwing van de schaderegeling vragen om een op elkaar aansluitende implementatie waarmee het bredere doel van het faunaschadebeleid beter kan worden bereikt. Bovendien kan de noodzakelijke, krachtigere inzet op preventie (en bestrijding) zich (op termijn) vertalen in minder schade.

Tevens zal een meer stringent, op de leest van de risicoaanvaarding geschoeide, tegemoetkomingsregeling partijen prikkelen om meer in te zetten op preventie. De op termijn, door de verwachte lagere schadetegemoetkoming beschikbaar komende middelen zouden in specifieke gevallen "teruggeploegd" kunnen worden in de vorm van gebiedsgerichte subsidies voor de stimulering van schadepreventie. Om precedentwerking naar meerdere diersoorten en situaties te voorkomen en om recht te blijven doen aan het beginsel van de risicoaanvaarding zouden dergelijke subsidies sterk geclausuleerd moeten worden toegepast.

Gezien de verschillen in aard en omvang van leef- en trekgebieden van diersoorten, stadia van ontwikkeling van populaties en verschillen in het betrokken maatschappelijke krachtenveld ligt uitwerking van dit advies naar diersoort voor de hand. Bij een gebiedsgerichte invulling past daarbij een samenhangende benadering voor de ecosystemen en (schade)soorten in het betreffende gebied.

Tevens adviseren wij aan provincies om samen met alle betrokken actoren ieders rollen, taken en verantwoordelijkheden goed te formuleren. Vanwege de centrale positie in de gebiedsgerichte vertaling is het voorts wenselijk om heldere kwaliteitseisen voor de faunabeheerplannen in de provinciale regelgeving te borgen.

Verder adviseren wij om in een 'botsproef' de impact van de vernieuwing van de schaderegeling te onderzoeken op de omvang van de tegemoetkoming op de agrarische bedrijfsvoering van de schadelijdende grondgebruikers en op de werking van het model in het administratie-, taxatie- en beoordelingsproces van BIJ12, de uitvoeringsorganisatie van de 12 provincies[5].

Ten slotte adviseren wij de provincies dringend om op landelijk niveau gezamenlijk afspraken te maken over de aanpak. Niet alleen is dat wenselijk om onderlinge afstemming en uniformiteit te bereiken, maar ook om landelijk partijen in het krachtenveld beter aan de provinciale aanpak te committeren.

[5] PM: Taakomschrijving en rol BIJ12 algemeen en specifiek voor de uitvoering van het faunaschadebeleid. Zie ook bijlage 1 RTV.

IV. Verdieping

In deze verdieping wordt ingegaan op de begripsvorming en de historische context van de aanpak van faunaschade. Voorts wordt een beeld gegeven van de knelpunten en lessen uit de praktijk zoals de Adviesraad die op grond van eigen analyses, adviezen en ervaring heeft onderscheiden.

Aan de hand van de lessen en adviezen worden de aanbevelingen die zijn gegeven in onderdeel III - het adviesdeel - nader uitgewerkt. In de uitwerking wordt ook de koppeling gelegd met het instrumentarium dat provincies en hun uitvoeringspartners ten dienste staat voor de uitvoering en de rollen, taken en verantwoordelijkheid van de actoren. Bijlagen 1 en 2 bevatten een overzicht van rollen, taken en verantwoordelijkheden resp. het beschikbare instrumentarium voor de aanpak van faunaschade.

Begrippenkader uitvoeringsstrategie faunaschadebeleid

Het faunaschadebeleid is opgebouwd uit de trits: voorkomen, bestrijden en betalen. De trits staat voor de strategie waarbij primair schade zoveel mogelijk wordt voorkomen van de schade door middel van wildwerende en -beherende (bestrijding) maatregelen en uiteindelijk door tegemoetkoming in de dan nog resterende, onevenredig te achten schade.

Figuur 3. Uitvoeringsstrategie faunaschadebeleid:

Voorkomen / Preventie	=	*Het nemen van inrichting- en bedrijfsvoeringstechnische maatregelen zoals gewassen- en teeltkeuze en wildwerende maatregelen zoals rasters, schriklint, vogelverschrikkers, knalapparaten om te voorkomen dat dieren schade veroorzaken.*
Bestrijden	=	*Het afwisselen van wildverjagende maatregelen eventueel in combinatie met faunabeheer door middel van afschot met geweer of vangen, om te voorkomen dat dieren verdere schade veroorzaken.*
Betalen	=	*Uitkeren van een, naar billijkheid bepaalde, tegemoetkoming in de schade die belanghebbende ondervindt van natuurlijke, in het wild levende, beschermde vogels en andere dieren, voor zover die schade redelijkerwijs niet of niet geheel te zijnen laste behoort te blijven (verkorte definitie volgens artikel 6.1 van de Wet natuurbescherming.*

Waar in dit advies wordt gesproken over de aanpak van faunaschade wordt daarmee dus de hele reikwijdte van de trits bedoeld. De gangbare (en ook wettelijke) woordkeuze "bestrijding" dekt dus niet de hele lading van de trits maar ziet vooral op de vermindering van de schade.

Historische context van de tegemoetkoming

In zijn huidige vorm is de regeling voor de tegemoetkoming van de faunaschade aan maatschappelijke belangen geïntroduceerd in de voormalige Flora- en faunawet. Daarvoor werd, op grond van de Jachtwet (1954), alleen de schadebestrijding tussen jager en grondgebruiker geregeld. Ook de Jachtwet kende een regeling van de tegemoetkoming in de schade door in het wild levende dieren. Reeds in die wet was draagvlak bij die groepen die schade en overlast zouden kunnen ondervinden van het soortenbeschermingsbeleid het belangrijkste motief achter de wettelijke regeling van de tegemoetkoming.

Het Jachtfonds kende voor schade, veroorzaakt door als niet schadelijke diersoorten aangemerkte soorten, een tegemoetkoming toe. Als niet schadelijke soorten waren aangewezen onder meer ganzen, dassen en grofwild. Ook voor schade door vogels die onder de Vogelwet beschermd waren, kon het Jachtfonds een tegemoetkoming verlenen. De wetgever achtte het bij de regeling van de tegemoetkoming in de Flora- en faunawet noodzakelijk dat belangen, die worden getroffen door schade veroorzaakt door beschermde inheemse diersoorten, in aanmerking zouden kunnen komen voor tegemoetkoming in die schade, indien deze naar redelijkheid en billijkheid niet ten laste zou kunnen blijven aan de getroffen belangen[6].

Deze overweging gold al onder de Jachtwet en is onder het regime van de Flora- en faunawet overgenomen. Het artikel 84, lid 2 van de voormalige Flora- en faunawet bepaalde dat de voorwaarden waaronder een tegemoetkoming in de schade kon worden verleend werd bepaald bij Ministeriële Regeling, waarvan de inhoud in onderling overleg met de provincies zou worden bepaald. Echter met de provincies kon geen overeenstemming over de tekst van de Regeling worden bereikt, waarna het voormalige Faunafondsbestuur destijds op verzoek van de Minister van LNV de uitvoering van de regeling Tegemoetkoming faunaschade op grond van de Flora- en faunawet op dit punt in eigen beleidsregels heeft vastgelegd.

Daarin werden, voornamelijk om redenen van kostenbeheersing, beperkingen aangebracht in de reikwijdte van de tegemoetkoming en werd deze beperkt tot schade door beschermde inheemse diersoorten aan bedrijfsmatig geteelde landbouwgewassen of bedrijfsmatig gehouden landbouwhuisdieren. Ook was het goed vaststellen van schade niet altijd mogelijk (bijvoorbeeld bedrijfsmatige (beroeps)visserij) en werden voor bepaalde belangen geen, of slechts een zeer beperkt aantal, tegemoetkomingen aangevraagd (bijvoorbeeld bedrijfsmatige bosbouw). Deze belangen werden daarom uit voorzorg uitgesloten. Concreet werd bepaald dat alleen schade aan de bedrijfsmatige landbouw voor tegemoetkoming in aanmerking kon komen.

[6] Artikel 84, eerste lid van de Flora- en Faunawet 1998: "Een tegemoetkoming als bedoeld in artikel 83, eerste lid, onderdeel b ("in daarvoor in aanmerking komende gevallen"), wordt slechts verleend voor zover een belanghebbende schade lijdt of zal lijden aangericht door dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, en die schade redelijkerwijs niet of niet geheel te zijnen laste behoort te blijven. Een tegemoetkoming wordt naar billijkheid bepaald".

Het tegemoetkomingsprincipe is in de huidige Wet natuurbescherming (artikel 6. 1e lid) gehandhaafd, waarbij geldt dat de schade veroorzaakt moet zijn door natuurlijk in het wild levende beschermde dieren. Evenals de Flora- en Faunawet kent de Wet natuurbescherming voor de tegemoetkoming geen beperking naar belang. De achterliggende bedoeling van de schadetegemoetkoming is ook in de Wet natuurbescherming het behouden van maatschappelijke acceptatie van de natuurbescherming en het voorkomen van eigenrichting.

Knelpunten en lessen uit de gebiedspraktijk van het faunaschade-beleid

De Adviesraad heeft ter voorbereiding van het advies door middel van een aanpak met kwalitatieve diepte-interviews een analyse[7] laten uitvoeren van praktijkvoorbeelden waarin vormen van gebiedsgerichte benadering voor de aanpak van faunaschade werden of worden toegepast.

De voorbeelden betreffen:

- Ganzen en vliegveiligheid Schiphol
- Bevers in Limburg / Drenthe-Groningen
- Aanpak wildaanrijdingen Achterhoek
- Wilde zwijnentafels Noord-Brabant en Limburg
- Dassenbeheer in Drenthe en Noord-Brabant

De praktijkvoorbeelden dekken niet het volledige terrein van het faunabeheer maar geven, voor zowel de meer gangbare als nieuwe diersoorten, wel bruikbare bevindingen over het al of niet slagen van de gebiedsaanpak.

Uit de voorbeelden zijn voor de onderzochte succes- en faalfactoren de volgende belangrijkste verbeterpunten naar voren gekomen:

Betrokkenheid

1. Schadeproblemen spelen zich af op lokaal en regionaal niveau (WBE-gebied, leefgebied, beheergebied) en moeten ook op die niveaus worden opgepakt, soms – denk aan ganzen - in samenhang met een (inter)nationale aanpak op trekroute (*flyway*) niveau. Daar moet dan ook de aanpak worden geformuleerd. De aanpak moet besproken en afgesproken worden met alle direct betrokken partijen. In het voorbeeld van Schiphol bleek de betrokkenheid van partijen minder door de sterke sturing van bovenaf. Tevens vond daardoor geen doorvertaling plaats naar een gebiedsgerichte aanpak.
2. Als er plannen op centraal of internationaal niveau worden afgesproken, moeten deze een vertaling krijgen naar gebiedsplannen die daar ook besproken en vastgesteld moeten worden, wil een aanpak succesvol kunnen worden.

[7] Rapportage "Interviews praktijkvoorbeelden faunaschade", Talma Management en Advies B.V., juli 2018.

Draagvlak

1. Een faunabeheerplan moet in een maatschappelijk debat worden besproken en vastgesteld. De belangentegenstellingen zijn gemakkelijker te overbruggen als er in de praktijk een maatschappelijke discussie is gevoerd is in Provinciale Staten en/of op gebiedsniveau in de gemeenteraden. Het draagvlak wordt groter als alle belangen in een integrale discussie worden afgewogen.
2. Als binnen een gebied meerdere actoren betrokken zijn bij de problematiek, is er grotere kans op draagvlak voor een gekozen aanpak als partijen om tafel gaan.
3. Voor het draagvlak is relevant dat niet volstaan kan worden met alleen het verlenen van een tegemoetkoming in de schade. Daarmee wordt weliswaar voldaan aan de wettelijke eisen, maar dat levert niet de gewenste tevredenheid op bij de grondgebruikers die meer behoefte hebben aan handelingsperspectief.
4. Ook is draagvlak cruciaal om consensus te bereiken over de doelstellingen voor het faunabeheer. Wanneer dat niet het geval is, ontstaan binnen een leefgebied van natuurlijk in het wild levende dieren grote verschillen in bejaging en ontwikkeling van de populatie. Betrokkenheid van terreinbeherende organisaties is dan in veel situaties doorslaggevend. Zij moeten dan ook nadrukkelijker bij de plannen, de discussie over verantwoordelijkheden, taken en rollen maar ook bij het maatschappelijk debat hierover betrokken worden. Overigens geldt dit vergelijkbaar voor wegbeheerders en particulieren met eigen grond.

Afbakening van verantwoordelijkheden

1. Voor elke 'nieuwe diersoort' moet in het beginstadium, vóór er problemen ontstaan, een integraal beheerplan, met onderwerpen als ecologie, economie en maatschappelijk draagvlak worden opgesteld. Dit beheerplan moet na bespreking in een openbaar debat door een overheidsorganisatie vastgesteld worden.
2. Voor elke aanpak moet een discussie gevoerd worden met alle actoren over verantwoordelijkheden, rollen en taken van de verschillende partijen in de aanpak. Het beste voorbeeld in de analyse betrof de aanpak van de wildaanrijdingen in de Achterhoek, die door een verhelderende discussie over de rolverdeling optimaal verliep.
3. De discussie over verantwoordelijkheden, taken en rollen moeten uitmonden in een concreet actie- of uitvoeringsplan waarbij per actie een uitvoerende partij wordt benoemd inclusief meetbare resultaten met tijdsperiodes en dergelijke.
4. Overheidsorganisaties moeten beter samenwerken en de verschillende doelen, resultaten en effecten vooraf op elkaar afstemmen.

Aanpak op populatieniveau

1. Het tijdig volgen en registreren van de populatieontwikkeling is in het belang van alle partijen die betrokken zijn bij het beleid en beheer. Dat geldt vooral voor nieuwe diersoorten. Voor zwijnen en bevers zijn vooraf geen beheerplannen gemaakt en is daardoor de aanpak (te) laat op gang gekomen.

Kennis van wildwerende middelen

2. Door de hoge kosten van wildwerende middelen moet (kennis van) het toepassen van dit soort voorzieningen onderdeel uitmaken van het plan aanpak van alle actoren.

Deskundigheid van de uitvoerende partijen

3. Provincies moeten afspraken maken over een meer gecentraliseerde kennisopbouw en de inzet van *best practices* om veel sneller van elkaar te kunnen leren.

20001345

Perceptie van de huidige kortingsystematiek voor de schadetegemoetkoming

De aanpak van de (vooral door ganzen) toenemende schades aan landbouwgewassen en de druk van de provincies om de uitgaven te beheersen, roepen steeds meer vragen op over de uitvoerbaarheid en maatschappelijke acceptatie en daarmee de houdbaarheid van het instrument van de tegemoetkoming. De belangrijkste problemen die volgens de landbouw worden ervaren in de praktijk zijn de inconsistente en complexe invulling en toepassing van de regeling (het systeem).

Samen met de emotie bij grondgebruikers dat de faunaschade iets is wat hen vanuit het natuurbeheer "overkomt" en het gegeven dat alleen in de directe faunaschade wordt tegemoet gekomen, voeden de voornoemde praktijkervaringen het gevoel dat de toepassing van de regeling vaak als onrechtvaardig wordt ervaren. Tevens wordt het instrument steeds meer gezien als een doel op zich en steeds minder als het (oorspronkelijk bedoelde) sluitstuk van de uitvoeringsstrategie voor de aanpak van de faunaschade: voorkomen-bestrijden-betalen.

Inconsistentie

De invulling van de huidige systematiek wordt in toenemende mate als inconsistent ervaren. Dit omdat onduidelijk is welke uitgangspunten worden gehanteerd bij de toekenning van de tegemoetkoming en de vaststelling van percentages of normbedragen voor het eigen risico in de berekening van de hoogte van de tegemoetkoming.

Is tegemoetkoming alleen aan de orde indien de overheid omwille van het beschermingsbeleid belemmeringen opwerpt voor andere, economische, belangen? Of geldt vooral de vraag in hoeverre de grondgebruiker redelijkerwijs geen adequate middelen ten dienste staan om de schade te voorkomen? Worden beide uitgangspunten in de praktijk door elkaar heen gehanteerd? In welke mate is kostenbeheersing daarin sturend? Ook de normatieve onduidelijkheid en daardoor uiteenlopende interpretaties van de begrippen redelijkheid en billijkheid kan leiden tot inconsistenties in de toepassing van het tegemoetkomingsbeleid.

Complex

De systematiek wordt voorts veelal als te complex ervaren. Redenen die daarvoor worden aangedragen zijn de verschillen in de toepassing van normbedragen of percentages voor het eigen risico en behandelbedragen per schadeveroorzakende diersoort. Deze kunnen onder andere verschillen per provincie, gebied, periode, diersoort en gewas.

Uitvoeringsstrategie "voorkomen-bestrijden-betalen" uit balans?

Uit ervaringen van BIJ12 blijkt dat de beoordeling van aanvragen voor tegemoetkoming kwetsbaar is door de nu vooral administratieve toetsing van de aanvragen op de inzet van preventieve middelen en adequaat gebruik van de ontheffing of machtiging voor de uitvoering van afschot ten behoeve van de schadebestrijding. Bij de toetsing gaat BIJ12 af op de opgaven van de jachtaktehouder[8], de grondgebruiker als aanvrager van de tegemoetkoming en waarnemingen van de taxateur.

Het hanteren van de huidige regeling biedt door de algemene, niet aan bedrijfsopbrengst gekoppelde, korting op de uit te keren schadetegemoetkoming te weinig prikkels voor de grondgebruikers en faunabeheerders om zich in te zetten voor de eerste twee stappen in de strategie van de schadeaanpak: voorkomen en bestrijden.[9] De huidige regeling wijkt door het beperkt betrekken van het normaal maatschappelijk risico in de bepaling van de schade sterk af van andere nadeelcompensatieregelingen.

Tevens reikt de beoordeling niet verder dan de schade en aanpak op de schadepercelen zelf en directe omgeving, de effectiviteit van de inzet van middelen en het beheer op gebiedsniveau wordt niet in de beoordeling betrokken. Ten slotte ligt ook een mogelijke oorzaak voor de onbalans in het beperkte draagvlak bij grondgebruikers om – verplicht op basis van het huidige beleidmaatregelen te treffen om schade te voorkomen en te bestrijden die niet allemaal en altijd (even) effectief zijn.

[8] Houder van de jachtakte als bedoeld in artikel 3.26, eerste lid, onderdeel a van de Wet natuurbescherming, veelal de jachtgerechtigden zoals de grondeigenaar, (erf)pachter of vruchtgebruiker van de grond of de huurder van het jachtrecht,

[9] Advies Systematiek tegemoetkoming faunaschade, Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn, Advocaten en notarissen, 10 juli 2018

Vergelijking met andere vergoedingsregelingen

In opdracht van de Adviesraad heeft advocatenkantoor Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn N.V. (hierna: Pels Rijcken) advies uitgebracht over de verhouding tussen het huidige systeem van tegemoetkoming en andere, vergelijkbare vergoedingssystemen[10]. Ook is nagegaan in hoeverre verandering van het huidige systeem kan bijdrage aan de verlaging van de transactiekosten voor de afhandeling van aanvragen voor de tegemoetkoming. Ten slotte is bezien in hoeverre verandering het voorkomen en verminderen van faunaschade zou kunnen stimuleren.

De systematiek voor faunaschade ex artikel 6.1 van de Wet natuurbescherming betreft in wezen een nadeelcompensatieregeling waarvoor dezelfde eisen gelden als andere regelingen: de verplichting van de grondgebruiker om de schade te beperken en het aanvaarden van een maatschappelijk normaal te achten risico. Anders dan bij andere regelingen kent de faunaschaderegeling een eigen, specifieke wettelijke, grondslag omdat de schade niet rechtstreeks het gevolg is van rechtmatig handelen van een bestuursorgaan ter uitoefening van een publieke taak, maar door de beschermde dieren.

Pels Rijcken concludeert dat het recht op tegemoetkoming bij faunaschade op grond van artikel 6.1 Wet natuurbescherming op dezelfde leest is geschoeid als andere nadeelcompensatieregelingen. Anders dan bij andere regelingen valt op dat de systematiek voor de faunaschade sterk leunt op het leerstuk van de schadebeperkingsplicht. Deze is niet ongelimiteerd, maar moet volgens Pels Rijcken gelet op de actuele jurisprudentie binnen de grenzen van het redelijke worden bezien in hoeverre de gevergde maatregelen proportioneel zijn.

Pels Rijcken komt in zijn advies tot een voorstel voor een vernieuwing van de schaderegeling, waarbij wordt uitgegaan van een (minimum)drempel voor het te aanvaarden normaal maatschappelijk risico, betrokken op de opbrengst van het bedrijf. Zij achten het voorstel een meer maatschappelijk gelijkwaardige, vertaling van het wezen van de regeling, de nadeelcompensatie. Voor wat betreft de schadebeperkingsplicht adviseert Pels Rijcken om het huidige systeem te handhaven, maar zou de toepassing wel steeds vanuit de risicobenadering moeten worden beargumenteerd.

Pels Rijcken verwacht dat de toepassing van een model op basis van een genormeerd drempelpercentage het aantal aanvragen voor relatief lage bedragen zal dalen. Daarmee zullen de uitvoeringskosten die zijn gemoeid met de afhandeling naar verwachting dalen.

Op verzoek van de Adviesraad heeft BIJ12 op de dossiers van de belangrijkste schadesoorten een vergelijkingsanalyse uitgevoerd. De analyse is opgenomen in bijlage 3.

[10] Idem.

Uitwerking aanbevelingen gebiedsgerichte benadering

FBE's als essentiële schakel

De faunabeheereenheden (FBE's) vormen een essentiële schakel in het bestuurlijke landschap van het faunabeheer. Zij zijn per provincie georganiseerd en zorgen voor de gedragen opstelling van faunabeheerplannen en coördineren in de provincie de uitvoering van het faunabeheer (*zie voor verdere toelichting op de rol, taken en verantwoordelijkheden, bijlage 1*).

Er bestaat een grote variatie in de manier waarop de FBE's door de afzonderlijke provincies worden gepositioneerd, hoe de relatie met het provinciaal bestuur wordt vormgegeven en welke taken de FBE's in de praktijk uitvoeren. De Wet natuurbescherming biedt daarvoor de ruimte en variatie die past bij de verschillen tussen provincies.

Wij menen niettemin dat behoorlijke kwaliteitswinst is te boeken door in gezamenlijkheid te bezien welke verhoudingen het best passen en het meest renderen en welke rollen en taken van de FBE het meest bijdragen aan succesvolle uitvoering in de praktijk van grondgebruikers en jagers.

Wij zijn graag bereid in een advies aan de provincies een handreiking te doen voor verbetering van de kwaliteit van de organisatie en het bestuur van de FBE.

Uitwerking aanbevelingen

In het navolgende worden de aanbevelingen in het advies voor de gebiedsgerichte benadering van het faunaschadebeleid – de 'receptuur' - nader uitgewerkt. Daarin worden ook koppelingen aangebracht met het beschikbare instrumentarium. Voor een volledig beeld van het instrumentarium wordt verwezen naar bijlage 2.

1. *Faciliteer een planmatige, integrale programmatische aanpak op gebiedsniveau, in lijn met het Faunabeheerplan en draag zorg voor de kwaliteit van het gebiedsproces*

   Een integrale aanpak op gebiedsniveau is een eerste wenselijke stap om faunaschade op gebiedsniveau te voorkomen en te beheersen. Het door de FBE op te stellen faunabeheerplan kan leidend zijn voor deze aanpak. De provincie heeft de mogelijkheid om bij provinciale verordening eisen te stellen aan de kwaliteit en de totstandkoming van dat plan. Daarmee kan de binding, rechtsbescherming en betrokkenheid van partners en belangen worden gewaarborgd en alle voor het beheer en schadebestrijding relevante elementen worden betrokken. De provincie kan eventueel via de verordening ook zorgen voor voldoende mandaatruimte aan de met het faunabeheer belaste partijen en betrokken belangen om afspraken te kunnen maken over de uitvoering van het provinciale faunaschadebeleid. Ook kunnen provincies een goede procesvoering ook financieel ondersteunen.

   Met het faunabeheerplan als basis kan vervolgens een gebiedsgerichte vertaling plaatsvinden. In gevallen waarvoor de ernst, omvang en belangen bij de aanpak dat

vraagt, beveelt de Adviesraad het instrument van het provinciale programma ex artikel 1.13 van de Wet natuurbescherming aan. Met een dergelijk programma kunnen eventuele provinciegrensoverschrijdende problemen worden aangepakt en doelen worden bereikt en kan de inzet van meerdere overheden en andere partijen worden gebundeld. Een argument voor de keuze voor een programma is tevens dat handelingen en activiteiten ten behoeve van het faunabeheer onder de voorwaarden van het programma kunnen worden vrijgesteld van vergunning- of ontheffingplicht. Door de vaststelling van het programma is dan tevens toestemming verleend voor het direct uitvoeren van de nodige maatregelen.

In de voorbereiding van gebiedsplan en programma wordt aanbevolen in een soort *impacttoets* vooraf de ecologische, economische, sociaal-maatschappelijke en financiële effecten van de uitvoering in beeld te brengen en aan de hand van de uitkomsten de voor de aanpak in te zetten mix van instrumenten te bepalen.

Vanwege onzekerheden die altijd zijn verbonden aan populatieontwikkeling en -beheer zouden in de impacttoets ook eventuele terugvalopties kunnen worden onderzocht. De uitkomsten van de impacttoets kunnen dan in een zorgvuldig gestuurde dialoog door provincie en FBE met de betrokken partners en stakeholders worden besproken alvorens deze worden betrokken bij de vaststelling van het plan en het programma.

Het kan de planvorming en uitvoering helpen als provincies en FBE's vooraf overeenstemming bereiken over de afbakening van taken, verantwoordelijkheden en rolverdeling voor de uitvoering van het faunaschadebeleid. Daarnaast wordt het draagvlak binnen de gebiedsprocessen zeer vergroot als provincies op landelijk niveau met koepels van de in het faunabeheer participerende belangenorganisaties afspraken op hoofdlijnen weten te maken. Een gebiedsplan en programma kan alleen tot goede uitvoering leiden als het proces bij de opstelling ervan van hoge kwaliteit. Wij verwijzen nogmaals nadrukkelijk naar de opmerkingen die daarover zijn gemaakt in het voorgaande hoofdstuk.

Voor een beeld van de wettelijke rollen, taken en verantwoordelijkheden zij verwezen naar bijlage 1.

2. *Regisseer een proactief en op alle schaalniveaus samenhangend (populatie)beheer*

Een effectievere en ook maatschappelijk gedragen uitvoering van het schadebeleid is gebaat bij tijdig zicht op de ontwikkeling van schades en tijdige interventie op de ontwikkeling van populaties. Afhankelijk van diersoort is samenhang in het beheer op de verschillende schaalniveaus van leefgebieden en trekroutes van belang. Denk bijvoorbeeld aan het beheer van ganzen, waarvoor naast lokale en regionale aanpak ook internationale beheerplannen worden ontwikkeld. Kennis en inzicht in de populatieontwikkeling, verkregen via onderzoek, modellering en goed georganiseerde tellingen zijn voorwaarde voor een tijdige (bij)sturing van de populatieontwikkeling.

Voor de onderbouwing van plannen voor de aanpak van beginnende kleine schades, veroorzaakt door opkomende diersoorten, is vroegtijdige schademonitoring van belang. Wij adviseren om daarvoor de technische mogelijkheden van vegetatieopnametechnieken als Remote Sensing of inzet van drones te onderzoeken en te benutten. Ook zou de respons van de meldingen door agrariërs kunnen worden verhoogd door het frontoffice van het nu bij BIJ12 ondergebrachte Landelijke Meldpunt Faunaschade bij LTO Nederland onder te brengen. BIJ12 zou dan als "backoffice" de data- en informatievoorziening verwerking inclusief validatie van deze schademeldingen kunnen blijven uitvoeren.

Nieuwe technieken kunnen behalve voor de detectie van schades van opkomende soorten ook een rol vervullen in de ondersteuning van de taxaties van vaker en grootschaliger optredende schades, zoals die nu in opdracht van BIJ12 voor de provincies worden uitgevoerd. Bijvoorbeeld voor de schade veroorzaakt door ganzen in grasland kan de nu gangbare techniek (grashoogtemeter) met hulp van nieuwe technieken worden aangevuld met meer (soort)specifieke schademonitoring. Naast verbetering van de nauwkeurigheid en betrouwbaarheid van de schadetaxatie voor de bepaling van de tegemoetkoming, kan specifieke monitoring ook helpen in een effectievere inzet van preventieve middelen door grondgebruikers en uitvoering van het faunabeheer via de FBE's.

3. *Stimuleer de eigen verantwoordelijkheid van actoren en belangen voor de preventie van faunaschade.*

   Eerder is in dit advies het uitgangspunt van de eigen verantwoordelijkheid van de grondgebruiker voor het voorkomen van faunaschade reeds benadrukt, evenals de verantwoordelijkheid van de jachtaktehouders en FBE's voor de uitvoering respectievelijk de organisatie van het faunabeheer ten behoeve van de schadebestrijding. Kennis over de toegestane wildwerende middelen en maatregelen stelt partijen in staat om daarin keuzes te maken voor het binnen wettelijke kaders voorkomen en beheersen van de faunaschade op hun percelen of binnen hun gebied. Keuzes die effect hebben voor de gewenste preventie en tevens goed inpasbaar kunnen zijn in de agrarische bedrijfsvoering.

   Voorwaarde voor een goede toepassing van wildwerende middelen en beheermaatregelen is dat de effectiviteit door (wetenschappelijk) deugdelijk onderzoek is aangetoond. Dat is temeer noodzakelijk gezien de toenemende noodzaak van juridische onderbouwing van eisen voor de inzet van preventieve middelen en het beheer en de schadebestrijding. Uit jurisprudentie rond de vermindering van schade door vogels in fruitboomgaarden kan bovendien worden afgeleid dat middelen en maatregelen behalve op effectiviteit ook op proportionaliteit moeten zijn onderzocht alvorens inzet

kan worden vereist. Daarmee wordt gedoeld op de vraag in hoeverre de middelen in redelijkheid kunnen worden gevergd van de grondgebruiker[11].

Na de kennisontwikkeling is van belang dat de ontwikkelde kennis concreet en praktisch toepasbaar wordt ontsloten. De reeds enige jaren door BIJ12 ontwikkelde Faunaschadepreventiekit komt daaraan tegemoet, maar uit reacties in de praktijk blijkt dat deze kennis nog altijd spaarzaam op het praktijkniveau terecht komt. Wij adviseren de provincies om de kenniscommunicatie uit te breiden en te verbeteren.

In bijlage 2 zijn (voorbeelden van) mogelijke communicatievormen voor het uitdragen van kennis aangegeven.

Wij nemen met instemming de ontwikkeling waar dat de provincies de toepassing van preventieve middelen willen stimuleren binnen vernieuwende vormen van gebiedsgerichte aanpak. Voorbeelden zijn de gebiedsgerichte schadepreventieplannen waaraan faunabeheerbelangen zich dienen te committeren. Of de gezamenlijke besteding van een door de provincie beschikbaar gesteld gebiedsbudget voor preventie.

Op grond van ingewonnen juridisch advies adviseren wij om bij de keuze voor subsidiering van preventieve middelen te waken voor het risico op precedentwerking en afbreuk aan het wettelijk beginsel van de eigen verantwoordelijkheid van de schadelijdende ondernemer. Deze risico's kunnen mogelijk via clausulering van de provinciale bijdrage naar soort, situatie en populatiefase en het eisen van een eigen bijdrage worden beperkt. Tevens kan de instelling van een subsidieplafond een eventueel beroep door andere sectoren van grondgebruikers op de betreffende subsidie of voor subsidiering van andere middelen beperken.

[11] ABRvS 5 maart 2014, ECLI:NL:RVS:2014:728 en vergelijk ook ABRvS 8 oktober 2008, ECLI:NL:RVS:2008:BF7233.

4. Zorg voor meer betrokkenheid en medeverantwoordelijkheid van terreinbeheerders

De aanpak van faunaschade in een gemengde omgeving van natuur- en landbouwgebieden is alleen goed mogelijk als sprake is van intensieve betrokkenheid van terreinbeherende organisaties (TBO's) bij de planvorming. Alleen dan zal sprake zijn van medeverantwoordelijkheid en feitelijke betrokkenheid bij de uitvoering. In voorkomende gevallen geldt deze aanbeveling ook voor wegbeheerders en particuliere beheerders van natuurterreinen. Er mag binnen een samenhangend leefgebied geen afbreuk worden gedaan aan de eenheid van beheer, ook indien dat beheer gericht is op schadebestrijding.

De eerste en meest logische en aan te bevelen weg om recht te doen aan de eenheid van beheer is dat alle partijen - agrarische grondgebruikers, de betrokken jachtakte-houders verenigd in de Wildbeheereenheden en TBO's (en waar van toepassing ook wegbeheerders / particuliere terreinbeheerders) op gebiedsniveau overeenstemming bereiken over de gezamenlijke (beheer)doelen en aanpak. Het gebiedsproces moet de terreinbeheerders voldoende ruimte bieden om met de andere partijen actief alle alternatieve middelen voor preventie en bestrijding van de schade te verkennen. Die overeenstemming moet ook afspraken over de werkwijze en uitvoering van de monitoring van het afschot en populatieontwikkeling omvatten. De regie van zo'n gebiedsproces kan liggen bij de provincie of FBE, maar ook andere vormen zijn denkbaar. De kaders die de provincie stelt, zijn in alle gevallen bepalend.

De Adviesraad gaat ervan uit, dat terreinbeheerders en andere grondeigenaren en –gebruikers als regel de bereidheid hebben aan een goed gestructureerd gebiedsproces deel te nemen.
Voor die gevallen waarin niet-deelnemen een goede invulling van gebiedsgerichte aanpak verhindert, verdient het aanbeveling om terugvalopties te ontwikkelen. Zo zou de provincie kunnen overwegen om het beheer bij opdracht te laten uitvoeren. Ook zouden de Wet en Regeling natuurbescherming kunnen worden aangepast om het niet verplichte lidmaatschap van de terreinbeheerder van de WBE en doormachtiging door FBE's aan anderen dan de WBE in te kaderen zodat de eenheid van uitvoering van beheer kan worden geborgd[12].

Uit door ons ingewonnen juridisch advies blijkt dat voor de grondgebruiker andere mogelijkheden zoals het afdwingen van de uitvoering van beheer via de instrumenten van vrijstelling of ontheffing van de soortbescherming niet realistisch zijn. Immers de grondgebruiker zal altijd voor actieve beheerhandelingen de toestemming van de rechthebbende van de grond nodig hebben.
Voor de aangrenzende schadelijdende grondgebruikers resteert als ultimum remedium aansprakelijkstelling van de nalatige buren op de geleden schade. Dat geldt temeer indien door nalatig beheer willens en wetens schade op de nabijgelegen agrarische percelen ontstaat.

[12] Betreft artikelen 3.20, 3.26, 3.27 en 3.28 van de Wnb en artikelen 3.2 en 3.6 van de Regeling natuurbescherming. Deze artikelen bepalen de voorwaarden voor een jachtakte, het lidmaatschap van de WBE en de buiten gezelschapsverklaring.

5. *Versterk de FBE-organisatie voor een effectieve coördinatie van de schadepreventie en –bestrijding*

   Zoals eerder aangegeven zien wij de FBE als essentiële schakel in de uitvoering van het faunaschadebeleid, waartoe ook het beheer van diersoorten ten behoeve van de schadebestrijding behoort. Meer nog, de FBE's zijn in beginsel een schakel in de voorlichting en – waar van toepassing – de beschikbaarstelling van preventieve middelen aan grondgebruikers.

   Een effectieve aanpak vraagt om een deskundige organisatie van het faunabeheer die in staat is de gecoördineerde inzet van ervaren jagers voor het beheer en schadebestrijding te waarborgen, met respect voor hun gedrevenheid, motivatie en vrijwillige bereidheid voor de uitvoering. Die rol ligt bij de FBE's. Het is aan de provincies om de FBE's in staat te stellen die rol te vervullen.

Uitwerking van aanbevelingen voor de vernieuwing van de schaderegeling

Uitwerking aanbevelingen

Op grond van onze visie op de faunaschaderegeling en de ingewonnen adviezen adviseren wij om voor de optimalisatie van de schaderegeling voor de landbouwschade over te schakelen op een *drempelmodel.*

Daarvoor doen wij de volgende aanbevelingen:

1. Vervang het huidige kortingmodel van inhouding van een vast percentage eigen risico op de getaxeerde schade door een drempelmodel gebaseerd op het normaal maatschappelijk risico.
2. Hanteer voor een overgangsfase van bijvoorbeeld twee jaar in àlle schadegevallen voor het normaal maatschappelijk risico een uniforme vaste, relatief lage, minimumdrempel als inhouding op de getaxeerde schade. Pas deze drempel toe op de potentieel voor het betreffende seizoen te verwachten, faunaschadevrije, gewasopbrengst, zijnde het product van het totale aantal hectare bedrijfsareaal van het schadegewas (volgens opgave RVO) en een door BIJ12 vast te stellen normprijs van het gewas per kg droge stof per hectare.

   Om de provincies te ondersteunen bij het bepalen van het percentage van de minimumdrempel zijn in bijlage 3 de effecten van een aantal mogelijke percentages op de omvang van de belangrijkste schadesoorten berekend. Wij adviseren om als gezamenlijke provincies – in ieder geval voor de overgangsfase - een percentage te kiezen waarvan de verschillen van de omvang van de tegemoetkoming ten opzichte van het huidige model niet te groot zijn. Het voorstel voor de vernieuwing is immers niet primair bedoeld om te bezuinigen op de totale kosten die met de tegemoetkoming gemoeid zijn.
3. Voer voorafgaand aan de invoering een 'botsproef' uit waarin naast de impact op de omvang van de schadetegemoetkoming op de agrarische bedrijfsvoering van de schadelijdende grondgebruikers ook de werking van het model in het administratie-, taxatie- en beoordelingsproces van BIJ12 wordt beproefd.
4. Evalueer de toepassing van het drempelmodel na de overgangsperiode op effectiviteit voor de aanpak van de faunaschade als geheel (dus incl. doorwerking op preventie en bestrijding), op kosteneffectiviteit en op maatschappelijke effecten (draagvlak).
5. Verbreed na de overgangstermijn het model met toepassing van drempelverhogende factoren die, ter beperking van de uitvoeringskosten, categoraal of anderszins gestandaardiseerd zijn bepaald.

Factoren waarbij de risicoaanvaarding door de grondgebruiker een verhoging van de minimumdrempel rechtvaardigt, kunnen zijn:

- de (verwachte ontwikkeling van de) stand van de diersoort, uitgaande van een (in het faunabeheerplan bepaalde) evenwichtige wildstand. De drempelverhoging blijft achterwege zolang een dergelijke stand nog niet is bereikt en kan worden gehandhaafd, bijvoorbeeld door ontoereikend gebiedsbeheer in het verleden;
- de voorzienbaarheid van de schade, vanaf het moment dat binnen het voor de betreffende soort(en) geldende beschermingsbeleid sprake is van duurzame (her)vestiging van de soort;
- de kwetsbaarheid van het gewas voor faunaschade (kapitaal intensieve teelten);
- de verruiming van de juridische en feitelijke mogelijkheden om de betreffende diersoort de stand te beheren en te bestrijden.

Het achterwege laten van eventuele drempelverhoging als gevolg van het gevoerde beheer in het verleden, is te rechtvaardigen indien:

- een diersoort in verleden wel bescherming heeft genoten;
- die bescherming ertoe heeft geleid dat de populatie sterk is gegroeid, en
- de ontstane omvang van die populatie het feitelijk onmogelijk maakt om (een substantieel deel van) de faunaschade te voorkomen of te verminderen.

Indien tussen deze drie stappen causaliteit bestaat, kan immers gezegd worden dat de faunaschade (tenminste mede) een gevolg is van de eerdere bescherming die de diersoort genoot. Dit gegeven is van belang voor die situaties waarin provincies zouden kiezen voor het instrument van de vrijstelling bij sterk ontwikkelde populaties en daardoor verzoeken tot vergoeding van de schade zouden afwijzen, omdat op dat moment wel een vrijstelling geldt.

Los van de vernieuwing kan de beoordelingscontrole in de uitvoering van de schaderegeling worden verbeterd. Nagegaan zou kunnen worden in hoeverre de FBE kan worden belast met de controle van de opgaven van de jachtaktehouder en grondgebruiker als aanvrager van de tegemoetkoming van de inzet van preventieve middelen en het adequaat gebruik van de ontheffing of machtiging voor de uitvoering van het afschot ten behoeve van de schadebestrijding. Pas nadat de FBE de opgave heeft geaccordeerd zou BIJ12 kunnen overgaan tot toetsing en afhandeling van de aanvraag.

De voorgestelde vernieuwing van de schaderegeling kan, naast verbetering van de maatschappelijke acceptatie, uiteindelijk ook bijdragen in de beheersing of reductie van de uitvoeringskosten die nu door BIJ12 worden gemaakt. Bij toepassing van de drempelverhogende factoren dienen de definities in de provinciale beleidsregels daarop te worden aangepast en aangevuld (bijvoorbeeld definitie van kapitaalintensieve teelten).

Bijlagen bij Advies “Verbinden en vernieuwen” van de Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade

Inhoudsopgave

1. Rollen, taken en verantwoordelijkheden in de uitvoering van het faunaschadebeleid **(blz. 2)**

2. Overzicht van instrumenten voor het faunaschadebeleid **(blz. 22)**

3. Vergelijkingsanalyse modellen schadetegemoetkoming (**blz. 55)**

4. Totstandkoming advies **(blz. 70)**

5. Bronnen **(blz. 71)**

Bijlage 1. Rollen, taken en verantwoordelijkheden voor de aanpak van faunaschade

Inleiding

In deze bijlage zijn de rollen, taken en verantwoordelijkheden beschreven van alle actoren die een verantwoordelijkheid hebben voor de uitvoering van het faunaschadebeleid.
Reikwijdte van dit overzicht beperkt zich tot de faunaschade veroorzaakt door natuurlijk in het wild levende, beschermde dieren aan bedrijfsmatig geteelde landbouwgewassen of gehouden landbouwhuisdieren. Deze beperking in de reikwijdte vindt zijn grondslag in de provinciale beleidsregels voor het faunabeleid.

Uitgangspunt van dit overzicht is dat degene die schade dreigt te lijden deze zoveel mogelijk probeert te voorkomen. Veelal is dat in eerste instantie de grondgebruiker. Het begrip grondgebruiker wordt in deze notitie in zoverre beperkt gehanteerd dat het begrip slechts wordt gebruikt voor de agrarisch bedrijfsmatige grondgebruiker.

Hierna volgt eerst een korte toelichting op de verschillende actoren die verantwoordelijk zijn voor de aanpak van faunaschade.

Verantwoordelijkheid grondgebruiker
Als een grondgebruiker schade wil voorkómen is hij er zelf primair verantwoordelijk voor. Hij zal er zelf alles aan moeten doen, wat redelijkerwijs van hem gevraagd kan worden, om schade te voorkomen of te verminderen. Bijvoorbeeld door het afschermen van kwetsbare gewassen, het verjagen van schade toebrengende dieren of de inzet van zwaardere instrumenten om dieren te vangen of te doden. Indien de overheid beperkingen oplegt aan de mogelijkheden van de grondgebruiker om schade te bestrijden, dan ligt dit genuanceerder en kan een schaderegeling gelden. Maar ook hier geldt dat er sprake is van een zeker maatschappelijk risico.

Terreinbeheerder
Een bijzondere grondgebruiker is de terreinbeherende organisatie. Veelal zijn TBO's natuurbeherende organisaties, zoals de provinciale landschappen, de vereniging natuurmonumenten en Staatsbosbeheer. Zij staan los van grotere particuliere grondeigenaren zoals landgoedeigenaren, die vaak ook delen van hun grondgebied openstellen voor het publiek. Terreinbeherende organisaties zijn veelal lid van de faunabeheereenheid en dragen daarmee in beginsel medeverantwoordelijkheid voor het opstellen en vaststellen van faunabeheerplannen. Zij zouden vanuit deze rol in beginsel ook medewerking moeten verlenen aan de uitvoering van deze plannen, door actief beheer toe te staan, of zelfstandig uit te voeren.

Verantwoordelijkheid jachthouder
De jachthouder is als jager gehouden om schade veroorzaakt door wildsoorten tijdens het jachtseizoen te voorkomen. Daarnaast is hij verantwoordelijk voor een redelijke wildstand in zijn jachtveld. Veelal zal de jachthouder ook degene zijn die onder gebruikmaking van vrijstelling, ontheffing

of een andere vorm van overheidstoestemming schadebeperkend op moet treden. Deze rol beheer t.b.v. de schadebestrijding moet echter onderscheiden worden van de rol van jager.

Wildbeheereenheid
De wildbeheereenheid (WBE) is de feitelijke regievoerder op daadwerkelijke uitvoering van het faunabeheerplan en het schadebeperkend handelen. Als vereniging is de WBE verantwoordelijk voor het organiseren van de uitvoering van het duurzame beheer van schadeveroorzakende dieren in samenwerking en ten dienste van grondgebruikers en terreinbeheerders. De WBE is de schakel tussen de jachthouder en de faunabeheereenheid. Dit wordt o.a. tot uitdrukking gebracht door het verplichte lidmaatschap van een WBE van een jachthouder met een jachtakte.

Faunabeheereenheid
De faunabeheereenheid (FBE) is binnen de provincie verantwoordelijk voor het vaststellen van één of meerdere faunabeheerplannen, waarbij - binnen de randvoorwaarden zoals gesteld door wet en provinciale verordening - het beheer van populaties wordt vastgelegd. De FBE is verantwoordelijk voor de verbinding met de provinciale overheid, omdat het faunabeleid van de provinciale overheid bepalend zal zijn voor het al dan niet verkrijgen van goedkeuring van GS op het faunabeheerplan. De FBE zal afstemming over het voorgestane beheer van soorten moeten zoeken met de binnen haar werkterrein functionerende WBE's.

Provincie
Binnen de provincie zijn verschillende bestuursorganen verantwoordelijk voor de vormgeving van het soorten- en schadebestrijdingsbeleid en de besluitvorming over instrumenten. Zo kan Provinciale Staten voor schadebestrijding van soorten vrijstellingen vaststellen per verordening. Het College van GS is verantwoordelijk voor de uitvoering van het biodiversiteitsbeleid en kan ontheffing en opdrachten afgeven voor het beperken van de omvang van populaties schadeveroorzakende dieren. Ook kan GS besluiten tot het verstrekken van een tegemoetkoming in de schade indien die wordt veroorzaakt door in het wild levende soorten.

BIJ12
Met de decentralisatie van taken in het kader van de uitvoering van de Wnb naar de provincies is ook besloten tot het opheffen van het landelijk opererende ZBO Faunafonds. Daarvoor in de plaats is een uitvoeringsorganisatie gekomen die werkt voor alle provincies: BIJ12. Deze organisatie is o.a. verantwoordelijk voor het toetsen van aanvragen voor tegemoetkoming in de schade, veroorzaakt door natuurlijk in het wild levende beschermde diersoorten dieren én het adviseren over het voorkomen en bestrijden van deze schades. Daarnaast is BIJ12 verantwoordelijk voor het tijdig en volledig afdoen van (c.q. beschikken op) de aanvragen voor een tegemoetkoming.

Gemeenten
De gemeenten hebben op grond van hun wettelijke taken geen primaire verantwoordelijkheid voor het fauna- of schadebeleid. Zij ervaren als bijzondere grondgebruiker wel bijzondere vormen van schade veroorzaakt door in het wild levende soorten (aan sportvelden, of begraafplaatsen bijvoorbeeld). Daarnaast is de gemeente vaak eerste aanspreekpunt van burgers (niet agrarische grondgebruikers) die overlast of schade ervaren van wilde dieren. Het op zo zorgvuldig en efficiënt mogelijke wijze afdoen van door burgers ervaren overlast is een verantwoordelijkheid van de gemeente ten opzichte van haar burgers.

Verantwoordelijkheid voor schade door anderen
Er kan schade bij de grondgebruiker ontstaan, ondanks dat hij zelf al het mogelijke heeft gedaan om dit te voorkomen. Bijvoorbeeld omdat de eigenaar van de naastgelegen percelen nalatig is, waardoor er op het naastgelegen perceel meer dieren lopen dan in het Fbp is afgesproken. De Wnb kent geen expliciete verplichting om schade t.g.v. soorten aan derden te voorkomen. Op grond van de Wnb is dan ook in beginsel niemand wettelijk aansprakelijk wanneer er bij anderen schade door in het wild levende dieren ontstaat.

Wel is er in het Burgerlijk Wetboek geregeld dat wanneer iemand door actief te handelen de kans op schade bewust vergroot (onrechtmatige daad), daarvoor verantwoordelijk kan zijn.
Een voorbeeld van actief handelen is het voeren van dieren, waardoor ze bewust worden aangetrokken. In dat geval kunnen partijen elkaar hier privaatrechtelijk op aanspreken. Het nalaten van afschot valt niet onder actief handelen, de populatie blijft dan immers op een natuurlijke manier groeien. Een eventuele aansprakelijkheid van de grondgebruiker/jachthouder op grond van onrechtmatige daad dient in dergelijke gevallen beoordeeld te worden vanuit een mogelijke strijdigheid met wat volgens ongeschreven recht in het maatschappelijk verkeer betamelijk is. Met andere woorden, dan zal er door de rechter beoordeeld moeten worden of van maatschappelijk onzorgvuldig handelen sprake is wanneer onvoldoende gebruik wordt gemaakt van de publiekrechtelijk geboden middelen, zoals het uitvoeren van populatiebeheer.

De grondgebruiker blijft in veel gevallen dus zelf verantwoordelijk als hij schade ondervindt aan zijn percelen. In dit geval blijft het ook belangrijk dat de grondgebruiker die schade ondervindt in een vroeg stadium de grondgebruiker aanspreekt die daar direct invloed op heeft.

Agrarisch bedrijfsmatig GRONDGEBRUIKER	
Verantwoordelijk	Primair verantwoordelijk voor het voorkomen of beperken van het ontstaan van schade aan gewassen of vee veroorzaakt door in het wild levende dieren, op gronden en opstallen waarvoor hij over een zakelijk of persoonlijk gebruiksrecht beschikt.
Rol	Zakelijk of persoonlijk gerechtigd tot het gebruik van de grond en/of opstallen waar in het wild levende diersoorten schade aan gewassen of vee kunnen veroorzaken. Dit kan de eigenaar van de grond zijn, de pachter van de grond of degene die een beperkt recht heeft om de grond en zich daarop bevindende opstallen te gebruiken.
Bevoegdheden	• Recht om schade te voorkomen en te bestrijden op landelijk of provinciaal vrijgestelde soorten (art. 3.15 Wnb) met daartoe aangewezen methoden en middelen binnen de randvoorwaarden gesteld in een goedgekeurd faunabeheerplan. Dit recht kan schriftelijk overgedragen worden aan een WBE of anderen. • Het zelf doen verkrijgen van een ontheffing of op grond van gebruikmaking van ontheffing van een FBE beperken van de omvang van een populatie, dan wel met schriftelijke toestemming handelingen daartoe laten uitvoeren door een WBE of anderen voor zover daarvoor ontheffing (art. 3.17 Wnb) is verleend. • Het zelf beperken van de omvang van een populatie van exoten, onbeschermde en verwilderde diersoorten op grond van een opdracht (art. 3.18 Wnb) dan wel met schriftelijke toestemming door anderen. • Het jachtrecht (voor zover niet voorbehouden door de eigenaar) zelf uitoefenen, dan wel verhuren aan anderen.
Taken	• Zorgen dat inzet t.b.v. schadebestrijding en beheer (vrijstelling, ontheffing, opdracht) danwel jacht op voorhand mogelijk is. *- controleren welk instrument inzetbaar is voor de betreffende diersoort(en).* *- op voorhand machtiging aanvragen bij de FBE (via de WBE en jachthouder).* *- zorgen dat percelen onderdeel uitmaken van bejaagbare eenheid.* *- zorgen dat niet geteeld wordt in kwetsbaar gebied waar inzet maatregelen niet mogelijk is.* • Het tijdig en in voldoende mate nemen van passende preventieve maatregelen om schade aan (opslag van) gewassen of vee te voorkomen danwel te beperken (zie Preventiekit faunaschade van BIJ12 voor passende maatregelen). • Het zelf uitvoeren, dan wel anderen laten doen uitvoeren van de inzet van zwaardere maatregelen ten behoeve van populatiebeheer, schadebestrijding en jacht indien preventieve maatregelen geen of onvoldoende effect hebben.

	• Indien grondgebruiker zelf niet de schade bestrijdt, het maken van (bij voorkeur schriftelijke) resultaat c.q. inspanningsafspraken met jachthouder over schadebestrijding en populatiebeheer. • Het afgeven van een schriftelijke grondgebruikersverklaring aan de Jachthouder, welke daarmee gebruik kan maken van vrijstelling, of voldoen aan eisen t.b.v. het gebruik van het geweer (zie: b.v. art. 3.15 lid 7 Wnb). • Grondgebruiker heeft mogelijkheid om in of bij de grondgebruiksverklaring of jachthuurovereenkomst, afspraken privaatrechtelijk vast te leggen. • Het voldoen aan de eisen m.b.t. het aanvragen van een tegemoetkoming in de schade als bedoeld in artikel 6.1 van de Wnb (www.faunaschade.nl).
Bijzonderheden	• Het wordt aanbevolen om de relatie grondgebruiker - jachthouder (op grond van de Wnb) m.b.t. inzet ten aanzien van beheer en schadebestrijding contractueel vast te leggen in een overeenkomst, naast de (wettelijk vereiste) jachthuurovereenkomst en de schriftelijke (betredings) toestemming. • Naast het maken van afspraken over hoe op te treden in geval van schade kan de grondgebruiker met de jachthouder ook afspraken maken over de bedrijfsvoering en hoe deze aan te passen op het voorkomen van schade (bv. aan de hand van een risicoanalyse).

TERREINBEHERENDE ORGANISATIE (en voor zover van toepassing ook wegbeheerder / particuliere terreinbeheerder)	
Verantwoordelijk	Primair verantwoordelijk voor het leveren van een bijdrage aan de totstandkoming van het faunabeheerplan van de FBE in haar rol als bestuurslid van de FBE. Daarmee levert de TBO een bijdrage aan het duurzaam beheer van in het wild levende populaties.
Rol	Als terreinbeherende organisatie heeft de TBO een maatschappelijke verantwoordelijkheid voor het behoud van de biodiversiteit, maar ook de zorg voor het duurzaam beheer van populaties. Daar waar schade door in het wild levende dieren wordt veroorzaakt, behoort de TBO vanuit haar maatschappelijke verantwoordelijkheid daar waar zij dat kan een bijdrage te leveren aan het voorkomen, beperken of bestrijden van die schade.
Bevoegdheden	• Recht om op haar natuurterreinen op grond van het eigendomsrecht een eigen beleid te voeren. • Uitvoering van haar eigen beleid mag niet leiden tot onrechtmatige hinder of overlast voor aangrenzende buren. • Het jachtrecht zelf uitoefenen (of niet uitoefenen), dan wel verhuren aan anderen.
Taken	• Vanuit haar visie een bijdrage leveren aan de kwaliteit van het faunabeheer en het faunabeheerplan binnen het werkgebied van de FBE; • Zorgen dat inzet t.b.v. schadebestrijding en beheer (vrijstelling, ontheffing, opdracht) dan wel jacht op gronden van derden mogelijk is en effectief kan zijn; • Het tijdig en in voldoende mate nemen van passende preventieve maatregelen om schade aan (opslag van) gewassen of vee op gronden van derden te voorkomen dan wel te beperken.
Bijzonderheden	• Het wordt aanbevolen om (ter concretisering van het beleid in het FBP) de relatie Terreinbeheerder – Schadebestrijding vast te leggen in een convenant met grondgebruikers van aan terreinen van de terreinbeheerder aanliggende percelen.

	• Naast het maken van afspraken over hoe op te treden in geval van schade kan de grondgebruiker met de TBO ook afspraken maken over de mogelijkheden om preventieve maatregelen te treffen op de grens van de naburige percelen, of op het terrein van de TBO.

JACHTHOUDER (Eigenaar, pachter en huurder jachtgenot)	
Verantwoordelijk-	• Verantwoordelijk voor schade van wildsoorten (art. 3.20 lid 3 Wnb) in zijn jachtveld. • Zorgen voor een redelijke wildstand in zijn jachtveld (Art. 3.20 lid 3 Wnb). • Verantwoordelijkheid voor schadebestrijding en populatiebeheer is afhankelijk van (privaatrechtelijke) afspraken die hij heeft met grondgebruiker. • Jachthouder voelt zich (vaak) moreel verantwoordelijk voor schadebestrijding en populatiebeheer, vanwege de goede relatie met de grondeigenaar, maar is dat juridisch niet als hier privaatrechtelijk geen afspraken over zijn gemaakt. *N.B. De verantwoordelijkheid van de jachthouder voor schade veroorzaakt door wildsoorten geldt alleen in het jachtseizoen.*
Rol	Hij jaagt of laat andere jagen onder zijn verantwoordelijkheid of laat derden jagen wanneer hij het jachtgenot heeft verhuurd, t.b.v. jacht. Komt afspraken m.b.t. populatiebeheer en schadebestrijding na.
Bevoegdheden	• De jachthouder is op grond van het bepaalde van artikel 3.23 Wnb gerechtigd tot het genot van de jacht. • Hij kan bevoegd dan wel gemachtigd zijn tot gebruik van wettelijk toegestane middelen en eisen t.b.v. (jacht en) schadebestrijding en populatiebeheer • Jachthouder met jachtakte mag geweer gebruiken
Taken	• Zorgt dat hij en door hem gemachtigde uitvoerders zich houden aan het faunabeheerplan en publiek- en privaatrechtelijke toestemmingen; • Jachthouder met jachtakte is lid van een wildbeheereenheid op grond van artikel 3.14 lid 1 van de Wnb. • Jachthouder met jachtakte zorgt voor een jachtveld van voldoende omvang zodat er sprake is van een bejaagbare eenheid • Jachthouder met jachtakte dat hij over voldoende en benodigde vaardigheden beschikt en dat iemand die dit namens hem doet hier ook over beschikt. • Jachthouder met jachtakte zorgt voor een schriftelijke grondgebruikersverklaring van de grondgebruiker.

	• Jachthouder met jachtakte zorgt voor een adequate uitvoering van jacht, schadebestrijding en populatiebeheer. • Jachthouder met jachtakte maakt adequaat gebruik van de machtigingen van ontheffing en opdrachten wanneer men het veld in gaat. • Jachthouder met jachtakte voert verjaag- en bejaagacties uit zoals (bij voorkeur schriftelijk) afgesproken met de grondgebruikers, of – indien afgesproken – zo vaak als nodig is om te kunnen voldoen aan de eisen met betrekking tot het verkrijgen van een tegemoetkoming in de schade. • Jachthouder met jachtakte draagt zorg voor werken conform het Faunabeheerplan dat is vastgesteld door de FBE en goedgekeurd door GS. • Jachtaktehouders verstrekken afschotgegevens aan FBE op grond van artikel 3.13 Wnb. De uitgevoerde verjaag- en bejaagacties worden geregistreerd in een digitaal faunaregistratiesysteem. • Jachthouder zorgt ervoor dat hij op de hoogte blijft van ontwikkelingen m.b.t. schade en beheer al dan niet via de WBE en FBE.
Bijzonderheden	• Alle grondeigenaren zijn voor de wet jachthouder, ook bij kleine oppervlakten waarbij sprake is van niet bejaagbare velden. Vaak wordt de jacht dan verhuurd maar het komt dus ook voor dat men jachthouder is zonder de jacht of schadebestrijding/beheer uit te laten voeren. • Naast het maken van afspraken over hoe op te treden in geval van schade kan de jachthouder met de grondgebruiker ook afspraken maken over de bedrijfsvoering en hoe deze aan te passen op het voorkomen van schade (bv. aan de hand van een risicoanalyse). • Belangrijk is dat de jachthouders, zoals gemeenten, landgoedeigenaren en agrariërs, die niet direct zitting hebben in de FBE, wel weten dat ze vertegenwoordigd worden in de FBE (en weten wie dat is). Anders kan het gevoel ontstaan dat ze geen invloed hebben op de streefstanden of de inhoud van het faunabeheerplan, maar alleen de gevolgen ondervinden van de schade die ontstaat. Terwijl ze hier via hun vertegenwoordiger wel invloed op kunnen hebben. • Sommige jachthouders (b.v. sommige TBO's) verhuren geen jachtrechten en staan geen schadebestrijding of populatiebeheer toe op hun gronden. Als het gaat om grote eenheden natuur dan kan dat ertoe bijdragen dat de mate waarin schade op landbouwgronden kan worden beperkt onvoldoende effectief is.

WILDBEHEEREENHEID (WBE)	
Verantwoordelijk	Wildbeheereenheid is in de praktijk belast met het uitvoeren van schadebestrijding en populatiebeheer in het veld, maar is daarvoor in beginsel juridisch niet verantwoordelijk. Dat zijn immers de grondgebruikers en de jachthouders. De WBE heeft de rechtsvorm van een vereniging (art. 3.14 Wnb). De WBE is verantwoordelijk voor de uitvoering van het faunabeheerplan. De WBE is verantwoordelijk voor het voldoen aan de door provinciale staten in een verordening vastgestelde regels.
Rol	Dit samenwerkingsverband van jachthouders met een jachtakte en mogelijk anderen zorgt er voor dat jacht, beheer en schadebestrijding wordt uitgevoerd mede in samenwerking met en voor grondgebruikers, terreinbeheerders en eigenaren in een bepaald werkgebied, waarvan de omvang en begrenzing door de provincie zijn vastgesteld. Wildbeheereenheden vervullen een coördinerende rol om het faunabeheerplan uit te voeren en het duurzaam beheer van populaties in het wild levende dieren te organiseren. De WBE adviseert over het concept van het faunabeheerplan aan het bestuur van de Faunabeheereenheid (art. 3.12 lid 6 Wnb).
Bevoegdheden	• De provinciale verordeningen kennen de WBE soms bevoegdheden toe (b.v. het royeren van leden/houders van een jachtakte bij handelen in strijd met FBP). • Decentralisatie van de regelgevende bevoegdheden naar de provincies maakt dat er verschillen bestaan tussen verschillende WBE's qua taken en bevoegdheden.
Taken	• Zorgt voor planmatige bestrijding van diersoorten aan de hand van een nadere planmatige uitwerking van een FBP in haar beheergebied. • De grondgebruiker kan de hem toegestane handelingen op grond van een vrijstelling laten uitvoeren door de WBE (artikel 3.12 lid 7 Wnb); • De FBE kan de aan haar verleende ontheffing doorschrijven aan de WBE (art. 3.17 lid 3 Wnb). • Ook aan een WBE kan een ontheffing worden verleend indien de noodzaak ontbreekt voor het verrichten van handelingen door tussenkomst van een faunabeheereenheid (art. 3.17 lid 4 Wnb).

	• Maakt eventueel wildbeheerplannen voor haar beheergebied. • Coördineert tellingen in haar beheergebied en analyseert deze en levert bijdrage aan trendtellingen ten behoeve van het opstellen door de FBE van een FBP (art. 3.12 lid 5 Wnb). • Coördineert schadebestrijding in haar beheergebied en stelt zo nodig schadebestrijdingsplannen op. • Stelt zo nodig een gebiedsplan ganzen en een leefgebiedsplan voor grote hoefdieren op in haar beheergebied. • Monitort beheerplannen en halen genoemde streefstanden ontheffing. • Is lokaal aanspreekpunt voor jachthouders en grondgebruikers in haar beheergebied, bijvoorbeeld voor infrastructuurbeheerder, gemeenten etc. • Geeft voorlichting aan haar leden (kennis en vaardigheden) • Behartigt de belangen van haar leden. • In provinciale verordeningen kunnen aanvullende taken zijn bepaald.
Bijzonderheden	De WBE heeft vooral een sterke lokale verankering door samenwerking met andere organisaties en verenigingen binnen de gemeenten.

FAUNABEHEEREENHEID (FBE)	
Verantwoordelijk	• Is verantwoordelijk voor creëren van draagvlak bij alle aangesloten geledingen voor de wijze en mate van het uitvoeren en coördineren van jacht, schadebestrijding en populatiebeheer. • Is verantwoordelijk voor het opstellen van een faunabeheerplan voor haar werkgebied (art. 3.12 lid 3 Wnb); • Is als houder van ontheffingen medeverantwoordelijk voor een goede uitvoering hiervan. • Moeten voldoen aan de regels die provinciale staten hebben gesteld aan bestuur, werkgebied en inhoud van het FBP (art. 3.12 lid 9 Wnb).
Rol	Zorgt voor gedragen faunabeheerplannen en coördineren van de uitvoering van het faunabeheer, waaronder schadebestrijding en populatiebeheer, in de gehele provincie, alsmede al wat daarmee verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord. FBE zorgt voor afstemming tussen en met de WBE's die binnen haar werkgebied functioneren.
Bevoegdheden	• Vaststellen van één of meer faunabeheerplannen voor het door de provincie vastgestelde werkgebied (art. 3.12 lid 3 Wnb). • Horen van WBE's alvorens een FBP vast te stellen (art. 3.12 lid 6 Wnb). • Aanvragen van ontheffingen op grond van een FBP (art. 3.17 lid 2 Wnb); • Machtigen van WBE's en anderen voor gebruik verleende ontheffingen (art. 3.17 lid 3 Wnb) • Op grond van provinciale regels zijn soms andere bevoegdheden of taken of uitvoeringsinstructies toebedeeld.
Taken	• FBE brengt jaarlijks verslag uit aan GS over de uitvoering van het FBP (art. 3.12 lid 8 Wnb). • FBE draagt zorg voor openbaarmaking overzicht van afschotgegevens (art. 3.13 lid 2 Wnb) • FBE draagt zorg voor openbaarmaking goedgekeurd Faunabeheerplan (art. 3.12 lid 7 Wnb). • FBE voldoet aan de wettelijke regels van de Wnb en de provinciale regelgeving (verordening). •Adviseert gevraagd en ongevraagd vanuit de uitvoering bij het opstellen, evalueren en monitoren van provinciaal faunabeleid. • Stelt, met draagvlak van de geledingen in de FBE, Faunabeheerplannen op die gericht zijn op duurzaam beheer van diersoorten en rekening houdt met de verschillende belangen.

	• Zorgt voor afstemming met haar achterban, zodat hun belangen worden gehoord. • Stemt af met andere faunabeheereenheden binnen of aangrenzend aan de provincie • Is houder van ontheffingen van de provincie op basis van goedgekeurd faunabeheerplan en schrijft ontheffing/aanwijzing door aan WBE. • Adviseert grondgebruikers bij inzet instrumentarium. • Spreekt indien nodig haar leden aan op het realiseren van de uitvoeringsafspraken in het Fbp, door aangesloten jachthouders m.b.t uitvoer schadebestrijding en beheer aan te spreken, verleende machtigingen in trekken en te bemiddelen in geschillen terzake. • Verzoekt indien nodig GS om extra instrumentarium in te zetten (opdracht, bijzondere middelen). • Voert de regie op monitoring en trendtellingen en de uitvoering van het faunabeheerplan. • Communiceert over de uitvoering, het Fbp en de verleende ontheffingen uit het Fbp en communiceert hierover met de achterban. • Stemt met het BIJ12 af over de werking van preventieve maatregelen en het effect van afschot op de omvang van schade en of er verbeter mogelijkheden zijn.
Bijzonderheden	• Het Kroondomein is een afzonderlijke faunabeheereenheid binnen Gelderland die valt onder de bevoegdheid van het Rijk (zie ook art. 3.32 Rnb). • Op grond van de wetsgeschiedenis van de Wnb zullen in het bestuur van de FBE ook vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties deelnemen die het duurzaam beheer van populaties in het wild levende dieren voorstaan (bv. Dierenbeschermingsorganisaties).

PROVINCIE	
Verantwoordelijk	• Verantwoordelijk voor passieve en actieve soortenbescherming binnen de Wnb. Zorgt voor behoud en zo nodig herstel van de gunstige staat van instandhouding van soorten en hun leefgebieden (art. 1.12 Wnb). Zorgt voor het opstellen van een provinciale natuurvisie (art. 1.7 Wnb). Is verantwoordelijk voor de uitvoering van het natuurbeleid, waaronder als bevoegd gezag voor populatiebeheer, overlast en schadebestrijding. Bevoegd voor toestemmingverlening en bestrijden van schade aan in de wet genoemde belangen.
Rol	GS stelt de beleidsmatige kaders vast waarbinnen faunabeheer en schadebestrijding moet worden uitgevoerd, verleend ontheffingen, aanwijzingen en handhaaft hierop. GS is bevoegd gezag voor toestemmingverlening, PS voor het verlenen van een aantal vrijstellingen (waaronder vrijstelling schadesoorten).
Bevoegdheden	<u>Provinciale Staten</u> • Controlerende- en toezichthoudende taak op de taken in het Faunabeheer waarvoor GS zijn aan te spreken. • Vaststellen verordening eisen faunabeheereenheid en faunabeheerplan (art. 3.12 lid 9 Wnb) • Vaststellen verordening eisen WBE's (art. 3.14 lid 2 Wnb) • Vaststellen provinciale vrijstellingsverordening (art. 3.15 lid 3 Wnb). • Vaststellen provinciale vrijstellingsverordening overlastsoorten (art. 3.16 lid 3 Wnb) • Vaststellen provinciale verordening één op één drukjacht voor wilde zwijnen (art. 3.33 lid 2 Wnb) • Bevoegdheid tot vaststellen vrijstellingsregelingen via verordening ex art. 3.3, 3.4, 3.8, 3.9, 3.10, 3.11 Wnb. <u>Gedeputeerde Staten</u> • Goedkeuren Faunabeheerplannen (art. 3.12 lid 7 Wnb) • Monitoringsverplichting doelstellingen Vogel- en Habitatrichtlijn (art. 1.12 lid 4 Wnb) • Verlenen ontheffingen en opdrachten op aanvraag van wettelijke verboden verboden (art. 3.3, 3.8, 3.10, 3.17, 3.18 Wnb) • Sluiting jacht onder bijzondere weersomstandigheden (art. 3.22 lid 4 Wnb) • Verlenen ontheffing gebruik verboden, of niet selectieve vang- of dodingsmiddelen (art. 3.25 lid 4 wnb); • Ontheffing verlenen op het verbod van bijvoeren (art. 3.32 lid 2 Wnb) • Ontheffing verlenen van verbod uitzetten dieren (art. 3.34 lid 3 Wnb) • Bevoegdheid toekenning schade (art. 6.1 Wnb) • Aanwijzing Ambtenaren handhaving (art. 7. 1 Wnb) • Bevoegdheid uitoefening bestuursdwang (art. 7.2 Wnb)

Taken	• Zorgdragen voor gunstige staat van instandhouding van soorten vogel en habitatrichtlijn, rode lijstsoorten. (art. 1.12 Wnb) • Bepalen vrijstellingen, middelen en methoden voor vangen en doden, verlenen toestemmingen in individuele gevallen, algemeen bevoegd gezag voor uitvoering wet. • Bepaalt inhoud FBP, samenstelling bestuur FBE. Ondersteunt FBE financieel voor goede uitvoering. Bewaakt het functioneren van de FBE. • Stelt op, evalueert, monitort en past aan provinciaal beleid faunabeheer. • Toetst het Faunabeheerplannen aan wet en regelgeving en specifiek beleid en verleent op basis hiervan ontheffingen. • Legt het Faunabeheerplan (FBP) en de verslagen hierover ter inzage. • Formuleert indien nodig voor een aantal diersoorten specifiek beleid zoals nulstandbeleid van zwijnen, specifiek leefgebied herten en rustgebieden voor ganzen. • Zorgt voor een inhoudelijke beoordeling van duurzame instandhouding soorten, werking middelen etc. t.b.v. het goedkeuren van het FBP. • De provincie zal indien nodig de FBE bestuurlijk op haar morele verantwoordelijkheid aanspreken. • Verleent ontheffingen en aanwijzingen aan de FBE, vrijwel altijd op basis van een goedgekeurd FBP, houdt toezicht op de voorschriften uit deze ontheffingen of aanwijzingen. • Stelt de provinciale vrijstellingsverordening vast. • Verleent individuele ontheffingen en aanwijzingen t.b.v. schadebestrijding en populatiebeheer voor dieren waarvoor geen faunabeheerplan is opgesteld, houdt toezicht op de voorschriften uit deze ontheffingen of aanwijzingen.

	• Kan personen of organisaties aanwijzen die de stand van bepaalde diersoorten mogen beperken zonder toestemming van de grondgebruiker. • GS communiceren proactief over haar provinciale faunabeleid, de achtergronden van haar beleid, haar besluiten, rolverdeling FBE, wat ze ter inzage heeft gelegd, evaluaties van haar beleid, etc. • Rapporteert aan het Rijk over inzet van het provinciaal instrumentarium.
Bijzonderheden	• GS vinden het belangrijk dat uitvoering op een gecoördineerde en planmatige manier gebeurt. Daarom hebben ze belang bij een centrale professionele organisatie en ondersteunen ze de FBE in hun provincie o.a. financieel. Zij zijn echter niet verantwoordelijk voor uitvoering van de populatiebeheer en schadebestrijding, de wet legt de verantwoordelijkheid hiervoor in het veld (grondgebruiker en jachthouders).

BIJ12	
Verantwoordelijk	Verantwoordelijk voor het, in mandaat van de provincies, afhandelen van aanvragen faunaschades (tegemoetkomingsaanvragen faunaschade, dassenovereenkomsten en de ganzenregeling) veroorzaakt door natuurlijk in het wild levende beschermde dieren én het adviseren over het voorkomen en bestrijden van deze schades;
Rol	Kent tegemoetkomingen toe bij door natuurlijke in het wild levende beschermde diersoorten aangerichte schade aan bedrijfsmatige geteelde landbouwgewassen of gehouden landbouwhuisdieren en verricht onderzoek naar – en adviseert over de mogelijkheden voor preventie en vermindering daarvan.
Bevoegdheden	-
Taken	• (Kosten)efficiënte afhandeling van faunaschades. • Coördinatie van kwalitatief hoogwaardig onderzoek naar het voorkomen en bestrijden van faunaschade conform de onderzoeks-agenda BIJ12-Faunafonds. • Advies en voorlichting, mede op basis van de uitgevoerde onderzoeken en faunaschadecijfers, over het voorkomen, bestrijden en betalen van faunaschade. • Professionele secretariële ondersteuning aan de Maatschappelijke Adviesraad Faunaschade. • Stelt in samenwerking met de provincies beleidsregels op voor tegemoetkomingen bij schade aangericht door natuurlijk in het wild levende diersoorten. • Beoordeelt en handelt binnengekomen verzoekschriften af - *Toetst verzoekschriften aan de provinciale beleidsregels.* - *Zet taxateurs in, die binnen zeven dagen een bezoek brengen aan het schadeperceel en de schade volgt tijdens het seizoen en deze aftaxeert.* - *Beslist op basis van taxatierapport en eventuele aanvullende vragen over de uitgekeerde tegemoetkoming.* • Stelt haar begroting en jaarplan op en laat die door de Algemene Vergadering van het IPO goedkeuren. • Legt middels jaarverslag- en rekening af verantwoording af aan de Algemene Vergadering van het IPO.
Bijzonderheden	• Sinds de inwerkingtreding van de Wet natuurbescherming zijn de taken van de ZBO Faunafonds naar de provincies gedecentraliseerd en verricht BIJ12 als gezamenlijke uitvoeringsdienst van de provincies deze taken in opdracht van de provincies. De beleidsregels tegemoetkoming faunaschade worden door de besturen van de afzonderlijke provincies vastgesteld.

RIJK	
Verantwoordelijk	Het Rijk vertegenwoordigt Nederland in internationaal verband en is verantwoordelijk voor de nakoming van internationale verplichtingen door Nederland. Daartoe voorziet het Rijk in wettelijke kaders, die de implementatie van internationaalrechtelijke verplichtingen bevatten en voor provincies overstijgende belangen een landelijk eenvormig beleid verzekeren (art. 1.8 Wnb). De algemene regels ter bescherming van Natura 2000-gebieden en soorten zijn in de Wnb verankerd. Ook worden bij en krachtens de wet algemene regels over de uitoefening van de jacht en het gebruik van het geweer gesteld. Het Rijk heeft landelijke schadelijke soorten aangewezen die vallen onder de reikwijdte van de bepalingen inzake schadebestrijding. Het Rijk is tevens verantwoordelijk voor het verlenen van vrijstelling voor de bestrijding van deze diersoorten die in het gehele land schade veroorzaken. Dat geldt ook voor de door de provincies te bestrijden invasieve exoten.
Rol	• Systeemverantwoordelijk voor de natuurbescherming; • Wetgever Wnb bijbehorende besluiten en regelingen. • Bevoegd gezag in uitzonderingssituaties (Rijksbelangen).
Bevoegdheden	• Bevoegd gezag in bijzondere gevallen (art. 1.3 e.v. Bnb). • Landelijke vrijstelling schadesoorten (art. 3.15 Wnb) en landelijke vrijstelling overlastsoorten (art. 3.16 Wnb) • Verschillende bevoegdheden voor jacht o.a. soorten wild, opening en sluiting jacht (art. 3.20.e.v. Wnb). • Verleend goedkeuring aan FBP Kroondomein en ontheffing aan het Kroondomein (art. 1.3 Bnb)
Taken	• Monitoring en verantwoording richting Europese Commissie voor uitvoering Vogel- en Habitatrichtlijn. • Plaatst beschermde en onbeschermde soorten (exoten, verwilderd) op lijst zodat een aanwijzing kan worden gegeven.
Bijzonderheden	

GEMEENTEN bij overlast – en schadebestrijding in de bebouwde kom	
Verantwoordelijk	Verantwoordelijk voor het onderhoud en beheer van het openbaar gebied. Daaronder valt tevens het beheer en overlast- en schadebestrijding van diersoorten.
Rol	Eerste aanspreekpunt voor schade/overlast door beschermde diersoorten en onbeschermde diersoorten binnen bebouwde kom. *N.B. De gemeente kan verschillende rollen hebben, bijvoorbeeld als grondeigenaar/gebruiker of als infrastructuurbeheerder. Deze worden hier niet behandeld.*
Bevoegdheden	• Is voor inwoners het eerste aanspreekpunt als het gaat om meldingen van overlast. Voor ratten, steenmarters en vleermuizen is dit vastgelegd in een regeling en/of landelijk beleid (Wnb en Woningwet). • Gemeente moet voldoende zorg in acht nemen voor de in het wild levende dieren en hun leefomgeving bij haar eigen handelen, maar ook bij de behandeling van meldingen en klachten van inwoners. (Zorgplicht artikel 1.11 Wnb) • Gemeente kan verzoeken om vrijstelling voor soorten die binnen bebouwde kom overlast veroorzaken, zoals steenmarters (art. 3. 16 lid 3 Wnb). De vrijstelling wordt verleend aan gemeenten voor de bestrijding van overlast binnen de bebouwde kom. • Bevoegd gezag WABO, omgevingsvergunningen voor bouwen, kappen etc.
Taken	Aanvrager van ontheffingen bij provincie bij ernstige overlast door dieren en bij schade op begraafplaatsen, sportvelden en bedrijventerreinen, waarvoor nog geen ontheffing is verleend aan de FBE. • Opstellen en vaststellen plan van aanpak voor inzet van bijzondere middelen in de bebouwde kom voor diersoorten waarvoor een ontheffing op grond van het faunabeheerplan is verleend aan de FBE. Dit plan van aanpak stelt zij samen met de WBE en FBE op, die de gemeente adviseren. Bijvoorbeeld voor wilde zwijnen, konijnen (begraafplaatsen, sportvelden en industrieterreinen), ganzen (eieren, nesten en vangen) , (zwem)watervervuiling (volksgezondheid). Dit is maatwerk en gebeurt pas als er problemen spelen in de gemeente.

	• Voor steenmarters opstellen plan t.b.v. meldpunt schade en voorlichting en op voorhand aanvragen van een ontheffing bij de provincie, zodat deze kan worden uitgevoerd door een gecertificeerd faunabedrijf of FBE. • Voor bestrijding van overlast van kauwen en roeken kan samengewerkt worden met de plaatselijke vogelwerkgroep, bijvoorbeeld ten behoeve van voorlichting, bescherming en stimulering kolonies op plaatsen zonder overlast. • Registreren van meldingen betreffende overlast van steenmarters. • informeren en adviseren burgers over wat zij kunnen doen aan overlast van diersoorten en deze te bestrijden in de woonomgeving.

Bijzonderheden	• Iedere burger heeft een zorgplicht voor beschermde soorten. Niet de gemeente, maar de melder betaalt zelf de kosten voor uitvoering van de gemelde preventieve maatregelen.
	
	• Gemeente verstaan over algemeen onder overlast:
	  • schade voor de volksgezondheid
	  • verontreiniging van de openbare ruimte
	  • (verkeers)onveilige situaties
	  • schade aan groen, gebouwen, begraafplaatsen en kabels/leidingen.

Bijlage 2. Overzicht van instrumenten voor uitvoering faunaschadebeleid

Inleiding
Basisprincipe van de instrumentenleer en instrumentenmix is dat de instrumenten gericht moeten zijn op beïnvloeding en verandering van gedrag van de actoren in het krachtenveld[1]. De kunst van het ontwikkelen van succesvol beleid is het vinden van de juiste mengverhouding van drie te onderscheiden typen van instrumenten om die gedragsbeinvloeding te bewerkstelligen: juridisch (regelgeving) – financieel (prikkels / beloning / korting / subsidie etc) - communicatief (overtuiging).

Leeswijzer
In deze bijlage is voor de drie typen een overzicht gegeven van de beschikbare en mogelijke instrumenten.
Allereerst volgt voor een aantal belangrijke schadeveroorzakende diersoorten de beschikbare juridische en financiële instrumenten.
Het betreft:
- overwinterende ganzen (kolgans, brandgans, grauwe gans en Canadese gans)
- dassen
- wolf
- mezen
- smienten
- wilde zwijnen

Ten slotte wordt een overzicht gegeven van mogelijk communicatiemiddelen die voor de aanpak kunnen worden ingezet. Daarbij zijn enkele voorbeelden van middelen van BIJ12, FBE's en provincies aangegeven.

Instrumenten >> **Uitvoeringsstappen ↓**	**Algemene informatie**	**Juridisch**	**financieel**	**Opmerkingen / Toelichting**
Beschermde ganzen (overwinterende ganzen)	In Nederland gelden beschermingskaders voor vogels, strikt beschermde soorten en 'overige soorten'. **De grauwe gans, brandgans, kolgans en Canadese gans** worden in Nederland strikt beschermd. Er	De wettelijke bescherming vloeit voort uit artikel 3.1 Wet natuurbescherming. Overtreding van deze bepaling is een economisch delict in de zin van de Wet economische delicten (WED)		De Grauwe gans is een soort als bedoeld in artikel 4 lid 2 Vogelrichtlijn, waarvoor - als geregeld voorkomende trekvogel-, beschermingsmaatregelen moeten worden getroffen. Brandgans en kolgans zijn geplaatst op bijlage I van de Vogelrichtlijn, als soort als bedoeld in artikel 4 lid 1 van de Vogelrichtlijn. Voor deze soort moeten beschermingsmaatregelen worden getroffen, zoals

[1] Beschreven in ' Bestuurskunde in hoofdlijnen' van J.H. de Baas.

Instrumenten >> Uitvoeringsstappen ↓	Algemene informatie	Juridisch	financieel	Opmerkingen / Toelichting
	geldt een verbod op het opzettelijk doden en vangen. Zij mogen slechts worden verstoord voor zover die verstoring niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding. Nesten en eieren mogen niet worden beschadigd, of vernield. Eieren niet geraapt.			het aanwijzen van speciale beschermingszones. Op grond van de Conventie van Bern zijn de grauwe gans, kolgans, Canadese gans aangewezen in appendix III. Soorten van appendix III zijn te beschermen diersoorten. Op grond van de Conventie van Bern is de brandgans aangewezen in appendix II, als strikt te beschermen diersoort. Genoemde ganzensoorten zijn ook opgenomen op appendix II van het Verdrag van Bonn. Grauwe gans, brandgans, kolgans zijn allen opgenomen op annex II van de AEWA overeenkomst. Voor grauwe gans en brandgans zijn internationale managementplannen in voorbereiding, gebaseerd op de AEWA overeenkomst.
Preventie van schade door ganzen	Ganzen kunnen schade aanrichten in onder meer grasland, graszaad, suikerbieten en aardappelen. Maar ook aan andere akkerbouwgewassen, vollegrondsgroenten en bloem(bol)gewassen kan schade ontstaan.	Algemeen beginsel in het Nederlandse recht is dat degene die voorzienbaar risico loopt op schade het redelijkerwijs maximaal haalbare doet om dergelijke schade te voorkomen		
Op welke wijze kan schade door ganzen worden voorkomen?	Schade kan worden voorkomen door een juiste mix van preventieve middelen. Daarnaast maakt een goede afwatering percelen minder aantrekkelijk en schadege-	Nederland heeft een internationale verplichting om overwinterende ganzen te beschermen (Bonn-conventie, AEWA).	Agrariërs in de provincies Friesland, Groningen, Drenthe, Gelderland, Utrecht, Noord-Holland, Zuid-Holland,	Binnen ganzenfoerageer- of rustgebieden gelden vaak specifieke regels over tegemoetkoming van gewasschade. Zie: https:// www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/bijzondere-regelingen/vergoeding-ganzenrust-en-foerageergebieden/

Instrumenten >> Uitvoeringsstappen ↓	Algemene informatie	Juridisch	financieel	Opmerkingen / Toelichting
	voelig voor ganzen. Oogstresten afdoende onderwerken werkt preventief voor toekomstige gewasschade. Een overzicht van preventieve maatregelen is beschikbaar op: https:// www.bij12.nl/onderwerpen/ faunazaken/fauna-schade-preventiekit-fpk/module-ganzen/	Provincies die belangrijk zijn voor de opvang van winterganzen hebben dan ook vaak ganzenfoerageergebieden of rustgebieden aangewezen. In dergelijke gebieden zijn beperkingen aan verjaging van ganzen van kracht gedurende bepaalde periodes. Vaak gelden ook beperkingen binnen (of aangrenzend) Natura2000 gebieden.	Zeeland en Noord-Brabant met agrarische percelen gelegen in ganzenrust- of foerageergebieden hebben aanspraak op extra vergoeding/subsidie/toeslag/compensatie.	
Wat zijn de mogelijkheden voor beheer / afschot	Op grond van de Wet natuurbescherming kan voor beheer van beschermde soorten een vrijstelling gelden, een ontheffing worden verleend, of een opdracht tot beheer / afschot worden verstrekt. De voorwaarden waaronder een dergelijk besluit kan worden genomen is afhankelijk van de mate waarin de soort wordt beschermd. In beginsel geldt dat een door de provincie goedgekeurd faunabeheerplan de	Artikel 3.3 Wnb heeft de randvoorwaarden voor toestemmingverlening in het geval van ganzen. De strikt beschermde status van de vogels staat niet in de weg dat in veel gevallen toestemming kan worden verleend voor 'verjaging ondersteunend afschot'. Sommige provincies kiezen het instrument vrijstelling, andere voor		Een ontheffing of een vrijstelling wordt uitsluitend verleend, indien is voldaan aan elk van de volgende voorwaarden: a. er bestaat geen andere bevredigende oplossing; b. zij is nodig: 1°. in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats; 2°. ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom; c. er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de be-

Instrumenten >> Uitvoeringsstappen ↓	Algemene informatie	Juridisch	financieel	Opmerkingen / Toelichting
	basis is om beheermaatregelen - zoals afschot - te mogen treffen.	het instrument ontheffing. Sommige provincies staan geen verjaging ondersteunend afschot toe van winterganzen op bepaalde gewassen. Voor de Canadese gans geldt voor de grondgebruiker de landelijke vrijstelling (art. 3.1 Besluit natuurbescherming, jo art. 3.1, 3.2, 3.3 en 3.4 Regeling natuurbescherming)		trokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan. Het lijkt er op dat 'verjaging met ondersteunend afschot'- mits in voldoende mate kan worden gemotiveerd dat sprake is van substantiële dreigende schade – juridisch het best verdedigbaar is i.r.t. mogelijkheden tot populatiebeheer. Daarbij kan ook gebruik worden gemaakt van inzichten waaruit volgt dat verjaging ondersteunend afschot bij ganzen effectief is voor schadereductie.[2] Van belang is dat niet de indruk wordt gewekt dat feitelijk populatiebeheer wordt toegepast, in de zin van een nevendoelstelling om te komen tot een reductie van de omvang van de populatie.[3] Belangrijke voorwaarde blijft ook dat voldoende rust en foerageergebieden beschikbaar zijn waar ganzen naar toe kunnen worden verjaagd.
Schademelding en verzoek tegemoetkoming	Als er ondanks preventieve maatregelen toch nog schade van enige omvang optreedt, kan om een tegemoetkoming in de schade worden verzocht bij BIJ12. Zie: www.faunaschade.nl	Op grond van art. 6.1 Wnb kunnen provincies een tegemoetkoming in de schade verlenen. Het uitgangspunt van een tegemoetkoming in de schade is dat een	Er moet € 300,00 leges (voorheen: behandelbedrag) Worden betaald voor de behandeling van een ver-	Voor een aantal provincies geldt dat er bij ganzenrust/foerageergebieden geen aanvraag hoeft te worden ingediend maar automatisch getaxeerd wordt door BIJ12 op verzoek van de provincies. Ook wordt er extra subsidie verleend

[2] Buij, R., D. Lammertsma en Th.C.P. Melman, 2018. Overzicht onderzoek schadesoorten in Nederland en Leidraad beoordeling onderzoek wildschade, Wageningen Environmental Research, Rapport 2888.
[3] ABRvS van 11 april 2018, ECLI:NL:RVS:2018:1196

Instrumenten >> Uitvoeringsstappen ↓	Algemene informatie	Juridisch	financieel	Opmerkingen / Toelichting
	De aanvragen worden getoetst aan de beleidsregels van de provincie waarin de schade percelen liggen. BIJ12 taxeert de schade. Dit wordt in gang gezet na indiening van een complete aanvraag voor vergoeding.	deel van die schade behoort tot het bedrijfsrisico (eigen risico). In een aantal provincies geldt dat schade die is aangericht in een ganzenrustgebied in de periode dat de schadeveroorzakende diersoort niet mag worden verontrust en gedood geen eigen risico van toepassing is.	zoek om tegemoetkoming in de schade. In sommige gevallen wordt deze door de provincies terugbetaald.	voor deelname aan ganzen-rust/foerageergebieden. Maar wellicht valt dit even buiten dit advies. https:// www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/tegemoetkoming-fauna-schade/beleidsregels-tegemoetkoming-faunaschade/eigen-risico/
Wat zijn de voorwaarden voor tegemoetkoming in de schade	BIJ12 kan onder voorwaarden een tegemoetkoming verlenen in schade veroorzaakt door natuurlijk in het wild levende beschermde dieren aan bedrijfsmatig geteelde landbouwgewassen of gehouden landbouwhuisdieren.	Een verzoek om vergoeding wordt beoordeeld aan de hand van de provinciale beleidsregels.		Een belangrijke voorwaarde is het aantoonbaar daadwerkelijk gebruik maken van de geboden mogelijkheden van verjaging ondersteunend afschot ter beperking van de omvang van de schade.
Kan tegemoetkoming in de schade, veroorzaakt door een overwinterende ganzen, verstrekt worden?	Ja.	In per provincie vastgestelde verordeningen en beleidsregels is vastgelegd onder welke voorwaarden er een tegemoetkoming in de schade kan worden verleend.		De verordeningen en beleidsregels per provincie, zijn via onderstaande link te downloaden: https:// www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/tegemoetkoming-fauna-schade/beleidsregels-tegemoetkoming-faunaschade/

Instrumenten >> Uitvoeringsstappen ↓	Algemene informatie	Juridisch	financieel	Opmerkingen / Toelichting
		Voor ganzenschade geldt soms zeer gedetailleerde regelgeving die per provincie kan verschillen!		

Instrumenten >> Uitvoeringsstappen ↓	Algemene informatie	juridisch	financieel	Opmerkingen / Toelichting
Das (algemeen)	In Nederland gelden beschermingskaders voor vogels, strikt beschermde soorten en 'overige soorten'. De das wordt in Nederland beschermd als nationaal beschermde soort. Er geldt een verbod op het opzettelijk doden en vangen. Zijn vaste rust en voortplantingsplaats mag niet worden beschadigd, of vernield. Er geldt geen verbod op opzettelijk verstoren van de das. Dassen worden vooral in de oostelijke helft van Nederland aangetroffen in het daar aanwezige kleinschalige cultuurlandschap.	De wettelijke bescherming vloeit voort uit artikel 3.10 Wet natuurbescherming (Wnb). Overtreding van deze bepaling is een economisch delict in de zin van de Wet economische delicten (WED).		De das valt onder de minst zware wettelijke beschermingscategorie die de Wnb kent (plaatsing op bijlage A bij de wet). Verder staat de das vermeld als te beschermen soort op appendix III bij het Verdrag van Bern. Op grond van deze aanwijzing kunnen bij of krachtens AMvB regels worden gesteld aan het onttrekken aan de natuur of de exploitatie van de das, indien dat nodig is voor het behoud of bereiken van een gunstige staat van instandhouding van de soort (zie: artikel 3.7 Wnb). Van deze situatie is momenteel geen sprake. Soort staat op de Doelsoortenlijst (min. LNV 2001) vanwege trend en zeldzaamheid. De das geldt als soort van de leefgebiedenbenadering waarvoor momenteel geen actieve beschermingsmaatregelen nodig zijn.

Instrumenten >> Uitvoeringsstappen ↓	Algemene informatie	juridisch	financieel	Opmerkingen / Toelichting
	Door gerichte beschermings-maatregelen is het aantal dassen de laatste jaren in aantal toegenomen. In 2006 leefden er ongeveer weer 4.500 exemplaren, in 2011 ongeveer 5.000 en in 2015 ongeveer 6.000 exemplaren. (Bron: kennisdocument BIJ12)			Bron: http://minez.nederlandsesoor-ten.nl/content/das-meles-meles
Schade door de das	Dassen kunnen schade veroorzaken aan gewassen, zoals granen en grasland. Verreweg de grootste schade wordt echter veroorzaakt aan maïs, vooral in afrijpende maïs. Daarnaast kan er schade optreden aan grasland. Putten, kuilen of pijpen in de wei kunnen een risico zijn voor vee.	Algemeen beginsel in het Nederlandse recht is dat degene die voorzienbaar risico loopt op schade het redelijkerwijs maximaal haalbare doet om dergelijke schade te voorkomen.		
Op welke wijze kan schade door de das worden voorkomen?	Zie de Faunaschade Preventiekit Das Dit geeft een overzicht van maatregelen (afrasteringen, teelttechnische maatregelen, overige maatregelen Zie:		Subsidie rasters dassen?	De mogelijkheden voor het verstrekken van subsidie wordt door provincies overwogen

Instrumenten >> Uitvoeringsstappen ↓	Algemene informatie	juridisch	financieel	Opmerkingen / Toelichting
	https:// www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/fauna-schade-preventiekit-fpk/module-das/			
Wat zijn de mogelijkheden voor beheer / afschot	Op grond van de Wet natuurbescherming kan voor beheer van beschermde soorten een vrijstelling gelden, een ontheffing worden verleend, of een opdracht tot beheer / afschot worden verstrekt. De voorwaarden waaronder een dergelijk besluit kan worden genomen is afhankelijk van de mate waarin de soort wordt beschermd. In beginsel geldt dat een door de provincie goedgekeurd faunabeheerplan de basis is om beheermaatregelen - zoals afschot - te mogen treffen.	Artikel 3.10 jo. 3.8 Wnb geeft de randvoorwaarden voor toestemmingverlening in het geval van de das. De beschermde status van de das maakt dat in individuele gevallen toestemmingverlening voor wegvangen of eventueel afschot niet op voorhand onmogelijk is. Daarbij is van belang dat zal moeten worden aangetoond dat de staat van instandhouding van de dassenpopulatie niet zal verslechteren door het wegnemen van één of enkele exemplaren. Verder is van belang dat er nog veel in potentie geschikt beoordeelde plekken lijken	Het treffen van preventieve maatregelen ter voorkoming of beperking van de schade is een noodzakelijke voorwaarde om uiteindelijk een beroep te kunnen doen op mogelijkheden voor schadevergoeding (nadeelcompensatie).	Een ontheffing of een vrijstelling wordt uitsluitend verleend, indien is voldaan aan elk van de volgende voorwaarden: a. er bestaat geen andere bevredigende oplossing; b. zij is nodig: op grond van de in artikel 3.8 vijfde lid Wnb genoemde belangen en/of de in het tweede lid van artikel 3.10 Wnb genoemde redenen, waaronder: - ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom; of, - ter voorkoming van schade of overlast; c. er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Instrumenten >> Uitvoeringsstappen ↓	Algemene informatie	juridisch	financieel	Opmerkingen / Toelichting
		te zijn die niet (opnieuw) in bezit zijn genomen door de das. Dit geldt vooral voor gebieden in de Achterhoek, Twente en westen en midden van Brabant (Bron: Kennisdocument soorten BIJ12).		
Schademelding en verzoek tegemoetkoming	Als er ondanks preventieve maatregelen toch nog schade van enige omvang optreedt, kan om een tegemoetkoming in de schade worden verzocht bij het Faunafonds. Zie: www.faunaschade.nl De aanvragen worden getoetst aan de beleidsregels van de provincie waarin de schade percelen liggen. BIJ12 taxeert de schade. Dit wordt in gang gezet na indiening van een complete aanvraag voor vergoeding.	Op grond van art. 6.1 Wnb kunnen provincies een tegemoetkoming in de schade verlenen. Het uitgangspunt van een tegemoetkoming in de schade is dat een deel van die schade behoort tot het bedrijfsrisico (eigen risico). Zie voor de omvang van het eigen risico: https://www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/tegemoetkoming-faunaschade/beleidsregels-tegemoetkoming-faunaschade/eigen-risico/	Er moet € 300,00 leges (voorheen: behandelbedrag) worden betaald voor de behandeling van een verzoek om tegemoetkoming in de schade. In sommige gevallen wordt deze door de provincies terugbetaald.	BIJ12 heeft agrariërs die dassenschade hebben de mogelijkheid geboden om een dassenovereenkomst af te sluiten. De provincies (met uitzondering van Limburg) hebben opdracht gegeven aan BIJ12-Faunafonds om dassenovereenkomsten af te sluiten voor de periode van 2016 tot en met 2020. In aanmerking voor een dassenovereenkomst komen ondernemers die in de twee voorgaande jaren een tegemoetkoming voor dassenschade hebben ontvangen van BIJ12-Faunafonds. De taxateur zal het bedrijf bezoeken en de dassenschade gedurende het jaar volgen. In oktober zal de taxateur het definitieve taxatierapport opmaken en de hoogte van de jaarlijkse tegemoetkoming vaststellen. Vervolgens ontvangt de ondernemer de dassenovereenkomst van BIJ12-Faunafonds. Met een dassenovereenkomst ontvangt men

Instrumenten >> Uitvoeringsstappen ↓	Algemene informatie	juridisch	financieel	Opmerkingen / Toelichting
				in de daaropvolgende jaren (tot en met 2020) dezelfde tegemoetkoming.
Wat zijn de voorwaarden voor tegemoetkoming in de schade	BIJ12 kan onder voorwaarden een tegemoetkoming verlenen in schade veroorzaakt door natuurlijk in het wild levende beschermde dieren aan bedrijfsmatig geteelde landbouwgewassen of gehouden landbouwhuisdieren.	Een verzoek om vergoeding wordt beoordeeld aan de hand van de provinciale beleidsregels.		Om voor een tegemoetkoming in aanmerking te komen, dient u aan te tonen dat u zo veel mogelijk heeft gedaan om de faunaschade te voorkomen en beperken. Het Faunafonds toetst of een verleende ontheffing om de schade te bestrijden adequaat is ingezet. In een aantal gevallen wordt niet getoetst op adequaat gebruik van de ontheffing om voor een tegemoetkoming in aanmerking te komen, bijvoorbeeld: • als een ontheffing op inhoudelijke gronden niet wordt afgegeven;
Kan tegemoetkoming in de schade, veroorzaakt door een das, verstrekt worden?	Ja.	In per provincie vastgestelde verordeningen en beleidsregels is vastgelegd onder welke voorwaarden er een tegemoetkoming in de schade kan worden verleend.		De verordeningen en beleidsregels per provincie, zijn via onderstaande link te downloaden: https://www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/tegemoetkoming-faunaschade/beleidsregels-tegemoetkoming-faunaschade/

Instrumenten >> Uitvoeringsstappen ↓	Algemene informatie	Juridisch	financieel	Opmerkingen / Toelichting
Wolf (algemeen)	In Nederland gelden beschermingskaders voor vogels, strikt beschermde soorten en 'overige soorten'. De wolf wordt in Nederland strikt beschermd. Er geldt een verbod op het opzettelijk doden, vangen en verstoren. Zijn rust en voortplantingsplaats mag niet worden beschadigd, of vernield.	De wettelijke bescherming vloeit voort uit artikel 3.5 Wet natuurbescherming. Overtreding van deze bepaling is een economisch delict in de zin van de Wet economische delicten (WED)		De wolf geldt als strikt beschermde soort in de zin van de Habitatrichtlijn gezien de vermelding van deze soort op bijlage IV. Verder staat de wolf vermeld op bijlage II van de Habitatrichtlijn. Dit betekent dat indien de wolf zich vestigt in Nederland de verplichting ontstaat om één of meer leefgebieden voor de wolf aan te wijzen in het kader van Natura2000. De wolf geldt verder als strikt te beschermen soort op grond van plaatsing op appendix II bij het Verdrag van Bern.
	Algemeen beginsel in het Nederlandse recht is dat degene die voorzienbaar risico loopt op schade het redelijkerwijs maximaal haalbare doet om dergelijke schade te voorkomen.			
Preventie van schade door de wolf				
	Bij het houden van vee in een weiland moeten de nodige preventieve maatregelen worden getroffen om predatie door wolven tegen te gaan.	Artikel 2.2 van de Wet dieren bepaalt dat regels kunnen worden gesteld aan de ruimte of het terrein waarop dieren worden gehouden. In artikel 1.6 van het Besluit houders van dieren is bepaald dat	Voor wolvenschade geldt vooralsnog dat het treffen van preventieve maatregelen niet verplicht wordt gesteld om in aanmerking te komen voor een tegemoetkoming in de	

Instrumenten >> Uitvoeringsstappen ↓	Algemene informatie	Juridisch	financieel	Opmerkingen / Toelichting
		een dier dat in het weiland wordt gehouden ook tegen roofdieren moet worden beschermd.	schade, veroorzaakt door de wolf	
Op welke wijze kan schade door de wolf worden voorkomen?	Zie de Faunaschade Preventie Kit Wolven, vossen en marterachtigen. Dit geeft een overzicht van maatregelen (rasters, fladderlinten, schrikdraad, honden) Zie: https://www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/faunaschade-preventiekit-fpk/module-wolven-vossen-en-marterachtigen/		Subsidie rasters wolven?	De mogelijkheden voor het verstrekken van subsidie wordt door provincies overwogen
Wat zijn de mogelijkheden voor beheer / afschot	Op grond van de Wet natuurbescherming kan voor beheer van beschermde soorten een vrijstelling gelden, een ontheffing worden verleend, of een opdracht tot beheer / afschot worden verstrekt. De voorwaarden waaronder een dergelijk besluit kan worden genomen is afhankelijk van de mate waarin de soort wordt beschermd.	Artikel 3.8 Wnb heeft de randvoorwaarden voor toestemmingverlening in het geval van de wolf. De strikt beschermde status van de wolf en het feit dat het dier in Nederland nog niet in een gunstige staat van instandhouding is staat toestemmingverlening voor afschot in de weg, ondanks de in individuele		Een ontheffing of een vrijstelling wordt uitsluitend verleend, indien is voldaan aan elk van de volgende voorwaarden: a. er bestaat geen andere bevredigende oplossing; b. zij is nodig: 1°. in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats; 2°. ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom;

Instrumenten >> Uitvoeringsstappen ↓	Algemene informatie	Juridisch	financieel	Opmerkingen / Toelichting
	In beginsel geldt dat een door de provincie goedgekeurd faunabeheerplan de basis is om beheermaatregelen - zoals afschot - te mogen treffen.	gevallen geleden schade aan vee. Alleen in uitzonderlijke gevallen houden provincies de mogelijkheid open om een 'probleemwolf' te doden (bv in geval van hondsdolheid).		3°. in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten; 4°. voor onderzoek en onderwijs, repopulatie of herintroductie van deze soorten, of voor de daartoe benodigde kweek, met inbegrip van de kunstmatige vermeerdering van planten, of 5°. om het onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen of onder zich te hebben, onderscheidenlijk een beperkt bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde planten van de aangewezen soort te plukken of onder zich te hebben; c. er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Instrumenten >> Uitvoeringsstappen ↓	Algemene informatie	Juridisch	financieel	Opmerkingen / Toelichting
Schademelding en verzoek tegemoetkoming	Indien er sprake is van (vermoedelijke) schade door een wolf dient er zo spoedig mogelijk een melding te worden gedaan bij het wolvenmeldpunt op www.wolveninnederland.nl of BIJ12. Aan de hand van de melding wordt bepaald of er nader sporenonderzoek, sectie van het kadaver en DNA-analyse noodzakelijk is om de wolvenschade te kunnen vaststellen. BIJ12 taxeert de schade. Verder kan om een tegemoetkoming in de schade worden verzocht.	Op grond van art. 6.1 Wnb kunnen provincies een tegemoetkoming in de schade verlenen. Het uitgangspunt van een tegemoetkoming in de schade is dat een deel van die schade behoort tot het bedrijfsrisico (eigen risico). Bij schade veroorzaakt door de wolf geldt dat geen van de provincies een eigen risico hanteert.	Er moet € 300,00 leges (voorheen: behandelbedrag) Worden betaald voor de behandeling van een verzoek om tegemoetkoming in de schade. In sommige gevallen wordt deze door de provincies terugbetaald. Leges worden terugbetaald indien de deskundige van het wolvenmeldpunt, voorafgaand aan een aanvraag om een tegemoetkoming, het op voorhand niet uitsluit dat de schade veroorzaakt is door een wolf, ook als later een andere doodsoorzaak wordt vastgesteld.	Om te kunnen vaststellen of sprake is van schade door een wolf dient het aannemelijk te zijn op basis van DNA-analyse, sectie van het kadaver en/of sporenonderzoek, dat de schade veroorzaakt is door een wolf en niet door een andere predator. Schade dient zo spoedig mogelijk gemeld te worden, in ieder geval binnen 24 uur, zodat bemonstering van het kadaver door BIJ12 en succesvolle DNA-analyse nog mogelijk is. Voorts dient het kadaver van het prooidier liefst onaangeroerd op de vondstlocatie dient te blijven, om eventuele sporen niet uit te wissen. Bij regen heeft het de voorkeur dat het kadaver wordt afgedekt om eventueel DNA niet verloren te laten gaan.
Wat zijn de voorwaarden voor tegemoetkoming in de schade	BIJ12 kan onder voorwaarden een tegemoetkoming verlenen in schade veroorzaakt door natuurlijk in het	Een verzoek om vergoeding wordt beoordeeld aan de hand van	In geval van **bedrijfsmatig gehouden landbouwhuisdieren**	Er kunnen ook tegemoetkomingen worden verstrekt bij schade aan **niet-bedrijfsmatig gehouden schapen en geiten**, voor zover dat past binnen de

Instrumenten >> Uitvoeringsstappen ↓	Algemene informatie	Juridisch	financieel	Opmerkingen / Toelichting
	wild levende beschermde dieren aan bedrijfsmatig geteelde landbouwgewassen of gehouden landbouwhuisdieren.	de provinciale beleidsregels.	moet binnen 7 werkdagen na de constatering van de schade een aanvraag om een tegemoetkoming BIJ12 ingediend te worden.	mogelijkheden die de EU-regels hiervoor bieden. Ook hiervoor dient binnen 7 werkdagen na constatering van de schade een aanvraag om een tegemoetkoming ingediend. Indien de **prooi verwond is** maakt de ondernemer de afweging of genezen mogelijk en kosteneffectief rendabel is. Een dierenarts wordt hierbij in opdracht van de veehouder betrokken. Indien een gehouden prooidier verwond is en behandeld is door een dierenarts, kan er bij BIJ12 een tegemoetkoming in de kosten worden aangevraagd. Deze tegemoetkoming bedraagt 80% van de kosten van behandeling door een dierenarts met een maximum van de marktwaarde van het dier. Wanneer het dier na dierenartsbehandeling en aantoonbaar door toedoen van de wolf overlijdt, dan bedraagt de hoogte van de tegemoetkoming maximaal twee keer de marktwaarde: de tegemoetkoming in de dierenartskosten plus de marktwaarde van het dier.
Kan tegemoetkoming in de schade, veroorzaakt door een wolf, verstrekt worden?	Ja.	Een tegemoetkoming wordt verleend indien het dier met zekerheid (blijkend uit foto's of genetisch materiaal) of zeer waarschijnlijk (blijkend uit sporen in het		

Instrumenten >> Uitvoeringsstappen ↓	Algemene informatie	Juridisch	financieel	Opmerkingen / Toelichting
		veld wanneer een genetische test geen uitsluitsel biedt) door een wolf is gedood. Als veldsporen, sectie en genetisch onderzoek geen van alle met zekerheid of hoge waarschijnlijkheid op een wolf wijzen dan wordt aangenomen dat een wolf niet de oorzaak is en wordt de aanvraag afgewezen.		

Instrumenten >> Uitvoeringsstappen ↓	Algemene informatie	juridisch	financieel	Opmerkingen / Toelichting
Mezen	In Nederland gelden beschermingskaders voor vogels, strikt beschermde soorten en 'overige soorten'. Mezen (koolmees en pimpelmees) worden in Nederland strikt beschermd. Er geldt een verbod op het opzettelijk doden en vangen. Zij mogen slechts worden verstoord voor zover die verstoring niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding. Nesten en ei-	De wettelijke bescherming vloeit voort uit artikel 3.1 Wet natuurbescherming. Overtreding van deze bepaling is een economisch delict in de zin van de Wet economische delicten (WED)		Op grond van de Conventie van Bern zijn koolmees en pimpelmees aangewezen in appendix II. Soorten van appendix II zijn strikt te beschermen diersoorten.

Instrumenten >> Uitvoeringsstappen ↓	Algemene informatie	juridisch	financieel	Opmerkingen / Toelichting
	eren mogen niet worden beschadigd, of vernield. Eieren niet geraapt.			
Schade door mezen	Vraatschade door zangvogels kan optreden aan appels, peren, kersen, morellen, pruimen, kwetsen, bessen, bramen, frambozen, aardbeien en druiven. Tegenwoordig veroorzaken vooral mezen steeds meer schade aan afrijpende peren. Dat komt omdat steeds meer Conference-peren worden geteeld. Deze zoetere soort is, net als de Triomphe de Vienne, heel aantrekkelijk voor de vogels, vooral voor mezen.	Algemeen beginsel in het Nederlandse recht is dat degene die voorzienbaar risico loopt op schade het redelijkerwijs maximaal haalbare doet om dergelijke schade te voorkomen		
Op welke wijze kan schade door mezen worden voorkomen?	Schade kan worden voorkomen door een juiste mix van preventieve middelen. Zowel visuele als akoestische middelen werken maar gedurende een korte periode. Daarna wennen dieren eraan. Door werende middelen af te wisselen en bovendien te combineren met afschot met het geweer, indien toegestaan, wordt de effectiviteit vergroot. Op de website van BIJ12 staan diverse preventieve middelen beschreven, variërend van visuele	Een aantal teelten en situaties is zo kwetsbaar voor faunaschade, dat ter voorkoming van schade volledige afscherming met bijvoorbeeld netten of raster wordt verwacht. Voorbeelden hiervan zijn: vogelschade in bessen- en kleinfruitteelt, in kersenteelt en in druiven/wijnbouw.	Omdat bij adequate afscherming tegen mezen geen schade meer kan ontstaan, komen een aantal teelten niet voor een tegemoetkoming in de schade in aanmerking. Specifieke regels hieromtrent staan veelal in provinciale beleidsregels	Bij verschillende gewassoorten kunnen er over het algemeen diverse soorten schade aangericht worden door kleine zangvogels: vraatschade, pikschade, bevuiling en vernieling.

Instrumenten >> Uitvoeringsstappen ↓	Algemene informatie	juridisch	financieel	Opmerkingen / Toelichting
	middelen, akoestische middelen en werende middelen. Zie Preventiekit module kleine zangvogels: https:// www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/faunaschade-preventiekit-fpk/module-kleine-zangvogels/		over tegemoetkoming van faunaschade.	
Wat zijn de mogelijkheden voor beheer / afschot	Op grond van de Wet natuurbescherming kan voor beheer van beschermde soorten een vrijstelling gelden, een ontheffing worden verleend, of een opdracht tot beheer / afschot worden verstrekt. De voorwaarden waaronder een dergelijk besluit kan worden genomen is afhankelijk van de mate waarin de soort wordt beschermd. In beginsel geldt dat een door de provincie goedgekeurd faunabeheerplan de basis is om beheermaatregelen - zoals afschot - te mogen treffen.	Artikel 3.3 Wnb heeft de randvoorwaarden voor toestemmingverlening in het geval van mezen. Voor lijsterachtigen, mezen en mussen worden door de provincies in beginsel geen ontheffingen verleend voor afschot of vangen, ter beperking of voorkoming van schade aan fruit. Voor spreeuwen kan in beginsel een ontheffing voor afschot worden aangevraagd.		Een ontheffing of een vrijstelling voor vangen of doden wordt uitsluitend verleend, indien is voldaan aan elk van de volgende voorwaarden: a. er bestaat geen andere bevredigende oplossing; b. zij is nodig: 1°. in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats; 2°. ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom; c. er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Instrumenten >> Uitvoeringsstappen ↓	Algemene informatie	juridisch	financieel	Opmerkingen / Toelichting
Schademelding en verzoek tegemoetkoming	Als er ondanks preventieve maatregelen toch nog schade van enige omvang optreedt, kan in beginsel om een tegemoetkoming in de schade worden verzocht bij het Faunafonds. Zie: www.faunaschade.nl De aanvragen worden getoetst aan de beleidsregels van de provincie waarin de schade percelen liggen. BIJ12 taxeert de schade. Dit wordt in gang gezet na indiening van een complete aanvraag voor vergoeding.	Op grond van art. 6.1 Wnb kunnen provincies een tegemoetkoming in de schade verlenen. Het uitgangspunt van een tegemoetkoming in de schade is dat een deel van die schade behoort tot het bedrijfsrisico (eigen risico). In de provinciale beleidsregels staat vermeld dat schade veroorzaakt door vogels aan bessen- en kleinfruitteelt, kersen, Druiven/wijnbouw; En aan zacht fruit en pit- en steenvruchten niet zal worden vergoed.	Er moet € 300,00 leges (voorheen: behandelbedrag) Worden betaald voor de behandeling van een verzoek om tegemoetkoming in de schade. In sommige gevallen wordt deze door de provincies terugbetaald. Omdat bij adequate afscherming geen schade meer kan ontstaan, komen deze teelten niet voor een tegemoetkoming in de schade in aanmerking.	https://www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/tegemoetkoming-fauna-schade/beleidsregels-tegemoetkoming-faunaschade/eigen-risico/
Wat zijn de voorwaarden voor tegemoetkoming in de schade	BIJ12 kan onder voorwaarden een tegemoetkoming verlenen in schade veroorzaakt door natuurlijk in het wild levende beschermde dieren aan bedrijfsmatig geteelde landbouwgewassen of	Een verzoek om vergoeding wordt beoordeeld aan de hand van de provinciale beleidsregels. Deze beleidsregels sluiten vergoeding van schade veroorzaakt		Een belangrijke voorwaarde is (indien van toepassing) het aantoonbaar daadwerkelijk gebruik maken van de geboden mogelijkheden van afschot ter beperking van de omvang van de schade.

Instrumenten >> Uitvoeringsstappen ↓	Algemene informatie	juridisch	financieel	Opmerkingen / Toelichting
	gehouden landbouwhuisdieren.	door vogels in bepaalde gevallen uit.		
Kan tegemoetkoming in de schade, veroorzaakt door mezen verstrekt worden?	In beginsel wel.	In per provincie vastgestelde verordeningen en beleidsregels is vastgelegd onder welke voorwaarden er een tegemoetkoming in de schade kan worden verleend en in welke gevallen niet.		De verordeningen en beleidsregels per provincie, zijn via onderstaande link te downloaden: https:// www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/tegemoetkoming-fauna-schade/beleidsregels-tegemoetkoming-faunaschade/

Instrumenten >> Uitvoeringsstappen ↓	Algemene informatie	juridisch	financieel	Opmerkingen / Toelichting
(overwinterende) Smient	In Nederland gelden beschermingskaders voor vogels, strikt beschermde soorten en 'overige soorten'. De **smient** wordt in Nederland strikt beschermd. Er geldt een verbod op het opzettelijk doden en vangen. Zij mogen slechts worden verstoord voor zover die verstoring niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding. Nesten en eieren mogen niet worden beschadigd, of vernield. Eieren niet geraapt.	De wettelijke bescherming vloeit voort uit artikel 3.1 Wet natuurbescherming. Overtreding van deze bepaling is een economisch delict in de zin van de Wet economische delicten (WED)		De smient is een soort als bedoeld in artikel 4 lid 2 Vogelrichtlijn, waarvoor - als geregeld voorkomende trekvogel-, beschermingsmaatregelen moeten worden getroffen. De smient is geplaatst op bijlage II/A van de Vogelrichtlijn, als soort waarop in beginsel mag worden gejaagd. Tevens komt hij voor op bijlage III/B van de Vogelrichtlijn, als soort waarop uitzonderingen mogelijk zijn voor het onder zich hebben van levende of dode vogels of hun producten. Op grond van de Conventie van Bern is de smient opgenomen op appendix III.

Instrumenten >> Uitvoeringsstappen ↓	Algemene informatie	juridisch	financieel	Opmerkingen / Toelichting
				Soorten van appendix III zijn te beschermen diersoorten. De smient is ook vermeld op appendix II van het Verdrag van Bonn. De smient is verder opgenomen op annex II van de AEWA overeenkomst.
Schade door smienten	De smient komt in de herfst- en winterperiode algemeen en talrijk voor in Nederland. Broeden doet hij vooral in Scandinavië en Rusland. Smienten kunnen schade aanrichten aan onder meer grasland, graszaad, granen en vollegrondsgroenten. (vooral bij extreme winterse omstandigheden).	Algemeen beginsel in het Nederlandse recht is dat degene die voorzienbaar risico loopt op schade het redelijkerwijs maximaal haalbare doet om dergelijke schade te voorkomen		
Op welke wijze kan schade door smienten worden voorkomen?	Schade kan worden voorkomen door een juiste mix van preventieve middelen. Zowel visuele als akoestische middelen werken maar gedurende een korte periode. Daarna wennen dieren eraan. Door werende middelen af te wisselen en bovendien te combineren met afschot met het geweer, indien toegestaan, wordt de effectiviteit vergroot. Op de	Nederland heeft een internationale verplichting om overwinterende smienten te beschermen (Bonn-conventie, AEWA). Provincies die belangrijk zijn voor de opvang van smienten hebben dan ook vaak ganzenfoerageergebieden of rustgebieden aangewezen, waarbinnen ook	Agrariërs in de provincies Friesland, Groningen, Drenthe, Gelderland, Utrecht, Noord-Holland, Zuid-Holland, Zeeland en Noord-Brabant met agrarische percelen gelegen in ganzenrust- of foerageergebieden hebben aanspraak op extra	Binnen ganzenfoerageer- of rustgebieden gelden vaak specifieke regels over tegemoetkoming van gewasschade. Zie: https://www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/bijzondere-regelingen/vergoeding-ganzenrust-en-foerageergebieden/

Instrumenten >> Uitvoeringsstappen ↓	Algemene informatie	juridisch	financieel	Opmerkingen / Toelichting
	website van Bij12 staan diverse preventieve middelen beschreven, variërend van visuele middelen, akoestische middelen en werende middelen. Smienten foerageren 's nachts op graslanden en de meeste middelen ter bestrijding van schade zullen dan ingezet moeten worden. Zie de preventiekit module eenden https:// www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/fauna-schade-preventiekit-fpk/module-eenden/	smienten worden opgevangen. In dergelijke gebieden zijn beperkingen aan verjaging van smienten en ganzen van kracht gedurende bepaalde periodes. Vaak gelden ook beperkingen binnen (of aangrenzend) Natura2000 gebieden.	vergoeding/subsidie/toeslag/compensatie.	
Wat zijn de mogelijkheden voor beheer / afschot	Op grond van de Wet natuurbescherming kan voor beheer van beschermde soorten een vrijstelling gelden, een ontheffing worden verleend, of een opdracht tot beheer / afschot worden verstrekt. De voorwaarden waaronder een dergelijk besluit kan worden genomen is afhankelijk van de mate waarin de soort wordt beschermd.	Artikel 3.3 Wnb heeft de randvoorwaarden voor toestemmingverlening in het geval van smienten. De strikt beschermde status van de vogels staat in beginsel niet in de weg aan de mogelijkheid van het verlenen van toestemming voor (verjaging ondersteunend) afschot.		Een ontheffing of een vrijstelling wordt uitsluitend verleend, indien is voldaan aan elk van de volgende voorwaarden: a. er bestaat geen andere bevredigende oplossing; b. zij is nodig: 1°. in het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats; 2°. ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom;

Instrumenten >> Uitvoeringsstappen ↓	Algemene informatie	juridisch	financieel	Opmerkingen / Toelichting
	In beginsel geldt dat een door de provincie goedgekeurd faunabeheerplan de basis is om beheermaatregelen - zoals afschot - te mogen treffen.	Sommige provincies hebben gekozen voor het instrument vrijstelling, andere voor het instrument ontheffing. Sommige provincies staan geen verjaging ondersteunend afschot toe van smienten op bepaalde gewassen.		c. er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan. Het lijkt er op dat 'verjaging met ondersteunend afschot'- mits in voldoende mate kan worden gemotiveerd dat sprake is van substantiële dreigende schade – juridisch het best verdedigbaar is i.r.t. mogelijkheden tot populatiebeheer. Dit is mede een gevolg van de twijfel aan de trendmatige ontwikkeling van de staat van instandhouding van de smient.[4] Belangrijke voorwaarde blijft ook dat voldoende rust en foerageergebieden beschikbaar zijn waar smienten naar toe kunnen worden verjaagd.
Schademelding en verzoek tegemoetkoming	Als er ondanks preventieve maatregelen toch nog schade van enige omvang optreedt, kan om een tegemoetkoming in de schade worden verzocht bij het Faunafonds. Zie: www.fauna-schade.nl De aanvragen worden getoetst aan de beleidsregels	Op grond van art. 6.1 Wnb kunnen provincies een tegemoetkoming in de schade verlenen. Het uitgangspunt van een tegemoetkoming in de schade is dat een deel van die schade behoort tot het bedrijfsrisico (eigen risico).	Er moet € 300,00 leges (voorheen: behandelbedrag) Worden betaald voor de behandeling van een verzoek om tegemoetkoming in de schade. In sommige gevallen wordt deze door de	https:// www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/tegemoetkoming-fauna-schade/beleidsregels-tegemoetkoming-faunaschade/eigen-risico/

[44] Rechtbank Den Haag 21 december 2017, ECLI:NL:RBDHA:2017:15097, Rechtbank Noord Holland, 30 november 2017, ECLI:NL:RBNHO:2017:10195.

Instrumenten >> Uitvoeringsstappen ↓	Algemene informatie	juridisch	financieel	Opmerkingen / Toelichting
	van de provincie waarin de schade percelen liggen. BIJ12-Faunafonds taxeert de schade. Dit wordt in gang gezet na indiening van een complete aanvraag voor vergoeding.	In een aantal provincies geldt dat schade die is aangericht in een ganzenrustgebied in de periode dat de schadeveroorzakende diersoort niet mag worden verontrust en gedood geen eigen risico van toepassing is.	provincies terugbetaald.	
Wat zijn de voorwaarden voor tegemoetkoming in de schade	BIJ12-Faunafonds kan onder voorwaarden een tegemoetkoming verlenen in schade veroorzaakt door natuurlijk in het wild levende beschermde dieren aan bedrijfsmatig geteelde landbouwgewassen of gehouden landbouwhuisdieren.	Een verzoek om vergoeding wordt beoordeeld aan de hand van de provinciale beleidsregels.		Een belangrijke voorwaarde is het aantoonbaar daadwerkelijk gebruik maken van de geboden mogelijkheden van verjaging ondersteunend afschot ter beperking van de omvang van de schade.
Kan tegemoetkoming in de schade, veroorzaakt door overwinterende smienten, verstrekt worden?	Ja.	In per provincie vastgestelde verordeningen en beleidsregels is vastgelegd onder welke voorwaarden er een tegemoetkoming in de schade kan worden verleend.		De verordeningen en beleidsregels per provincie, zijn via onderstaande link te downloaden: https:// www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/tegemoetkoming-fauna-schade/beleidsregels-tegemoetkoming-faunaschade/

Instrumenten >> Uitvoeringsstappen ↓	Algemene informatie	juridisch	financieel	Opmerkingen / Toelichting
Wild zwijn (algemeen)	In Nederland gelden beschermingskaders voor vogels, strikt beschermde soorten en 'overige soorten'. Het wild zwijn wordt in Nederland beschermd als nationaal beschermde soort. Er geldt een verbod op het opzettelijk doden en vangen. Zijn vaste rust en voortplantingsplaats mag niet worden beschadigd, of vernield. Er geldt geen verbod op opzettelijk verstoren van het wilde zwijn. Wilde zwijnen mogen alleen voorkomen in speciaal aangewezen leefgebieden, de Veluwe en De Meinweg. In de rest van Nederland geldt een nulstandbeleid: wilde zwijnen zijn daar in principe niet gewenst en worden afgeschoten.	De wettelijke bescherming vloeit voort uit artikel 3.10 Wet natuurbescherming (Wnb). Overtreding van deze bepaling is een economisch delict in de zin van de Wet economische delicten (WED).		Het wilde zwijn valt onder de minst zware wettelijke beschermingscategorie die de Wnb kent (plaatsing op bijlage A bij de wet). Er is in Nederland een groeiende populatie van enkele duizenden wilde zwijnen aanwezig. Ondanks de nagestreefde nulstand in grote delen van Nederland zijn in delen van Limburg, Noord-Brabant, Overijsel en Gelderland, buiten de aangewezen leefgebieden, al jaren populaties wilde zwijnen aanwezig.
Schade door het wild zwijn	De belangrijkste gewasschade door wilde zwijnen wordt veroorzaakt aan aardappelen, grasland, maïs en graan. De zwijnen wroeten onder graszoden naar dierlijk eiwitten, zoals regenwor-	Algemeen beginsel in het Nederlandse recht is dat degene die voorzienbaar risico loopt op schade het redelijkerwijs maximaal haalbare doet		

Instrumenten >> Uitvoeringsstappen ↓	Algemene informatie	juridisch	financieel	Opmerkingen / Toelichting
	men, emelten, en engerlingen, waarbij het grasland plaatselijk geheel kan worden omgezet. Ook wroeten zwijnen naar ingezaaide korrels, pootgoed en ingekuilde gewassen. Bij granen kan er behalve vraat ook schade door vertrapping (liggen, rollen) optreden. Hiernaast veroorzaken ze regelmatig ongelukken in het verkeer, waardoor schade aan voertuigen en soms de menselijke gezondheid ontstaat.	om dergelijke schade te voorkomen.		
Op welke wijze kan schade door zwijnen worden voorkomen?	Zie de Faunaschade Preventiekit Wild zwijn Dit geeft een overzicht van maatregelen (afrasteringen, teelttechnische maatregelen, overige maatregelen) Zie: https://www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/faunaschade-preventiekit-fpk/module-wild-zwijn/			
Wat zijn de mogelijkheden voor beheer / afschot	Op grond van de Wet natuurbescherming kan voor beheer van beschermde	Artikel 3.10 jo. 3.8 Wnb geeft de randvoorwaarden voor toestemmingverlening	Het treffen van preventieve maatregelen ter voorkoming of beperking van de	Een ontheffing of een vrijstelling wordt uitsluitend verleend, indien is voldaan aan elk van de volgende voorwaarden:

Instrumenten >> Uitvoeringsstappen ↓	Algemene informatie	juridisch	financieel	Opmerkingen / Toelichting
	soorten een vrijstelling gelden, een ontheffing worden verleend, of een opdracht tot beheer / afschot worden verstrekt. De voorwaarden waaronder een dergelijk besluit kan worden genomen is afhankelijk van de mate waarin de soort wordt beschermd. In beginsel geldt dat een door de provincie goedgekeurd faunabeheerplan de basis is om beheermaatregelen - zoals afschot - te mogen treffen. De Faunabeheereenheid (FBE) beschikt veelal over een ontheffing, en kan derden machtigen daarvan gebruik te maken. Een belanghebbende kan ook zelf een ontheffing aanvragen.	in het geval van het wilde zwijn. Naast de wettelijke belangen voor beheer genoemd in artikel 3.8 lid 5 Wnb zijn er andere wettelijke rechtvaardigingsgronden voor het beheer van wilde zwijnen beschikbaar, genoemd in artikel 3.10, lid 2 Wnb. In de Wnb is in artikel 3.33 een verbod neergelegd waarbij drijfjacht op wilde zwijnen verboden is. Drukjacht op wilde zwijnen is in het tweede lid van dit artikel wel toegestaan, mits wordt voldaan aan bij provinciale verordening te stellen regels. De drukjacht is een zeer beperkte vorm van drijfjacht.	schade is een noodzakelijke voorwaarde om uiteindelijk een beroep te kunnen doen op mogelijkheden voor schadevergoeding (nadeelcompensatie). Het gebruik maken van een ontheffing voor afschot behoort tot het treffen van maatregelen om schade te voorkomen of te beperken!	a. er bestaat geen andere bevredigende oplossing; b. zij is nodig: op grond van de in artikel 3.8 vijfde lid Wnb genoemde belangen en/of de in het tweede lid van artikel 3.10 Wnb genoemde redenen, waaronder: - ter voorkoming van ernstige schade aan met name de gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom; - ter voorkoming van schade of overlast; - in het belang van de volksgezondheid of openbare veiligheid; c. er wordt geen afbreuk gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.
Schademelding en verzoek tegemoetkoming	Als er ondanks preventieve maatregelen toch nog schade van enige omvang	Op grond van art. 6.1 Wnb kunnen provin-	Er moet € 300,00 leges (voorheen: be-	Zie voor de omvang van het eigen risico:

Instrumenten >> Uitvoeringsstappen ↓	Algemene informatie	juridisch	financieel	Opmerkingen / Toelichting
	optreedt, kan om een tegemoetkoming in de schade worden verzocht bij het Faunafonds. Zie: www.faunaschade.nl De aanvragen worden getoetst aan de beleidsregels van de provincie waarin de schade percelen liggen. BIJ12 taxeert de schade. Dit wordt in gang gezet na indiening van een complete aanvraag voor vergoeding.	cies een tegemoetkoming in de schade verlenen. Het uitgangspunt van een tegemoetkoming in de schade is dat een deel van die schade behoort tot het bedrijfsrisico (eigen risico).	handelbedrag) worden betaald voor de behandeling van een verzoek om tegemoetkoming in de schade. In sommige gevallen wordt deze door de provincies terugbetaald.	https://www.bij12.nl/onderwerpen/faunazaken/tegemoetkoming-faunaschade/beleidsregels-tegemoetkoming-faunaschade/eigen-risico/
Wat zijn de voorwaarden voor tegemoetkoming in de schade?	BIJ12 kan onder voorwaarden een tegemoetkoming verlenen in schade veroorzaakt door natuurlijk in het wild levende beschermde dieren aan bedrijfsmatig geteelde landbouwgewassen of gehouden landbouwhuisdieren.	Een verzoek om vergoeding wordt beoordeeld aan de hand van de provinciale beleidsregels.		Om voor een tegemoetkoming in aanmerking te komen, dient u aan te tonen dat u zo veel mogelijk heeft gedaan om de faunaschade te voorkomen en beperken. Het Faunafonds toetst of een verleende ontheffing om de schade te bestrijden adequaat is ingezet. In een aantal gevallen wordt niet getoetst op adequaat gebruik van de ontheffing om voor een tegemoetkoming in aanmerking te komen, bijvoorbeeld als een ontheffing op inhoudelijke gronden niet wordt afgegeven.
Kan tegemoetkoming in de schade, veroorzaakt door het wild zwijn, verstrekt worden?	Ja.	In per provincie vastgestelde verordeningen en beleidsregels is vastgelegd onder welke voorwaarden er		De verordeningen en beleidsregels per provincie, zijn via onderstaande link te downloaden:

Instrumenten >> Uitvoeringsstappen ↓	Algemene informatie	juridisch	financieel	Opmerkingen / Toelichting
		een tegemoetko-ming in de schade kan worden verleend.		https:// www.bij12.nl/onderwerpen/fau-nazaken/tegemoetkoming-fauna-schade/beleidsregels-tegemoetkoming-faunaschade/

Communicatie rond uitvoering schadebestrijding

Onderstaande informatie is grotendeels gebaseerd op het rapport "Communicatie over Faunabeheer en Schadebestrijding; Een inventarisatie van communicatiestrategieën in de praktijk van FBE's" (Alterra-rapport 2611) en het verslag van de praktijkdag over communicatie en faunabeheer die door adviesbureau WING naar aanleiding van het rapport is georganiseerd. https://www.bij12.nl/assets/FF-103.-Smit-A.-et-al.-2015.-Communicatie-over-Faunabeheer-en-Schadebestrijding.pdf en https://www.bij12.nl/assets/FF.-104.-Wing-2015.-Verslag-Praktijkdag-communicatie-en-faunabeleid.pdf).
Naar aanleiding van de uitkomsten van deze studie en een kwalitatief onderzoek naar de impact van ontheffingsvoorwaarden op de effectiviteit van de schadebestrijding heeft het voormalige bestuur van het Faunafonds aan Gedeputeerde Staten van de provincies een advies over communicatie faunabeheer en verbetering van de effectiviteit van de schadebestrijding uitgebracht. Link advies.

Doelgroepen:
Over schadebestrijding wordt door provincies en FBE's naar verschillende doelgroepen gecommuniceerd: jagers, boeren, terreinbeheerders, direct omwonenden, het grote publiek. Sommige van deze doelgroepen zijn georganiseerd en vertegenwoordigd binnen de FBE's. Voor omwonenden en het grote publiek is die vertegenwoordiging echter zeer beperkt. De te hanteren strategie en de te gebruiken communicatiemiddelen verschillen per doelgroep.

Proactief vs reactief communiceren
Het doden van dieren kan sterke reacties oproepen. Middels communicatie kan gekozen worden hier proactief of reactief mee om te gaan. Bij proactieve communicatie wordt op een reactie vanuit een bepaalde doelgroep geanticipeerd. Bij reactieve communicatie wordt alleen gecommuniceerd wanneer schadebestrijding publiekelijk in de aandacht komt te staan. Een reden om proactief te communiceren kan zijn dat maatschappelijke onrust hiermee beter onder controle kan worden gebracht. Veel provincies en FBE's kiezen ervoor beperkt proactief met het grote publiek te communiceren om geen (negatieve) aandacht op zichzelf te vestigen. Transparantie ja, actief de publiciteit opzoeken: nee.

Feitelijke communicatie vs emotionele communicatie
FBE's en provincies zijn gewend met professionele stakeholders (jagers, boeren en terreinbeheerders) op basis van feiten te communiceren. Het grote publiek en omwonenden reageren vaak vanuit emoties. Deze discrepantie kan leiden tot wederzijds onbegrip. Hierbij is het belangrijk inzicht te krijgen in de waarden waaraan bij verschillende doelgroepen geappelleerd wordt. Met betrekking tot schadebestrijding kunnen waarden gerangschikt worden als antropocentrisch, waarbij menselijk ingrepen vanuit nutsdenken wordt gelegitimeerd; biocentrisch, waarbij het welzijn van het dier centraal staat en dieren zelfs menselijke eigenschappen worden toegekend, en ecocentrisch, waarbij zowel mens als dier als onderdeel van een groter ecosysteem worden beschouwd. Een goede communicatiestrategie houdt rekening met emoties en waarden die onder verschillende doelgroepen leven.
Wanneer de aanpak van faunaschade beheer systematisch tot problematische reacties leidt (zoals bijvoorbeeld het geval is bij het beheer van damherten in Noord-Holland) kan het raadzaam zijn professionele hulp in te schakelen bij het ontwerpen van een communicatiestrategie.

Communicatiemiddelen
Onderstaand volgt een lijst met mogelijke communicatiemiddelen en de situaties waar voor deze ingezet zouden kunnen worden.

Communicatiemiddel	Doelgroep	Proactief/reactief
Website	Alle	Een website vormt het sluitstuk van een communicatiestrategie. Alle doelgroepen moeten hier terecht kunnen. Andere communicatiemiddelen verwijzen naar de website, en de website kan weer naar andere middelen doorverwijzen.
Persbericht	Grote publiek	Een persbericht wordt verzonden bij een nieuwswaardig moment, zoals het vaststellen van een faunabeheerplan (proactief), of als reactie op een gebeurtenis (reactief). Een persbericht wordt wel of niet door (lokale) media opgepakt, de zender heft hier beperkt invloed op.
Nieuwsbrieven	Professionele stakeholders (boeren, jagers, terreinbeheerders)	Nieuwsbrieven worden periodiek naar specifieke doelgroepen verstuurd en zijn informatief van karakter.
Sociale media	Alle	Sociale media (Facebook, Twitter, LinkedIn, Instagram, etc.) kunnen op verschillende wijzen worden ingezet om specifieke doelgroepen te bereiken. Communicatie via sociale media is vluchtig en sterk op waarden gericht.
Tijdschriften, vakbladen	Specifieke stakeholders	Alle stakeholders die in de FBE's vertegenwoordigd zijn worden geacht mee te werken aan de uitvoering van de faunabeheerplannen. Bijdragen van verschillende stakeholdergroepen in elkaars vakbladen kan sterk bijdragen aan de acceptatie van het beleid onder de achterbannen van deze groepen.
Informatieloket	Specifieke doelgroepen	Wanneer met omvangrijke doelgroepen op interactieve manier gecommuniceerd moet worden, kan een informatieloket, of helpdesk nuttig zijn. Voor de doelgroep moet duidelijk zijn met welk soort vragen men hier terecht kan en medewerkers moeten goed zijn toegerust op het soort vragen die gesteld worden. Met een helpdesk kan schriftelijk mail, of chat) of telefonisch worden gecommuniceerd.
FAQ	Alle	Op veel terugkomende vragen kan worden geanticipeerd met een FAQ (frequently asked questions) op een website. Deze manier van communiceren is louter informatief
Bijeenkomsten	Jagers, boeren, omwonenden	Bijeenkomsten vormen een goede gelegenheid om doelgroepen niet alleen aan te spreken, maar ook om ze aan het woord te laten. Emoties kunnen hier echter hoog oplopen waardoor provincies en FBE's hier vaak terughoudend mee omgaan als het om schadebestrijding gaat. Een goed georganiseerde bijeenkomst kan een belangrijke rol spelen bij het nader tot elkaar brengen van verschillende partijen.
Folders, uniformen, gedragsregels jagers	Omwonenden, grote publiek	Bewust of onbewust spelen uitvoerders van faunabeleid (jagers) een belangrijke communicatieve rol. Wanneer jagers in het veld worden aangesproken, kunnen met de juiste communicatiemiddelen, zoals gedragsregels (eerst geweer wegleggen, dan pas discussie aangaan), folders, veel problemen worden voorkomen. In Flevoland dragen WBE's bij grootschalige acties een uniform.

Communicatiemiddel	Doelgroep	Proactief/reactief
Draaiboek	Grote publiek	In anticipatie op (negatieve) publiciteit is het belangrijk duidelijkheid te scheppen over wie verantwoordelijk is voor welke communicatieactiviteiten en waar pers terecht kan voor welke vragen. Vooral de rolverdeling tussen provincies en FBE's dienen duidelijk te worden omschreven. Dergelijke afspraken worden in een draaiboek vastgelegd, dat aan pers en andere stakeholders ter beschikking kan worden gesteld om te voorkomen dat mensen naar het verkeerde loket worden doorverwezen.
Meldingen	Omwonenden	Bij grote acties is het raadzaam de politie en andere meldpunten op de hoogte te brengen, zodat daar binnenkomende vragen direct beantwoord kunnen worden.

Voorbeelden

Veldwerkdag wolfwerende maatregelen
Op woensdag 17 oktober 2018 heeft BIJ12 een veldwerkdag voor schapenhouders in Duitsland georganiseerd. Tijdens deze veldwerkdag stonden de preventieve maatregelen om schade door wolven te voorkomen en/of te beperken centraal. In het totaal hebben 56 schapenhouders deelgenomen aan deze speciale voorlichtingsdag. De schapenhouders in Duitsland hebben de afgelopen jaren veel ervaring opgedaan met wolfwerende maatregelen.

Special jacht in Vakblad natuur, bos en landschap
Het Vakblad Natuur Bos Landschap kwam november 2018 met een themanummer Jacht. Jacht als legale vorm van beheren, reguleren, oogsten dan wel schieten van wilde dieren. Een genot, een traditioneel recht, of een noodzakelijk kwaad, of zelfs iets dat niet meer past in onze tijd. Er is veel over te zeggen en daarom zijn in dit themanummer enkele actuele onderwerpen en ontwikkelingen belicht die voor de beheerder van natuurterreinen relevant zijn.

Provincie Limburg geeft financiële impuls om jagen onder jongeren te stimuleren
De startende jager ontvangt als bijdrage in de onkosten van de jachtopleiding en het examen € 1000,-- na afloop van de jachtcursus. Voorwaarde is dat hij geslaagd is en het jachtdiploma kan tonen. De overige onkosten voor de uitrusting, geschat op éénmalig ongeveer € 2000,-- draagt de startende jager zelf. De begroting heeft als uitgangspunt dat er jaarlijks 20 nieuwe startende jagers via de WBE's worden voorgedragen. Deze startende jagers ontvangen gezamenlijk maximaal € 20.000,-- per jaar.
De WBE ontvangt voor de begeleiding van de mentoren en startende jagers € 500,-- per mentor/startende jager per jaar als bijdrage in de onkosten. De mentorjager ontvangt hetzelfde bedrag als onkostenvergoeding.

Provincie Zuid-Holland licht burgers voor over ganzenjacht
Provincie Zuid-Holland heeft via de website het publiek voorgelicht over nut en noodzaak van het beheer van de ganzenpopulatie in Zuid-Holland. Naar aanleiding hiervan geeft de provincie op hun website uitleg over natuurbeheer en publiceert de veel gestelde vragen over de gans in Zuid-Holland.

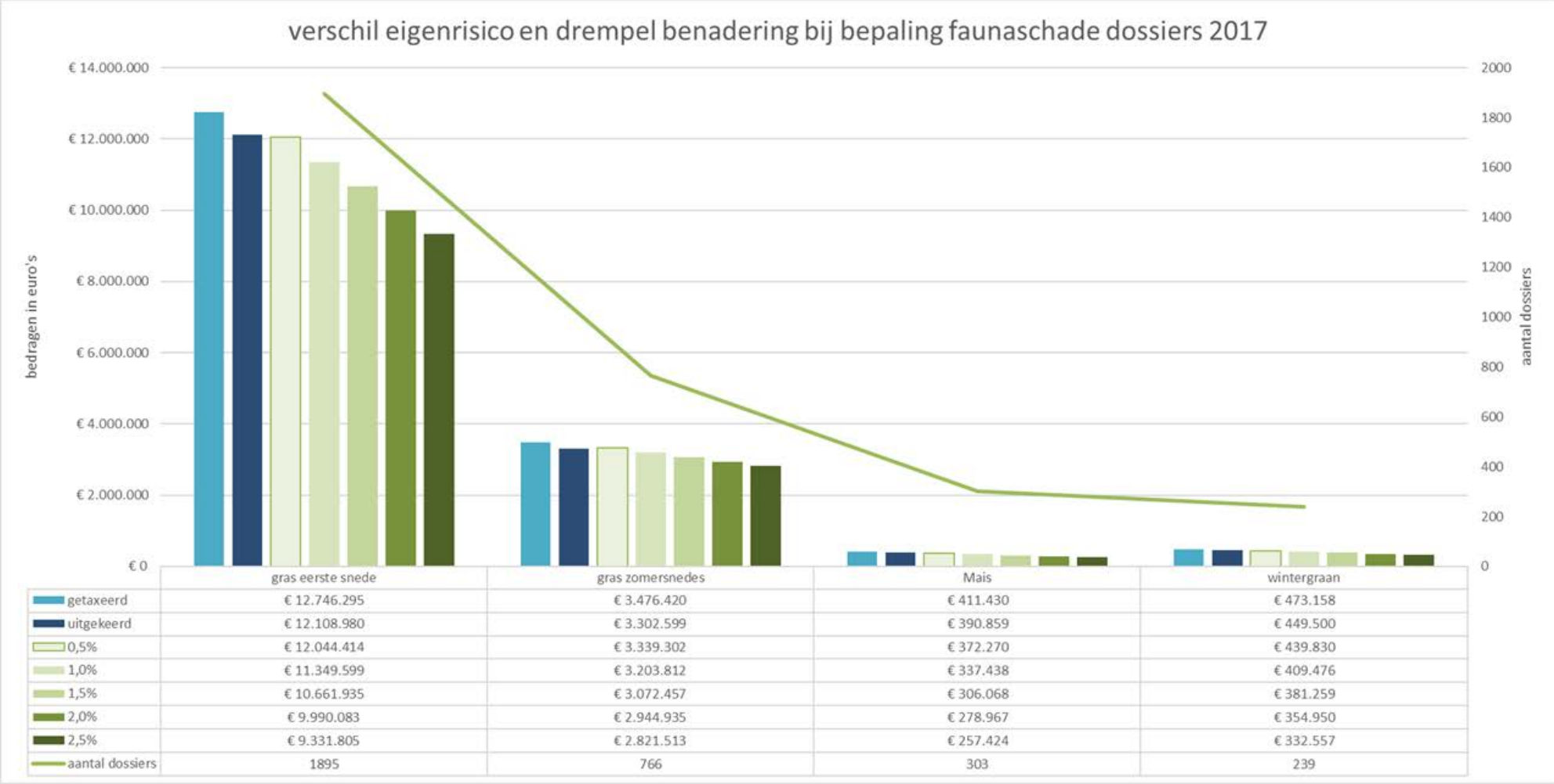
Agrariërs in actie voor bodem en water – denkkaders en interventies om ondernemers te motiveren voor bodem- en watermaatregelen
Voorbeelden voor communicatie t.b.v. de aanpak van het faunaschadebeleid kunnen ook ontleend worden aan modellen die op andere maatschappelijke opgaven in het landelijk gebied aan de orde zijn. Zoals de zorg voor het bodem- en waterbeheer. In het artikel "Hoe krijgen we het peloton in beweging?" van William van Dijk, Wim Dijkman, Peter Leendertse, Hens Runhaar en Ben Vollaard in Landwerk 2017, nr. 3 (blz 5-8) wordt een overzicht geschetst van de interventies die kunnen worden gepleegd om een bepaalde gedragsverandering te bewerkstelligen. Aangegeven wordt hoe verkennend voorwerk naar de context van het gedrag en de factoren die daarbinnen belangrijk zijn kan worden uitgevoerd. De gestructureerde aanpak van factoren en gedragsmotieven biedt een aardige kapstok om toe te passen op de bij de uitvoering van het faunaschadebeleid betrokken agrariërs en jagers.

Bijlage 3. Vergelijkingsanalyse modellen schadetegemoetkoming

Vergelijkingsanalyse
In de navolgende vergelijkingsanalyse zijn de effecten van de aanbevelingen van het MARF-advies voor de vernieuwing van de schaderegeling globaal toegepast op bestaande, door BIJ12 behandelde schadedossiers over de in 2017 geleden schade. De analyse is beperkt tot de toepassing van een aantal waarden voor de aanbevolen minimumdrempel voor het normaal maatschappelijk risico, i.c. in de range van 0,5-2,5 %. Deze drempelwaarden zijn betrokken op de potentieel schadevrij haalbare opbrengst. De drempelbedragen zijn vervolgens in mindering gebracht op de in 2017 getaxeerde schade om te komen tot de uit te keren schade indien wordt uitgegaan van de aanbevolen systematiek van de normaal maatschappelijk risicobenadering.

In het eerste deel van de analyse (tabel 1 en figuur 1) is de range aan minimumdrempels toegepast op alle schadedosssiers 2017 van de 4 gewassoorten met de meeste schade (gras eerste snede, gras zomersnedes, maïs en graan).
In het tweede deel van de analyse (tabellen 2 t/m 5) zijn de drempelwaarden toegepast op graslandbedrijven van verschillende omvang en met een uiteenlopend getaxeerde schade.

In de toepassing is de werkelijk over 2017 uitgekeerde schade herberekend aan de hand van de potentieel schadevrij haalbare opbrengst. Voor de bepaling van de potentieel schadevrij haalbare opbrengst is voor de graslandbedrijven uitgegaan van een grassoort met een prijs van € 0,23 per kg droge stof voor de eerste snede en € 0,21 gemiddeld voor alle zomersnedes. Voor de grashoogte is bij die bedrijven uitgegaan van een gemiddelde grashoogte van 30 cm resp. 25 cm.
Voor de bedrijfsgrootte is uitgegaan van de gezamenlijke oppervlakte van de door de grondgebruiker bij de aanvraag opgegeven percelen.

	gras eerste snede	gras zomersnedes	Mais	wintergraan
getaxeerd	€ 12.746.295	€ 3.476.420	€ 411.430	€ 473.158
uitgekeerd	€ 12.108.980	€ 3.302.599	€ 390.859	€ 449.500
0,5%	€ 12.044.414	€ 3.339.302	€ 372.270	€ 439.830
1,0%	€ 11.349.599	€ 3.203.812	€ 337.438	€ 409.476
1,5%	€ 10.661.935	€ 3.072.457	€ 306.068	€ 381.259
2,0%	€ 9.990.083	€ 2.944.935	€ 278.967	€ 354.950
2,5%	€ 9.331.805	€ 2.821.513	€ 257.424	€ 332.557
aantal dossiers	1895	766	303	239

Figuur 1

Datum 5 december 2018
Onderwerp BIJLAGEN bij advies "Verbinden en vernieuwen"

Vergelijking uitkering tegemoetkoming schade op basis van huidige kortingsmodel en voorgesteld drempelmodel

plaats	Wijdewormer		**provincie**		Noord Holland
gewas	grasland, blijvend		**opp ingediende percelen (ha)**		479
snede	1e snede		**opp beschadigd (ha)**		291
jaar	2018		**regeling**		regulier
taxatiebedrag (euro's)	€ 33.552		**uitgekeerd bedrag (euro's)**		
			€ 31.874	(=95%)	

potentieel groei gewas		
gras eerste snede	1035	euro per hectare
potentiele opbrengst bedrijf	€ 495.595	voor gewas grasland, blijvend

huidige regeling			**5% ER**	**uitgekeerd**
				€ 31.874
drempelbenadering	**drempel**	**drempel**		**berekende**
	percentage	**bedrag**		**uitkering**
	0,5%	€ 2.478		**€ 31.074**
	1,0%	€ 4.956		**€ 28.596**
	1,5%	€ 7.434		**€ 26.118**
	2,0%	€ 9.912		**€ 23.640**
	2,5%	€ 12.390		**€ 21.162**

Vergelijking uitkering tegemoetkoming schade op basis van huidige kortingsmodel en voorgesteld drempelmodel

plaats	Wijdewormer		**provincie**			Noord Holland
gewas	grasland, blijvend		**opp ingediende percelen (ha)**			471
snede	1e snede		**opp beschadigd (ha)**			354
jaar	2017		**regeling**			regulier
taxatiebedrag (euro's)	€ 67.392		**uitgekeerd bedrag (euro's)**			
			€ 64.022	(=95%)		

potentieel groei gewas		
gras eerste snede	1035	euro per hectare
potentiele opbrengst bedrijf	€ 487.292	voor gewas grasland, blijvend

huidige regeling			**5% ER**	**uitgekeerd**
				€ 64.022
drempelbenadering	**drempel**	**drempel**		**berekende**
	percentage	**bedrag**		**uitkering**
	0,5%	€ 2.436		**€ 64.956**
	1,0%	€ 4.873		**€ 62.519**
	1,5%	€ 7.309		**€ 60.083**
	2,0%	€ 9.746		**€ 57.646**
	2,5%	€ 12.182		**€ 55.210**

Vergelijking uitkering tegemoetkoming schade op basis van huidige kortingsmodel en voorgesteld drempelmodel

plaats	Herwijnen		**provincie**		Gelderland
gewas	grasland, blijvend		**opp ingediende percelen (ha)**		188
snede	1e snede		**opp beschadigd (ha)**		23,52
jaar	2017		**regeling**		regulier
taxatiebedrag (euro's)	€ 3.368		**uitgekeerd bedrag (euro's)**		
			€ 3.200	(=95%)	

potentieel groei gewas			
gras eerste snede	1035	euro per hectare	
potentiele opbrengst bedrijf	€ 194.100	voor gewas grasland, blijvend	

huidige regeling			**5% ER**	**uitgekeerd**
				€ 3.200
drempelbenadering	**drempel**	**drempel**		**berekende**
	percentage	**bedrag**		**uitkering**
	0,5%	€ 971		**€ 2.397**
	1,0%	€ 1.941		**€ 1.427**
	1,5%	€ 2.912		**€ 456**
	2,0%	€ 3.882		**€ 0**
	2,5%	€ 4.853		**€ 0**

Vergelijking uitkering tegemoetkoming schade op basis van huidige kortingsmodel en voorgesteld drempelmodel

plaats	Offingawier		**provincie**		Friesland
gewas	grasland, blijvend		**opp ingediende percelen (ha)**		51
snede	1e snede		**opp beschadigd (ha)**		30,5
jaar	2017		**regeling**		regulier
taxatiebedrag (euro's)	€ 4.464		**uitgekeerd bedrag (euro's)**		
			€ 4.241	(=95%)	

potentieel groei gewas			
gras eerste snede	1035	euro per hectare	
potentiele opbrengst bedrijf	€ 52.449	voor gewas grasland, blijvend	

huidige regeling			**5% ER**	**uitgekeerd**
				€ 4.241
drempelbenadering	**drempel percentage**	**drempel bedrag**		**berekende uitkering**
	0,5%	€ 262		**€ 4.202**
	1,0%	€ 524		**€ 3.940**
	1,5%	€ 787		**€ 3.677**
	2,0%	€ 1.049		**€ 3.415**
	2,5%	€ 1.311		**€ 3.153**

Vergelijking uitkering tegemoetkoming schade op basis van huidige kortingsmodel en voorgesteld drempelmodel

plaats	Aerdt		**provincie**			Gelderland
gewas	grasland, blijvend		**opp ingediende percelen (ha)**			50
snede	1e snede		**opp beschadigd (ha)**			34,3
jaar	2017		**regeling**			automatische
taxatiebedrag (euro's)	€ 12.658		**uitgekeerd bedrag (euro's)**			
			€ 12.025	(=95%)		

potentieel groei gewas						
gras eerste snede	1035	euro per hectare				
potentiele opbrengst bedrijf	€ 52.143	voor gewas grasland, blijvend				

huidige regeling			**5% ER**	**uitgekeerd**		
				€ 12.025		
drempelbenadering	**drempel**	**drempel**		**berekende**		
	percentage	**bedrag**		**uitkering**		
	0,5%	€ 261		**€ 12.397**		
	1,0%	€ 521		**€ 12.137**		
	1,5%	€ 782		**€ 11.876**		
	2,0%	€ 1.043		**€ 11.615**		
	2,5%	€ 1.304		**€ 11.354**		

Vergelijking uitkering tegemoetkoming schade op basis van huidige kortingsmodel en voorgesteld drempelmodel

plaats	Driebruggen		**provincie**			Zuid Holland
gewas	grasland, blijvend		**opp ingediende percelen (ha)**			52
snede	1e snede		**opp beschadigd (ha)**			46
jaar	2017		**regeling**			regulier
taxatiebedrag (euro's)	€ 20.808		**uitgekeerd bedrag (euro's)**			
			€ 19.768	(=95%)		
potentieel groei gewas						
gras eerste snede	1035	euro per hectare				
potentiele opbrengst bedrijf	€ 53.835	voor gewas grasland, blijvend				
huidige regeling			**5% ER**	**uitgekeerd**		
				€ 19.768		
drempelbenadering	**drempel**	**drempel**		**berekende**		
	percentage	**bedrag**		**uitkering**		
	0,5%	€ 269		**€ 20.539**		
	1,0%	€ 538		**€ 20.270**		
	1,5%	€ 808		**€ 20.000**		
	2,0%	€ 1.077		**€ 19.731**		
	2,5%	€ 1.346		**€ 19.462**		

Vergelijking uitkering tegemoetkoming schade op basis van huidige kortingsmodel en voorgesteld drempelmodel

plaats	Schardam		**provincie**			Noord Holland
gewas	grasland, blijvend		**opp ingediende percelen (ha)**			52
snede	1e snede		**opp beschadigd (ha)**			50,5
jaar	2017		**regeling**			regulier
taxatiebedrag (euro's)	€ 40.374		**uitgekeerd bedrag (euro's)**			
			€ 38.355	(=95%)		

potentieel groei gewas						
gras eerste snede	1035	euro per hectare				
potentiele opbrengst bedrijf	€ 53.776	voor gewas grasland, blijvend				

huidige regeling			**5% ER**	**uitgekeerd**		
				€ 38.355		
drempelbenadering	**drempel**	**drempel**		**berekende**		
	percentage	**bedrag**		**uitkering**		
	0,5%	€ 269		**€ 40.105**		
	1,0%	€ 538		**€ 39.836**		
	1,5%	€ 807		**€ 39.567**		
	2,0%	€ 1.076		**€ 39.298**		
	2,5%	€ 1.344		**€ 39.030**		

Vergelijking uitkering tegemoetkoming schade op basis van huidige kortingsmodel en voorgesteld drempelmodel

plaats	Vierlingsbeek		**provincie**		Noord Brabant
gewas	mais snijmais		**opp ingediende percelen (ha)**		56
snede	n.v.t.		**opp beschadigd (ha)**		7,1
jaar	2017		**regeling**		regulier
taxatiebedrag (euro's)	€ 1.477		**uitgekeerd bedrag (euro's)**		
			€ 1.403	(=95%)	

potentieel groei gewas		
Mais	2800	euro per hectare
potentiele opbrengst bedrijf	€ 157.877	voor gewas mais snijmais

huidige regeling			**5% ER**	**uitgekeerd**
				€ 1.403
drempelbenadering	**drempel**	**drempel**		**berekende**
	percentage	**bedrag**		**uitkering**
	0,5%	€ 789		**€ 688**
	1,0%	€ 1.579		**€ 0**
	1,5%	€ 2.368		**€ 0**
	2,0%	€ 3.158		**€ 0**
	2,5%	€ 3.947		**€ 0**

Vergelijking uitkering tegemoetkoming schade op basis van huidige kortingsmodel en voorgesteld drempelmodel

plaats	Lomm		**provincie**		Limburg
gewas	mais snijmais		**opp ingediende percelen (ha)**		55
snede	n.v.t.		**opp beschadigd (ha)**		31,12
jaar	2017		**regeling**		regulier
taxatiebedrag (euro's)	€ 3.494		**uitgekeerd bedrag (euro's)**		
			€ 3.319	(=95%)	

potentieel groei gewas			
Mais	2800	euro per hectare	
potentiele opbrengst bedrijf	€ 153.496	voor gewas mais snijmais	

huidige regeling			**5% ER**	**uitgekeerd**
				€ 3.319
drempelbenadering	**drempel**	**drempel**		**berekende**
	percentage	**bedrag**		**uitkering**
	0,5%	€ 767		**€ 2.727**
	1,0%	€ 1.535		**€ 1.959**
	1,5%	€ 2.302		**€ 1.192**
	2,0%	€ 3.070		**€ 424**
	2,5%	€ 3.837		**€ 0**

Vergelijking uitkering tegemoetkoming schade op basis van huidige kortingsmodel en voorgesteld drempelmodel

plaats	Uddel		**provincie**			Gelderland
gewas	mais snijmais		**opp ingediende percelen (ha)**			26
snede	n.v.t.		**opp beschadigd (ha)**			23,85
jaar	2017		**regeling**			regulier
taxatiebedrag (euro's)	€ 16.334		**uitgekeerd bedrag (euro's)**			
			€ 15.517	(=95%)		
potentieel groei gewas						
Mais	2800	euro per hectare				
potentiele opbrengst bedrijf	€ 72.660	voor gewas mais snijmais				
huidige regeling			**5% ER**	**uitgekeerd**		
				€ 15.517		
drempelbenadering	**drempel**	**drempel**		**berekende**		
	percentage	**bedrag**		**uitkering**		
	0,5%	€ 363		**€ 15.971**		
	1,0%	€ 727		**€ 15.607**		
	1,5%	€ 1.090		**€ 15.244**		
	2,0%	€ 1.453		**€ 14.881**		
	2,5%	€ 1.817		**€ 14.518**		

Vergelijking uitkering tegemoetkoming schade op basis van huidige kortingsmodel en voorgesteld drempelmodel

plaats	Vijlen		**provincie**		Limburg
gewas	mais snijmais		**opp ingediende percelen (ha)**		33
snede	n.v.t.		**opp beschadigd (ha)**		0
jaar	2017		**regeling**		regulier
taxatiebedrag (euro's)	€ 12.912		**uitgekeerd bedrag (euro's)**		
			€ 12.266	(=95%)	

potentieel groei gewas		
Mais	2800	euro per hectare
potentiele opbrengst bedrijf	€ 93.115	voor gewas mais snijmais

huidige regeling			**5% ER**	**uitgekeerd**
				€ 12.266
drempelbenadering	**drempel**	**drempel**		**berekende**
	percentage	**bedrag**		**uitkering**
	0,5%	€ 466		**€ 12.446**
	1,0%	€ 931		**€ 11.981**
	1,5%	€ 1.397		**€ 11.515**
	2,0%	€ 1.862		**€ 11.050**
	2,5%	€ 2.328		**€ 10.584**

Vergelijking uitkering tegemoetkoming schade op basis van huidige kortingsmodel en voorgesteld drempelmodel

plaats	Elspeet		**provincie**			Gelderland
gewas	mais snijmais		**opp ingediende percelen (ha)**			15
snede	n.v.t.		**opp beschadigd (ha)**			12,65
jaar	2017		**regeling**			regulier
taxatiebedrag (euro's)	€ 18.385		**uitgekeerd bedrag (euro's)**			
			€ 17.466	(=95%)		

potentieel groei gewas		
Mais	2800	euro per hectare
potentiele opbrengst bedrijf	€ 42.377	voor gewas mais snijmais

huidige regeling			**5% ER**	**uitgekeerd**		
				€ 17.466		
drempelbenadering	**drempel**	**drempel**		**berekende**		
	percentage	**bedrag**		**uitkering**		
	0,5%	€ 212		**€ 18.173**		
	1,0%	€ 424		**€ 17.961**		
	1,5%	€ 636		**€ 17.749**		
	2,0%	€ 848		**€ 17.537**		
	2,5%	€ 1.059		**€ 17.326**		

Vergelijking uitkering tegemoetkoming schade op basis van huidige kortingsmodel en voorgesteld drempelmodel

plaats	Epen		**provincie**			Limburg
gewas	mais snijmais		**opp ingediende percelen (ha)**			14
snede	n.v.t.		**opp beschadigd (ha)**			0
jaar	2017		**regeling**			regulier
taxatiebedrag (euro's)	€ 953		**uitgekeerd bedrag (euro's)**			
			€ 905	(=95%)		

potentieel groei gewas						
Mais	2800	euro per hectare				
potentiele opbrengst bedrijf	€ 38.227	voor gewas mais snijmais				

huidige regeling			**5% ER**	**uitgekeerd**		
				€ 905		
drempelbenadering	**drempel**	**drempel**		**berekende**		
	percentage	**bedrag**		**uitkering**		
	0,5%	€ 191		**€ 762**		
	1,0%	€ 382		**€ 571**		
	1,5%	€ 573		**€ 380**		
	2,0%	€ 765		**€ 188**		
	2,5%	€ 956		**€ 0**		

Bijlage 4. Totstandkoming advies

Het advies "Verbinden en vernieuwen" van de Maatschappelijke Adviesraad is het eerste advies dat de raad uitbrengt. Ten behoeve van de voorbereiding is een studie uitgevoerd door Talma Management en Advies B.V. naar de ervaringen in de praktijk met de gebiedsgerichte benadering in het faunabeheer. De studie is uitgevoerd in opdracht van BIJ12. De conceptrapportage is voor reactie voorgelegd aan de provincies (ambtelijk). Voorts heeft de Adviesraad bij de voorbereiding advies gevraagd aan advocaten en notarissenkantoor Pels Rijcken & Droogleever over de systematiek van de faunaschaderegeling. Bij de opstelling van het advies zijn enkele provincies en vertegenwoordigers van maatschappelijke belangenorganisaties (LTO en de KNJV) en de Faunabeheereenheden betrokken.
De Adviesraad heeft naar aanleiding van de uitkomsten van deze studies tevens met de provincies (ambtelijk) overleg gevoerd.
In de eindconcept fase heeft de Adviesraad het advies op hoofdlijnen gepresenteerd en besproken in de Bestuurlijke Adviescommissie Vitaal Platteland van het IPO.

Bijlage 5. Bronnen

- Talma K., Talma Management en Advies B.V., juli 2018. **Interviews praktijkvoorbeelden faunaschade**. Nog te publiceren.
- **Advies Systematiek tegemoetkoming faunaschade,** Pels Rijcken & Droogleever Fortuijn, Advocaten en notarissen, 10 juli 2018. Nog te publiceren.
- Smit, A., C. Hoon en R. Lanters, 2015. **Communicatie over Faunabeheer en Schadebestrijding; Een inventarisatie van communicatiestrategieën in de praktijk van FBE's.** Alterra-rapport 2611. Alterra Wageningen UR (University & Research centre), Wageningen. Link rapportage.
- **Praktijkdag Communicatie en Faunabeleid. Een inventarisatie van communicatiestrategieën in de praktijk** georganiseerd. Het door Bureau Wing opgestelde verslag van deze praktijkdag treft u hier: Link verslag.
- Heer, E. de & L. Boerema, 2015. **Kwalitatief onderzoek ontheffingsvoorwaarden. Effectief en efficiënt schadebestrijden.** Bureau De Heer, Haarlem een Boerema & van den Brink B.V. Houwerzijl. Link rapportage.
- Naar aanleiding van de (voorgaande twee) studies Communicatie over faunabeheer en schadebestrijding & Kwalitatief onderzoek ontheffingsvoorwaarden heeft het voormalige bestuur van het Faunafonds aan Gedeputeerde Staten van de provincies het **Advies Communicatie faunabeheer en verbetering van de effectiviteit van de schadebestrijding** uitgebracht over een vervolgaanpak. Link advies.
- Artikel **"Hoe krijgen we het peloton in beweging?"** van William van Dijk, Wim Dijkman, Peter Leendertse, Hens Runhaar en Ben Vollaard in Landwerk 2017, nr. 3 (blz 5-8).